



STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 14 · 8. november
Sesjonen 2017–2018

Møte onsdag den 8. november 2017 kl. 10

President: Olemic Thommessen

Dagsorden (nr. 14):

1. Muntlig spørretime
2. Redegjørelse av utenriksministeren og innvandrings- og integreringsministeren om forhold knyttet til den sikkerhetspolitiske situasjonen i Afghanistan og praksis for retur av tidligere asylsøkere dit
3. Ordinær spørretime
4. Referat

Presidenten: Det foreligger en rekke permisjonssøknader:

- fra representantene Ingunn *Foss*, Svein Roald *Hansen*, Heidi Nordby *Lunde* og Marianne *Marthinsen* om permisjon i tiden fra og med 14. november til og med 16. november for å delta i EFTA-parlamentarikerkomiteens møter med EØS/EFTA-ministrene i Brussel samt for å delta i Den felles EØS-parlamentarikerkomiteens møter i Strasbourg
 - fra representantene Lars *Haltbrekken* og Ole André *Myhrvold* om permisjon i tiden fra og med 14. november til og med 16. november, og fra representantene Ola *Elvestuen* og Knut Arild *Hareide* om permisjon i dagene 15. og 16. november, alle for å delta i høynivådelen av den 23. partskonferanse under FNs klimakonvensjon, COP 23, i Bonn
- Disse søknader foreslås behandlet straks og innvilget.
- Det anses vedtatt.

Første vararepresentant fra Oslo, Guri *Melby*, har for tiden foreldrepermisjon og er av den grunn forhindret fra å møte i Stortinget under representanten Ola *Elvestuens* permisjon.

Fra første vararepresentant for Sør-Trøndelag fylke, Mona *Berger*, foreligger søknad om fritak for å møte i Stortinget under representanten Lars *Haltbrekkens* permisjon, av velferdsgrunner.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
 - For Vest-Agder fylke: Mathias *Bernander*
 - For Hordaland fylke: Torill *Selsvold Nyborg*
 - For Oslo: Zaineb *Al-Samarai*, Astrid *Nøklebye Heiberg* og Grunde *Kreken Almeland*
 - For Sør-Trøndelag fylke: Nisrin *El Morabit*
 - For Østfold fylke: Siv *Henriette Jacobsen* og Elin *Johanne Tvette*

Presidenten: Representanten Sigrud Simensen *Iløy* vil fremsette et representantforslag.

Sigrud Simensen Iløy (Sp) [10:02:21]: På vegne av Heidi Greni, Nils T. Bjørke og Åslaug Sem-Jacobsen og meg selv ønsker jeg å framsette et representantforslag om forbedringer av hjelpemiddelformidlingen.

Presidenten: Representanten Bjørnar Moxnes vil fremsette et representantforslag.

Bjørnar Moxnes (R) [10:02:50]: På vegne av meg selv ønsker jeg å framsette et representantforslag om å forby innleie fra bemanningsbyråer i byggebransjen i Oslofjord-området.

Presidenten: Representanten Arild Grande vil fremsette et representantforslag.

Arild Grande (A) [10:03:16]: På vegne av representantene Hadia Tajik, Svein Roald Hansen, Lise Christoffersen, Jonas Gahr Støre og meg selv har jeg gleden av å fremme et forslag om midlertidig forbud mot innleie.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Stortingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Svein Roald Hansen.

– Andre forslag foreligger ikke, og Svein Roald Hansen anses enstemmig valgt som settepresident for Stortingets møte i dag.

Sak nr. 1 [10:03:53]

Muntlig spørretime

Presidenten: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsrådene Jan Tore Sanner, Ketil Solvik-Olsen og Anniken Hauglie vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmer er til stede, og vi er klare til å starte spørretimen.

Vi starter med første hovedspørsmål, fra representanten Hadia Tajik.

Hadia Tajik (A) [10:04:22]: Spørsmålet mitt går til arbeidsministeren.

I valkampen brukte ho ord som «slavekontraktar» om arbeidsforholda i bemanningsbransjen. Valkampen er over, og me er tilbake i normal drift igjen. No seier arbeidsministeren at hennar foreløpige konklusjon er at

bemanningselskapa skal få auka høve til å bruka mellombelse tilsetjingar, og at dei heller ikkje treng å forplikta seg til eit bestemt tal timar arbeid per veke eller månad. Grunngevinga som arbeidsministeren brukar, er at ein treng ein viss fleksibilitet i arbeidsmarknaden. Det kan ein vera einig i, men denne fleksibiliteten gjeld tydelegvis ikkje dei tilsette. Dei har òg behov for å planleggja arbeidstid og fritid, skaffa seg bustadlån og ha tryggleik for arbeid og inntekt. Det er det ganske mange som ikkje har i dag. Mange av dei jobbar innanfor bygg og anlegg, mange av dei i Oslo-området. Innleigde er overrepresenterte på ulykkestatistikken, og veldig få av dei er organiserte. Me veit òg at det er få som søker seg til desse faga som lærlingar.

Me veit at når arbeidsfolk opplever utryggleik, gjer det noko heilt grunnleggjande med arbeidslivet vårt. Det er færre som torer å seia frå, det er færre som torer å organisera seg, det er færre som vil ha jobbar med denne typen arbeidsforhold. Så sjølv om arbeidsministeren har gått frå å snakka om slavekontraktar til å snakka om fleksibilitet, er verkelegheita den same. Spørsmålet mitt er: Kvifor set arbeidsministeren denne ideen om fleksibilitet høgare enn verkelegheita til arbeidstakarane, som har behov for føreseielege forhold og tryggleik?

Statsråd Anniken Hauglie [10:06:11]: Først og fremst står jeg fast ved det jeg sa før sommeren, at bruken av innleie i enkelte bransjer er bekymringsfull. Vi ser også at dette særlig gjelder byggebransjen i Oslo og Akershus. Som representanten Tajik også er klar over, sendte vi før sommeren ut på høring forslag til hvordan vi kan håndtere den typen spørsmål. Vi sendte ut tre konkrete forslag på høring. Det ene var å presisere i loven hva fast ansettelse skal innebære. I det andre sa vi at vi ønsker å utvide adgangen for bemanningsbyråene til å ansette midlertidig når det er reelle vikariater. Det tredje var at vi var åpne for tilbakemeldinger på muligheten til å ha kvoter for antall innleide i bedriftene.

Vi har ikke konkludert på det ennå. Høringsfristen gikk ut den 29. september. Vi har fått mange høringsinnspill fra de berørte der ute. Det er stor oppslutning om at vi skal presisere fast ansettelse i loven, det er uenighet mellom partene om hvordan man skal forholde seg til midlertidighet i bemanningsbransjen, og det er mer eller mindre samstemthet om at man ikke ønsker en kvote.

Det vi ønsker nå, er å ta en ny runde med partene for å diskutere hvordan det siste eventuelt kan håndteres. Vi har ikke endret standpunkt. Vi har ikke endret mening om hva som er realitetene. Vi behandler nå høringsinnspillene som har kommet på bakgrunn av de forslagene vi sendte ut. Så skal vi ta stilling til det etter hvert og komme til Stortinget med konkrete endrings-

forslag. Det er en misforståelse at man har konkludert eller endret standpunkt. Tvert om mener jeg det jeg har ment hele tiden, og vi kommer til Stortinget med konkrete endringsforslag. Fortrinnsvis håper jeg at partene kan komme til enighet om det som går på omfanget i enkelte bransjer.

Jeg ser at Arbeiderpartiet og også Rødt nå har fremmet forslag om å forby innleie. Jeg er uenig i det. Jeg mener det er feil vei å gå. Det vil i så fall bety at bedrifter vil måtte være toppbemannet, som om de hadde fulle ordrebøker hele tiden. Eventuelt må de si opp folk når ordrebøkene er tomme – og det er en praksis som jeg ikke vil støtte.

Hadia Tajik (A) [10:08:15]: Når diagnosen på delar av arbeidsmarknaden er at det er snakk om slavekontraktar, kan eg ikkje sjå at dei verkemidla som arbeidsministeren presenterer, står i stil med det. Og det er ikkje noko som berre Arbeidarpartiet meiner. Òg fagetaten, Arbeidstilsynet, seier at dei stiller spørsmål ved om arbeidstakarar i realiteten er sikra noko særleg betre med ei mellombels tilsetjing, samanlikna med ei fast tilsetjing utan garantiløn. Så dei vil møta ganske sterk fagleg motstand mot forslaga sine.

I dag har Arbeidarpartiet lagt fram forslag for å få bukt med innleigeproblematikken og dei uverdige arbeidsforholda knytte til delar av norsk arbeidsliv. Eg har forstått at arbeidsministeren ikkje vil støtta den delen som handlar om forbod mot innleige, men me har òg andre forslag som me har lagt fram i dag, bl.a. at Arbeidstilsynet må få i oppgåve å føra tilsyn med ulovleg innleige. Me kjem i det alternative budsjettet vårt òg til å leggja inn 25 mill. kr meir til Arbeidstilsynet for å styrkja dei i dette arbeidet. Er dette forslag som arbeidsministeren kan støtta?

Statsråd Anniken Hauglie [10:09:17]: Ja, jeg tror vi kan være enige. Vi er enig i at ulovlig innleie ikke skal forekomme. Nå har vi lagt fram det budsjettet vi har lagt fram, og så er det forhandlinger om det i Stortinget.

Når det gjelder dette med nulltimerskontrakter: Nulltimerskontrakter vil bli borte med det forslaget vi har om fast ansettelse. Det betyr at den delen av problemstillingen vil bli borte hvis vi går videre med forslaget om å presisere fast ansettelse i loven. Det er nettopp derfor vi også har sagt at for at vikarbyråene fortsatt skal kunne ansette reelle vikarer, er det viktig at de fortsatt skal kunne ansette midlertidig. Resten av forslagene må vi komme tilbake til, men vi er innstilt på å gå videre med de forslagene vi selv har fremmet. Vi sendte dem ut på høring fordi vi mener at de er gode, og fordi de løser de problemene vi ser i deler av norsk arbeidsliv.

Så er det også viktig å si: Fast ansettelse er hovedregelen, og det skal være hovedregelen. Bruk av innleie er re-

lativt begrenset, men vi ser at det er mye av det i enkelte bransjer, spesielt i bygge- og anleggsbransjen i Oslo. I resten av landet er det ikke det.

Presidenten: Det blir gitt anledning til oppfølgings-spørsmål – først Rigmor Aasrud.

Rigmor Aasrud (A) [10:10:33]: Jeg vil stille oppfølgingsspørsmålet til kommunalministeren, for på fredag kunngjorde Direktoratet for byggkvalitet at de endrer praksis for saksbehandling av søknader om sentral godkjenning. Direktoratet mener at det ikke skal være krav om egne ansatte med fagbrev for å få sentral godkjenning. Dette er stikk i strid med klare signaler fra Stortinget om at plan- og bygningsloven med tilhørende forskrifter skal legge til rette for et seriøst arbeidsliv også i byggenæringen. Et annet direktorat som statsråden har ansvaret for, Difi, anbefaler at offentlige bestillere skal stille krav om bruk av folk med fag- og svennebrev og lærlinger.

Da blir spørsmålet til statsråden: Vil han sørge for at alle hans direktorater følger opp de klare signalene fra Stortinget om å ha et regelverk som hjelper fram de seriøse aktørene innen byggebransjen?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:11:32]: Det er et viktig spørsmål representanten Aasrud reiser. Kampen mot svart arbeid, kampen for et seriøst arbeidsliv, er viktig.

Direktoratet for byggkvalitet har etablert en sentral godkjenningsordning, som er frivillig, og som skal være et viktig verktøy for å fremme seriøsitet. Så viser det seg at direktoratet på noen punkter har praktisert reglene strengere enn det det er grunnlag for i forskriften. Direktoratet for byggkvalitet må forholde seg til de forskriftene og det regelverket som er fastsatt. Det vil jeg tro også er i tråd med de signalene Stortinget ønsker å gi. Vi kan gjerne diskutere hvor strenge disse kravene skal være, men kravene skal fastsettes etter en åpen prosess, en høringsprosess, og så må direktoratet forholde seg til de reglene og de forskriftene som er fastsatt.

Presidenten: Sigrd Simensen Ilsøy – til oppfølgings-spørsmål.

Sigrd Simensen Ilsøy (Sp) [10:12:44]: Mitt spørsmål går til arbeids- og sosialministeren. Arbeidsmiljøloven legger til rette for et nærmest ubegrenset omfang av innleie av arbeidskraft i deler av norsk arbeidsliv ved å unnlate å foreslå innleiebegrensninger i bedrifter, jf. en ABC Nyheter-artikkel 3. november 2017. Statsråden uttalte der følgende om slik innleie:

«Jeg vil ikke endre det jeg oppfatter alle er opptatt av, å sikre en viss fleksibilitet i arbeidslivet. Det er vanskelig å være bemannet som om man skulle ha

full ordrebok hele tiden. Da ville det trolig bli mye oppsigelser og permitteringer.»

Statsråden har tidligere skriftlig bekreftet at en oppheving av arbeidsmiljølovens låvedør for innleie fra bemanningsforetak, altså arbeidsmiljøloven § 14-12 andre ledd, ikke vil være i strid med EØS-avtalen. Kan statsråden derfor bekrefte at hun ønsker en fortsettelse av utviklingen med at stadig flere bedrifter i norsk arbeidsliv baserer store deler av virksomheten sin på innleie av utenlandsk arbeidskraft fra bemanningsforetak?

Statsråd Anniken Hauglie [10:13:50]: Jeg tror de fleste faktisk er opptatt av at man på den ene siden skal begrense det vi mener er et for høyt bruk av innleie i enkelte bransjer i deler av landet, dvs. der hvor man får uforholdsmessig mye innleie. Det er vi alle enige om at vi skal redusere omfanget av.

Men jeg oppfatter også opinionen dit hen at de fleste mener det fortsatt må være mulig for virksomheter å kunne ta inn når det er topper, eller når det er reelle vikariater. Når man fjerner mulighetene for de såkalte nulltimerskontraktene, blir det vanskeligere for vikarbyråene å ta inn ansatte ved reelle vikariater. Det er de ulike hensynene vi har vært opptatt av å ivareta, og jeg mener at vi gjennom de forslagene vi sendte ut på høring, nettopp klarer å ivareta den balansen – fjerne det vi ønsker å fjerne, men beholde det vi alle er opptatt av å beholde.

Til spørsmålet om arbeidsmiljøloven § 14-12 andre ledd er det uenighet om hvor nivået skal ligge, altså hvem som skal bestemme. Vi mener at det skal ligge på den bedriften som skal ha innleie.

Presidenten: Solfrid Lerbrekk – til oppfølgings-spørsmål.

Solfrid Lerbrekk (SV) [10:15:11]: Om me ser på målarbransjen i dag, så ser han ganske annleis ut enn han gjorde for berre ti år sidan. Det finst bl.a. nesten ikkje læreplassar i det faget lenger, og som forbrukar er det heller ikkje lett å finna fram til dei seriøse aktørane. Dei useriøse aktørane kan øydeleggja heile bransjen om dei får rotfeste. Kjeltringane vinn, og dei ærlege aktørane taper. Me kan verkeleg ikkje la dette skje.

Av respekt for eit stolt fag med lange tradisjonar, for samfunnet som heilskap og ikkje minst for ungdommane som ønskjer å bli fagarbeidarar i byggjebransjen, spør eg arbeidsministeren: Kva tid har regjeringa tenkt å setja inn ein skikkeleg støyt, som verkar, mot useriøse aktørar i arbeidslivet?

Statsråd Anniken Hauglie [10:16:07]: Er det noe denne regjeringen har vært opptatt av, så er det nettopp å bekjempe arbeidslivskriminalitet og useriøse ak-

tører i norsk næringsliv. Det er bakgrunnen for at vi har utarbeidet to strategier mot arbeidslivskriminalitet sammen med partene – den første i 2015, den er revurdert, ny ble lagt fram i februar 2017 – med flere konkrete forslag til hvordan vi kan bekjempe useriøse aktører, både gjennom samarbeid mellom etatene, gjennom metodeutvikling og kompetanseheving i etatene og gjennom å gi etatene flere hjemler for å kunne ta de useriøse.

Vi har endret regelverket for offentlige anskaffelser, hvor bl.a. bruk av lærlinger er ett av de kravene vi stiller. For vi vet at noe av det som skiller de seriøse fra de useriøse, bl.a. er hvorvidt man tar inn lærlinger eller ikke.

Så vi jobber jevnt og trutt sammen med partene og etatene våre for å bekjempe useriøse aktører. Vi ser at vi også klarer å ta flere. Neste uke skal statsministeren delta på EUs toppmøte, hvor hun tar et initiativ overfor EU om å stramme til ytterligere ved å ha et internasjonalt samarbeid om å ta de useriøse.

Presidenten: André N. Skjelstad – til neste oppfølgingsspørsmål.

André N. Skjelstad (V) [10:17:18]: Det er ingen tvil om at dette holder på å bli en utfordring, spesielt i Oslo-området, men også i deler av resten av landet, og Venstres tidligere forslag om minstelønn, som til dels er blitt latterliggjort, er igjen blitt aktualisert.

Men hovedproblemet ligger ikke bare i Norge. Det ligger også i hva slags kjøreregler man skal ha internasjonalt, ikke minst i Europa.

Mitt spørsmål er: Hvilke initiativ vil regjeringen ta for å følge opp de planene som statsråd Hauglie nå redegjorde for, på et mer grunnleggende nivå – som politisamarbeid, kriminalitetsbekjempelse og internasjonale regler? For dette må løses også på utsiden av Norge. Dette handler ikke bare om hva vi gjør i vårt land.

Statsråd Anniken Hauglie [10:18:14]: Vi ser jo nettopp at mye av denne typen kriminalitet er internasjonal. Den går på tvers av landegrensene. Stortinget vedtok i vår utsendingsdirektivet, som gir oss flere nye verktøy i dette arbeidet, bl.a. at virksomheter som bøtlegges i Norge, men som legges ned og forsvinner, kan forfølges i andre europeiske land.

Nå i august inngikk Arbeidstilsynet flere konkrete samarbeidsavtaler med de respektive tilsynene i andre europeiske land om å samarbeide operativt og kompetanseheve inspektørene der ute. Neste uke drar statsministeren til EUs toppmøte i Gøteborg, hvor hun ønsker å ta initiativ til et enda tettere samarbeid mellom de europeiske landene om informasjonsutveksling, politisamarbeid og andre tiltak, nettopp fordi vi ser at skal vi klare

å løse dette, må vi gjøre det i fellesskap på tvers av europeiske landegrensener.

Presidenten: Steinar Reiten – til oppfølgingsspørsmål.

Steinar Reiten (KrF) [10:19:24]: Noen av de viktigste tiltakene for å ivareta anstendige forhold i arbeidslivet er å sikre at de som driver seriøst, ikke blir presset ut av markedet av useriøse aktører som driver på kanten av eller utenfor loven – det være seg trygging av arbeidsmiljøet, oppfølging av HMS-forskriften eller anstendige lønnsvilkår.

Kristelig Folkeparti har de siste årene fått gjennomslag i budsjettforlikene for å få opprettet flere arbeidslivskriminalitetssentre. Det er sentre der politiet, skatteetaten, arbeids- og velferdsetaten og Arbeidstilsynet samarbeider. Også andre offentlige myndigheter, som de kommunale skatteoppkreverne, inngår i det samarbeidet.

Hvordan vurderer statsråden at disse sentrene har fungert så langt, med tanke på å bidra til et mer seriøst arbeidsliv?

Statsråd Anniken Hauglie [10:20:08]: Det er ingen tvil om at de arbeidslivssentrene som nå er blitt etablert, har oppnådd mye. De tar flere aktører, de setter flere ut av spill. Tilsynet som de fører, er mer samordnet og koordinert, og de opplever at når de putter sine respektive verktøy i en felles verktøykasse, blir de mer slagkraftige og handlekraftige enn de har vært når de har operert hver for seg.

I tillegg ser vi også at det ligger betydelig metodeutvikling og læring i at man flytter sammen i felles sentre. Man lærer av hverandres måte å jobbe på og hverandres måte å tilnærme seg problemstillinger på. Så denne typen samarbeid har vært vellykket, ikke minst ved mye kompetanseheving og metodeutvikling, og man klarer å ta flere aktører enn det man ville ha klart hver for seg.

Presidenten: Vi går til neste hovedspørsmål.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:21:11]: Kommunalminister Jan Tore Sanner og regjeringen tvangsinnkalte til felles fylkesting mellom Finnmark og Troms 31. oktober i Kirkenes. På møtet som Sanner innkalte til, kom ikke statsråden. Han sendte en videohilsen fra Oslo. Han som står i spissen for tvangsvedtaket, ville ikke reise til Finnmark og møte de lokalt folkevalgte, dem han mener han har rett til å overkjøre. Ifølge regjeringen.no mente statsråd Sanner at det var viktigere med et internt Høyre-møte. Det er uforståelig og respektløst av en statsråd å prioritere sånn.

Motstanden mot tvangssammenslåing i Finnmark er enorm. Sammenslåingen har ingen folkelig forankring.

De folkevalgte har hele tiden vært tydelige i sin motstand mot sammenslåingen. Målinger har vist at det er flertall mot sammenslåingen i alle partier. Og det er ikke rart, for Finnmark og Troms er et enormt område. Det er enorme avstander. Skal man dra f.eks. fra Harstad til Kirkenes, er det over 1 000 kilometer hvis man skal kjøre i Norge. Det tar 15 timer. Det er større enn Irland.

Min utfordring og mitt spørsmål til statsråden er: Hvorfor valgte statsråden ikke å møte folk og folkevalgte i Troms og Finnmark i et møte han selv kalte inn til? Er det fordi han selv ser at tvangsvedtaket er uklokt, og at det er vanskelig å forsvare i direkte møte med de berørte?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:22:50]: Jeg møter både kommunestyrerepresentanter og fylkestingrepresentanter fra de nordligste fylkene og fra resten av landet med jevne mellomrom. Det er ikke det denne saken handler om.

Spørsmålet er om man skal gjennomføre den regionreformen som Stortinget har vedtatt, eller om man ikke skal gjøre det. Regionreformen kom på plass etter et initiativ fra Venstre, som ble støttet av Kristelig Folkeparti. Høyre og Fremskrittspartiet har i utgangspunktet ment at vi kunne klart oss med to forvaltningsnivåer, kommune og stat, men fordi det er et flertall i denne sal for tre forvaltningsnivåer, mener også vi at tiden er moden for en regionreform. Det mente også Senterpartiet da de satt i regjering, men de fikk det ikke til.

Poenget er at vi har regiongrenser som ble fastsatt på 1800-tallet. Det har skjedd litt siden den gang. Samfunnet har endret seg, utfordringsbildet er et helt annet. Vi har diskutert om vi skal ha fylkeskommuner, hvordan regionene skal være inndelt, i hvert fall i 30 år.

Vår regjering, sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre, gjennomfører det vi har sagt vi skal gjennomføre. Vi gjennomfører det som er vedtatt i Stortinget.

Når det gjelder regioninndelingen, er den fastsatt i en skriftlig avtale mellom Kristelig Folkeparti, Venstre, Høyre og Fremskrittspartiet. Og når Stortinget har vedtatt det, gjennomfører også regjeringen.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:24:24]: Jeg skjønner statsråden. Det kan være ubehagelig å møte i Finnmark og stå for det statsråden er ansvarlig for – å tvangssammenslå Finnmark med Troms. Heller ikke her klarer Jan Tore Sanner å komme med et argument for hvorfor det er klokt, for det finner ikke Høyre. Det er Høyre som har brukt sin makt i Stortinget til tvangssammenslåinger. Det ene er Finnmark og Troms, som er helt uforståelig. Det andre er at man nå skal få et nytt fylke som skal hete Vestlandet, og som skal dekke halve Vestlandet. Hva slags framskritt er det? Vi skal få en region som går fra Svinesund til Hardangervidda – med

Oslo i midten. Er det et framskritt, eller er det et tilbake-skritt?

Kristelig Folkeparti sa i debatten i Stortinget – etter at Høyre, Venstre, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet hadde sittet og tegnet kart på kontoret, at vi har fått en løsning som ingen partier egentlig vil ha. Vil statsråd Sanner ha denne løsningen, eller mener han det har vært en uklok og dårlig løsning, som ingen partier egentlig vil ha?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:25:27]: Jeg mener at de vedtak Stortinget gjør, er kloke vedtak – også dette vedtaket. Det er ikke noe nytt at Senterpartiet drømmer om fortiden. Dagens fylkesgrenser er fra 1860-tallet – fra midten av 1800-tallet. Vi ser at det er andre utfordringer i dag, knyttet til klimaendringene, knyttet til arbeidsmarkedet og hvordan vi kan legge til rette for at hver region kan utnytte sine fortrinn. Jeg mener at det er bedre med 10–11 regioner enn med 19 regioner. Jeg synes det er en fordel at vi nå kan frigjøre minst 350 mill. kr fra byråkrati og administrasjon som kan benyttes til fylkesveier og bedre skole for ungdommene våre. Ja, dette er et framskritt. Dette er et vedtak som Stortinget har gjort etter initiativ fra regjeringens samarbeidspartnere. Vi gjennomfører det. Senterpartiet ønsket en regionreform da de satt i regjering. De klarte det ikke.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Heidi Greni.

Heidi Greni (Sp) [10:26:48]: I går hadde vi komitéhøring om forslaget om å reversere tvangssammenslåing av fylker. Mange av dem som var på høringen, kom med den samme bekymringen. En grunn til at dette var grundig krevende å gå i gang med, var at ingen skjønnte logikken i dette kartet. Tvangssammenslåingene fører bl.a. til større ulikheter mellom de minste og de største regionene. Senterpartiet mener selvsagt at Møre og Romsdal og Rogaland bør fortsette som egne fylker, og at de er fullt ut i stand til å ta på seg framtidige nye oppgaver og løse dem på en fremragende måte uten sammenslåing. Jeg er glad for at statsråden er enig med oss i det.

Da blir spørsmålet: Kan statsråden gi noen eksempler på framtidige oppgaver som Møre og Romsdal kan ta på seg, men som f.eks. Finnmark, Oppland eller Akershus er helt ute av stand til å løse uten at de blir tvangssammenslått med et nabofylke?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:27:49]: Det er et ganske bredt flertall i Stortinget som mener at dagens fylkeskommuner har gått ut på dato. Det er et ganske bredt flertall som gjennom 20–30 år har ment at tiden er inne

for en regionreform. Hvis vi ser på de regionene som nå har gått sammen – vel, det var Buskerud og Østfold som i utgangspunktet tok initiativet til Viken, og de fremforhandlet en avtale med Akershus. Hordaland og Sogn og Fjordane har fremforhandlet en avtale. Hedmark og Oppland ønsket å danne en region da Senterpartiet satt i regjering.

Det er et tidspunkt hvor vi er nødt til å si at nå ser vi fremover og ikke bakover, nå gjennomfører vi det som vi er blitt enige om, nå slutter vi med alle omkampene.

Og ja, fylkene skal få flere oppgaver i tiden som kommer. Da man gjennomførte den store kommunereformen i 1965, startet man ikke med oppgavene, man startet med å få en forvaltningsstruktur som kunne ta flere oppgaver. Det har kommunene fått, og det vil også de nye fylkene få.

Presidenten: Karin Andersen – til oppfølgingsspørsmål.

Karin Andersen (SV) [10:29:19]: Det har vært helt klart hele veien at verken Høyre eller Fremskrittspartiet ønsker det andre forvaltningsleddet, altså fylkeskommunene. Det gjentok til og med statsråden her nå. I denne prosessen har regjeringen fremmet en rekke forslag for å svekke det nivået som de sjøl nå sier skal få et løft med en regionreform, der det ikke er noen sammenheng mellom hvem det er som blir slått sammen, hvem som fortsatt skal kunne stå alene, og de oppgavene som enten blir fjernet – slik regjeringen vil, som Stortinget redder, som f.eks. tannhelse og videregående skole – eller der statsråden er i stand til å skissere én eneste ny oppgave som disse regionene skal få.

Er det riktig, det som representanter fra både Høyre og Fremskrittspartiet har sagt under saken og ved framleggelse av saken, at denne regionreformen er et skritt på veien til nedlegging av hele region- og fylkesnivået?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:30:27]: Jeg forholder meg til det Stortinget har vedtatt. Stortinget har vedtatt at vi skal ha tre forvaltningsnivåer. Stortinget har vedtatt at vi skal gjennomføre en regionreform. Det er Stortinget som vedtar hvilke oppgaver regionene skal ha. Makten til å overføre oppgaver til fylkene ligger i denne sal. Vi har gjennom vårt samarbeid med Kristelig Folkeparti og Venstre bidratt til at fylkene nå får flere oppgaver knyttet til sin samfunnsutviklerrolle, og vi ønsker å kunne overføre flere oppgaver i tiden som kommer. Derfor har vi satt ned et eget ekspertutvalg, som legger frem sin utredning 1. februar 2018.

Forutsetningen for at vi skal flytte flere oppgaver, er jo at forvaltningsnivået kan løse oppgavene bedre. Vi flytter ikke oppgaver for oppgavens egen skyld. Vi flyt-

ter dem hvis det kan gjøres en bedre jobb for innbyggerne, for næringslivet – dem offentlig sektor er til for.

Presidenten: Jorodd Asphjell – til oppfølgingsspørsmål.

Jorodd Asphjell (A) [10:31:40]: Høyre og Fremskrittspartiet har jo vært klar for å legge ned fylkeskommunen som regionalt nivå. Kristelig Folkeparti og Venstre er for at man skal ha det, men det skal reduseres, nesten halveres, fra 19 til 11. Noen av disse fylkeskommunene vil bli atskillig mye større enn de er i dag. Møre og Romsdal, f.eks., som reduseres med to kommuner hvis Rindal går over til Trøndelag, vil bli mindre. Hva er årsaken til at Møre og Romsdal kan greie å løse disse oppgavene bedre med færre kommuner og mindre befolkning enn de store fylkeskommunene som slås sammen? Hva er forskjellen på det? Jeg tenker – er det en målsetting fra Høyre fortsatt å redusere, legge ned det regionale forvaltningsnivået? Og vil det være enklere for Høyre å gjennomføre sin politikk med 11 fylkeskommuner istedenfor 19?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:32:40]: Det kunne vært opplysende for denne saken om Arbeiderpartiet av og til også sa hva de selv sto for. For det jeg registrerer i denne debatten, er at Arbeiderpartiet, som har ivret for regionreform, jeg tror nesten så lenge jeg har vært med i norsk politikk, nå plutselig setter seg på sidelinjen fordi man finner det opportunt å kritisere. Da er spørsmålet: Hva er Arbeiderpartiets alternativ? Når det ble Hordaland og Sogn og Fjordane, var det fordi de to fylkene ble enige. De to fylkene ble enige om at de ønsket å slå seg sammen. Trøndelag har gått foran og vist vei, og jeg har gitt stor honnør til det mot, den dristighet og den fremsynthet som politikerne i Trøndelag har vist. Poenget er at når vi skal ha tre forvaltningsnivåer, må også fylkespolitikerne ta rommet, ikke bare peke opp på staten, at da må staten gi oppgaver. Nei, man må selv definere hvilken rolle fylkeskommunene skal ha fremover i tid. Det er en historisk mulighet som fylkespolitikerne nå har, og gjennom samarbeidet mellom de borgerlige partiene får vi det nå også til. Vi avbyråkratiserer og vi bidrar til bedre tjenester til innbyggere og næringsliv – dem vi er til for.

Presidenten: Ketil Kjenseth – til oppfølgingsspørsmål.

Ketil Kjenseth (V) [10:33:57]: Først av alt må jeg si at jeg er veldig glad for at Senterpartiet og Arbeiderpartiet står ved at vi trenger et mellomnivå i norsk politikk. De forsøkte jo med en forvaltningsreform i sin rød-grønne regjeringssperiode, og oppgaven som står igjen som en

av de tydeligste som ble overført, var forvaltningen av kongekrabbe.

Det er store muligheter her, og jeg er veldig glad for at det er et flertall i Stortinget som vil være med Venstre og drive gjennom en modernisering av fylkeskommunen. Men aller mest, for Venstres del, gjelder det en modernisering av staten. Det er det som er den store utfordringen med at vi har etablert haugevis av direktorater og statlige organer som lever sitt eget liv, og de fleste av dem er etablert i Oslo. Det er det som gjør at mye av arbeidskraften ute i distriktene suges til Oslo.

Så mitt spørsmål til statsråden er: Hva vil statsråden gjøre for å modernisere statlig sektor, for å bidra til at regionnivået kan styrke seg?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:35:00]: Det handler om flere tiltak. Det ene er digitaliseringen av offentlig sektor, hvor vi nå har gjennomført et digitalt løft i staten og også fått på plass et samarbeid mellom stat og kommune. Videre er det at vi nå har gjennomført nøytral moms i staten, slik at det blir konkurransenøytralt om staten produserer tjenestene selv, eller om man kjøper i markedet – jeg mener at staten og det offentlige skal bruke markedet der markedet kan levere bedre og billigere tjenester – og det er gjennom kravet om økt effektivitet i staten, som gjør at vi hvert år flytter ca. 1,5 mrd. kr fra byråkrati og administrasjon til bedre tjenester, og gjennom at vi flytter statlige arbeidsplasser fra Oslo og ut i landet. Der har regjeringen, sammen med Venstre, fått til betydelig mer i løpet av fire år enn det de rød-grønne med Senterpartiet i spissen klarte i løpet av sine åtte år.

Vi har tenkt å fortsette å desentralisere og flytte makt, og å effektivisere og modernisere offentlig sektor.

Presidenten: Vi går til neste hovedspørsmål.

Solfrid Lerbrekk (SV) [10:36:26]: Eg vil gjerne stilla eit spørsmål til arbeidsministeren.

Sikkerheita på ei oljeplattform kan ikkje takast lett på. Slurv kan føra til store ulykker, tap av menneskeliv og alvorlege miljøskadar.

Petroleumstilsynet gjennomførte i september tilsyn med sikkerheita om bord på Goliat-plattformen. Måndag i denne veka låg rapporten føre. Den er knusande lesnad for det italienske oljeselskapet som opererer den første plattformen i Barentshavet. Blant anna kjem det fram at feil og manglar på plattformen vart oppdaga allereie i 2015, og at selskapet hevda at dette blei fiksa opp i. Det viser seg ikkje å stemma. Feila skal ifølgje Petroleumstilsynet ha vorte retta opp på papiret, men ikkje i verkelegheita.

Sikkerheita på plattformene er avgjerande for dei som jobbar der. Kva vil arbeidsministeren gjera for å sør-

gja for at Eni tettar sikkerheitsavvika som Petroleumstilsynet påpeiker, ikkje berre på papiret, men òg i verkelegheita?

Statsråd Anniken Hauglie [10:37:41]: Først vil jeg si at jeg er enig i at det er helt avgjørende at helse, miljø og sikkerhet på norsk sokkel er verdensledende. Regjeringen sier også at det skal være verdensledende. Vi satte ned et ekspertutvalg som kom med sin anbefaling tidligere i høst, som skal danne grunnlaget for en ny melding om HMS på norsk sokkel som kommer til våren.

Når det gjelder Goliat, er det ingen tvil om at det har vært til dels store utfordringer med plattformen, egentlig helt fra den lå til kai i Korea. Også fordi det er den første plattformen som er i Barentshavet, har Petroleumstilsynet fulgt Goliat tett helt fra første stund. Jeg har hatt jevnlig møter med Ptil om situasjonen, både på sokkelen og på Goliat, nettopp fordi det har vært mange hendelser knyttet til selskapet og plattformen.

Det kom en rapport på mandag, som representanten er inne på. Jeg har også hatt møte med Petroleumstilsynet om den siste utviklingen. Det Petroleumstilsynet sier, er at Eni har blitt bedre til å følge opp situasjonen. De gjør det Ptil sier at de skal gjøre. Nå er plattformen midlertidig stengt, og det kommer den til å være fram til Eni retter opp i de anmerkningene som Petroleumstilsynet har.

Jeg har tillit til at Ptil følger opp tett. De har vært på hele veien, og jeg har også forsikret meg om at Petroleumstilsynet har de verktøyene de trenger for å kunne håndtere situasjonen, ikke bare på Goliat, men også på andre plattformer hvor det har vært hendelser.

Solfrid Lerbrekk (SV) [10:39:26]: Det er ikkje fyrste gongen myndighetene avslører at oljeselskapet tilsynelatande ikkje følgjer opp alvorlege feil som er påpeikt, at Eni Norge skal ha lukka feil på papiret utan at det er vorte fiksa opp i verkelegheita. Som Teknisk Ukeblad skreiv i 2016, droppa selskapet òg tidlegare å følgja opp alvorlege brot på regelverket knytte til logistikk på lyfteutstyr og lyfteinnretningar. Då hadde Petroleumstilsynet påpeikt dei same regelverksbrota både i 2012, i 2014, i 2015 og i 2016, utan at det vart rydda opp i.

Trass brota vart plattformen opna for produksjon. Eni tøyser strikken og utnyttar det norske tillitsbaserte systemet. Difor vil eg igjen spørja statsråden om det finst ei nedre grense for kor uansvarleg eit selskap kan opptre før det får alvorlege konsekvensar for selskapet si rolle på norsk sokkel.

Statsråd Anniken Hauglie [10:40:34]: Det er næringsen selv som har ansvaret for å følge regelverket når det gjelder helse, miljø og sikkerhet, så næringen har et stort ansvar i å følge det regelverket som er. Hvem som

skal få lisens og operatørskap, er underlagt OED sitt ansvarsområde, men Petroleumstilsynet er de som fører tilsynet med at selskapene faktisk følger det regelverket som gjelder.

Det har vært utfordringer med Goliat. Petroleumstilsynet sier at det har vært en positiv utvikling, at det skjer framskritt, men at det er utfordringer på sokkelen. Nå konstaterer jeg også at tillitsvalgte har vært ute denne uken her og vært veldig tydelig på at de har tillit til sin ledelse, men Petroleumstilsynet kommer til å følge Goliat tett også framover, ikke minst fordi produksjonen nå er stengt. Det kommer den til å være fram til også Eni har rettet opp de avvikene som Ptil har funnet, og som var grunnlaget for at plattformen ble stengt.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Lars Haltbrekken.

Lars Haltbrekken (SV) [10:41:44]: Siden oppstarten på Goliat-feltet for halvannet år siden har Petroleumstilsynet gjentatte ganger påpekt alvorlige mangler som Eni ikke har evnet å rydde opp i, til tross for lovnader om slik opprydding.

Rapporten fra Petroleumstilsynet mandag viser at Goliat kan ha vært drevet i strid med reglene for sikkerhet på norsk sokkel siden oppstarten. På den bakgrunn ber jeg derfor statsråden svare på følgende: Hvorfor var det først i oktober i år at Petroleumstilsynet kom til at produksjonsåpning ville være brudd på reglene om eksplosjonsfare og deretter grep inn og ga Eni ordre om å stenge oljeproduksjonen da den likevel hadde startet opp? Og: Har produksjonen vært forsvarlig fram til dette til tross for mangelfull tennkildekontroll på en enhet som tidligere har hatt gasslekkasje?

Statsråd Anniken Hauglie [10:42:51]: Som jeg sa i mitt forrige svar, har Petroleumstilsynet fulgt Goliat tett helt fra plattformen lå til havn i Korea. Det har vært utfordringer med plattformen helt fra den gangen. Det har også vært utfordringer etter at den kom i Barentshavet.

Tilsynet har hatt flere tilsyn med Goliat også etter at den ble satt i drift. Nå er plattformen stengt på grunn av feil ved det elektriske anlegget. Tilsynet er tett på. Jeg legger også til grunn at tilsynet er tett på, og at plattformen ikke starter opp igjen før alle avvikene er lukket. Petroleumstilsynet har forsikret meg om at de heller ikke kommer til å la plattformen starte opp driften igjen før Eni har fulgt opp påleggene.

Jeg har også forsikret meg om at tilsynet har de verktøyene som kreves nettopp for å følge opp plattformen. Vi skal ta helse, miljø og sikkerhet på alvor, og man skal ikke kompromisere med det, selv ikke når det står økonomiske ressurser på spill.

Presidenten: Torstein Tvedt Solberg – til oppfølgingsspørsmål.

Torstein Tvedt Solberg (A) [10:44:07]: Sikkerhetssituasjonen på norsk sokkel er alvorlig. Faren for storulykker har økt, og det er en jevn strøm av alvorlige saker om brudd på sikkerhetsregelverket. I Arbeiderpartiet mener vi at alvoret i situasjonen krever at regjeringen tar kraftigere grep, spesielt på Goliat. Jeg synes statsrådets svar her i dag vitner om at Høyre ikke ser det alvoret som nå er. En viser til pågående prosesser og en stortingsmelding som tidligst kommer i 2018. Det er en tilnærming jeg hadde forstått om situasjonen gikk fra verre til bedre. Nå er det omvendt. Forbedringene vi forventer, uteblir. Dagens tilnærming fra regjeringen synes jeg åpenbart ikke fungerer.

Spørsmålet mitt er da: Hvor lenge vil regjeringen tolerere at nye brudd og en forverret situasjon får fortsette før en går kraftigere inn og tar mer konkrete grep?

Statsråd Anniken Hauglie [10:45:01]: Det er vanskelig å skulle mene at man er passiv når en plattform er stengt. Det betyr jo at det er alvorlig når Petroleumstilsynet går til det skrittet og faktisk stenger ned en plattform på grunn av helse, miljø og sikkerhet. Man er også tydelig på at man heller ikke skal starte opp igjen før disse avvikene er lukket. Det er nettopp fordi vi mener at helse, miljø og sikkerhet på norsk sokkel er viktig, og man skal ikke kompromisere på det heller.

Da vi for ett års tid siden sa at vi ønsket å se nærmere på HMS på norsk sokkel, i form av en stortingsmelding, er det nettopp fordi vi ser at norsk olje- og gassproduksjon er ved et veiskille nå. Vi har sett at det har vært en uønsket utvikling over tid, og vi mener at det er på tide at vi ser om det er andre verktøy og virkemidler som skal til for å ivareta sikkerheten godt nok. Vi har nå fått ekspertutvalgets rapport, og selv om man der i all hovedsak slutter seg til regimet slik det er i dag, er det også en del forslag til hva som kan gjøres annerledes, og det vil vi selvfølgelig ta med oss inn i arbeidet. Men vi kommer ikke til å vente med å gjøre det (presidenten avbryter) i påvente av en melding.

Presidenten: Da er tiden ute.

Sigrd Simensen Ilsøy – til oppfølgingsspørsmål.

Sigrd Simensen Ilsøy (Sp) [10:46:16]: Som hovedspørsmålsstilleren sa, er Goliat-plattformen den første oljeplattformen i Barentshavet og har siden oppstarten vært preget av en rekke problemer, feil og mangler, bl.a. med tennkildekontrollen. Eni Norge, et datterselskap av italienske Eni, er en operatør med 65 pst. eierandel, mens Statoil eier 35 pst. Alvorlige feil med risiko for liv og helse som har blitt påpekt av Petroleumstilsynet,

har ikke blitt utbedret av operatøren før oppstart, dette til tross for sterke advarsler fra Petroleumstilsynet.

Produksjonen har – som ministeren sa – vært stengt siden 5. oktober, da tilsynet krevde at Eni fullførte kartleggingen av potensielle tennkilder og iverksatte tiltak før produksjonen av olje kunne gjenopptas.

Er det norske tillitsbaserte kontroll- og tilsyns-systemet tilpasset utenlandske aktører på norsk sokkel?

Statsråd Anniken Hauglie [10:47:11]: Jeg tror kanskje at det norske trepartssamarbeidet og det tillitsbaserte systemet har vært uvant for noen selskaper, men vi ser også nå at Eni har tatt grep og følger opp mye bedre nå enn det man kanskje opplevde at de gjorde tidligere. De følger opp pålegg, og Petroleumstilsynet er tett på og påser at alle pålegg nå faktisk blir fulgt opp, slik man skal gjøre. Næringen er tildelt et stort ansvar i norsk petroleumsvirksomhet. Partene er tildelt et stort ansvar i norsk petroleumsvirksomhet.

Da Engen-utvalget kom med sin rapport tidligere i høst, var nettopp det også noe av det som partene mente var viktig at man videreførte, og at det var en styrke ved både den norske måten å føre tilsyn på og den norske måten å drive petroleumsvirksomheten på – den tillitsbaserte måten.

Det betyr ikke at man ikke skal følge opp. Tvert imot er det viktig at de følger opp helse, miljø og sikkerhet tett. Det har også Petroleumstilsynet gjort, ikke minst i denne saken, hvor man kanskje har gått lenger enn det som har vært normalt også, ved at man har stengt produksjonen.

Presidenten: Ola Elvestuen – til oppfølgingsspørsmål.

Ola Elvestuen (V) [10:48:30]: Goliat-utbyggingen er en skandale, både fordi det er tvilsomt om det noensinne kommer til å bli lønnsomt for samfunnet og fellesskapet, og selvfølgelig også fordi det har vært mange feil og mangler – og det er feil og mangler som har blitt rettet opp på papiret uten å ha blitt rettet opp i virkeligheten. Når vi går inn i en situasjon hvor økonomien i petroleumsvirksomheten sannsynligvis vil bli dårligere, med lavere priser, vil vi få flere felt som vil få en vanskeligere økonomi, og det vil være tvilsomt om det kan gi den samfunnsmessige lønnsomheten. Eni bryter nå den tilliten vi må ha til at man følger opp sikkerhets- og HMS-regelverket.

Er statsråden bekymret for, eller hvordan kan man motvirke, at dette tillitsbaserte systemet for sikkerhet svekkes i årene framover, hvor petroleumbransjen sannsynligvis vil gå inn i en vanskeligere økonomisk periode?

Statsråd Anniken Hauglie [10:49:38]: Vi må nok erkjenne at vi står ved et veiskille innenfor petroleumssektoren. Det er av mange grunner. Det ene er at man skal gjennom et grønt skifte, og olje- og gassnæringen – selv om den fortsatt skal være viktig for oss – vil få en annen betydning enn tidligere. Prisen er ikke minst avgjørende. Lønnsomheten er mer kritisk. Min beskjed til bransjen har hele tiden vært at man ikke skal kompromisere på helse, miljø og sikkerhet, i hvert fall ikke når økonomien er trangere. Tvert om er det viktig at man holder HMS-fanen høyt selv om kostnadsbildet er annerledes enn nå.

Jeg har tillit til at Petroleumstilsynet følger tett opp oljebransjen og selskapene der ute, men det er ingen tvil om at utfordringene er store. Det er også bakgrunnen for at vi nå har satt i gang et meldingsarbeid – ekspertutvalgets rapport kom tidligere i høst, som jeg har nevnt i tidligere svar – fordi det er grunnlag for å se på: Har vi de verktøyene vi trenger? Bør man gjøre dette på en annen måte? Bør man se på en annen måte å drive tilsyn på? Det er litt for tidlig å konkludere nå, men dette var noen av de innspillene jeg ønsket å få, bl.a. fra ekspertutvalget, og så får Stortinget muligheten til å debattere dette til våren.

Presidenten: Tore Storehaug – til oppfølgingsspørsmål.

Tore Storehaug (KrF) [10:50:51]: Statsråden har fått spørsmål om Goliat, som har vore prega av ei rekkje skandalar. Plattforma har blitt stengd, og statsråden seier sjølv at ho har hatt møte med direktøren for Petroleumstilsynet. Eg merkar meg at statsråden seier at det er næringslivet som har ansvaret før å følgje regelverket, og at det skjer framsteg. Det minner litt om dei tinga olje- og energiministeren har sagt til media, når han seier at han legg til grunn at utsegnene til Eni sjølve er rette, at dei bruker tid og ressursar på å tilfredsstille tryggleikskrava, og at han ikkje vil gjere noko vidare ut frå det.

Men som hovudspørsmålet her tok opp, er det faktisk slik at det er funne forhold, som blir påpeikte av Petroleumstilsynet, der selskapet har meldt tilbake at ting skulle utbetrast, utan at det har blitt gjort. Meiner statsråden at eit selskap som bevisst bryt tryggleiksforskriften, ikkje bør bli sanksjonert?

Statsråd Anniken Hauglie [10:51:50]: Tildeling av lisenser og operatørskap tilligger ikke mitt departement å gjennomføre, det er det Olje- og energidepartementet som gjør. Mitt departement fører tilsyn med sikkerheten.

Men det er – som også olje- og energiministeren sier – næringen som har ansvar for å påse at de følger lover

og regler, HMS-regelverket og annet, som ivaretar ansattes liv og helse, og at produksjonen er sikker. Så næringsen skal ha det ansvaret, og må ha det ansvaret. Sånn har det alltid vært, og sånn må det også være.

Det er klart at det ikke er akseptabelt at selskaper ikke følger opp pålegg. Som jeg har sagt i mine tidligere svar: Petroleumsstilsynet har fulgt Goliat tett fra starten og stadig tettere de siste par årene. Nå har Petroleumsstilsynet gått til det skritt å stenge, noe som er et ganske drastisk virkemiddel å ta i bruk. Det er veldig sjelden at man gjør det. Det viser også alvor i saken. Jeg har tillit til at Petroleumsstilsynet følger opp Goliat på en god måte, og på den måten som de skal, nettopp for å ivareta sikkerheten til de ansatte.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Ketil Kjenseth (V) [10:53:06]: Spørsmålet går til kommunal- og moderniseringsministeren.

Vi får stadig blikk inn i framtidens digitale muligheter – førerløse minibusser i gatene og roboter som viser vei i sykehjemsgangene. Teknologi kan hjelpe oss med både rutineoppgaver, nye servicetilbud og mer personlig tilpassede tjenester, også i offentlig sektor, men det er også noen utfordringer: Outsourcingen av IKT-driften i Helse Sør-Øst minner oss på både sårbarhet knyttet til å forvalte personopplysninger og etterslep i investeringer, oppgraderinger og såkalt digital infrastruktur.

Å legge til rette sikre digitale motorveier for offentlig tjenesteproduksjon blir en av våre store oppgaver de neste årene. I statlig sektor har Nav, Skatteetaten, Statens lånekasse for utdanning, politiet og Helse Sør-Øst gjort hver sine erfaringer med utvikling av og anskaffelser av IKT-systemer. Ifølge Riksrevisjonen har noen gjort det bra, men fellesnevneren er ofte store overskridelser og lite samarbeid og læring på tvers av offentlige sektorer. Men spørsmålet er hvordan stoda er i den andre delen av norsk offentlig sektor, i kommunene.

Jeg har stilt Stortingets utredningsseksjon ett enkelt spørsmål, om hvor mange databaser som er i bruk i kommunene, som forvalter sensitive personopplysninger. De kom tilbake med to svar og begge skremmer meg, dessverre. Det store svaret er at dette kan ingen i Norge svare på, vi vet ikke. Det andre svaret er basert på et anslag med en variasjon på mellom 50 og 200 databaser og systemer pr. kommune. De antyder altså et minimum på 20 000 databaser i kommunal regi i Norge.

På fredag skal jeg og flere fra Venstre til Estland for å høre hva de har gjort for å bli et av Europas mest digitaliserte land. Med sin X-road-plattform har de én database pr. offentlig sektor, til sammen 13. Helse Sør-Øst har 830, Helse Vest går over på én i 2018, mens norske kommuner kanskje har flere titusener. Mitt spørsmål er om det er i storsamfunnets interesse at utviklingen av

systemene overlates til tilfeldighetenes spill. Og hvis ikke: Hva er nå status for samordning av digitalisering i kommunene?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:55:16]: Det er både et viktig spørsmål som representanten tar opp, og det er mange spørsmål i spørsmålet.

La meg starte med utgangspunktet, nemlig at digitaliseringen er et viktig verktøy. Det er et viktig verktøy for at innbyggerne og næringslivet skal få raskere og bedre tjenester, et viktig verktøy for at vi skal kunne effektivisere offentlig sektor, og også for at offentlig sektor kan bli en mer attraktiv arbeidsgiver for kompetent arbeidskraft.

Jeg er enig i at det også er noen utfordringer. Informasjonssikkerhet, personvern skal ligge i bunnen. Det er ikke slik at outsourcing i seg selv er en risiko knyttet til informasjonssikkerhet. Outsourcing kan også være nødvendig og riktig fordi man trenger den kompetansen som ligger i andre fagmiljøer.

Vi har også sett til Estland. Estland har sin X-road. Nå får vi en norsk utgave av det gjennom at vi får etablert et felles integrasjonspunkt som vil kunne bidra til at man får en sømløs utveksling av arkivsystemer i offentlig sektor og mot Altinn og digital postkasse.

Når det gjelder kommunene, så er det i utgangspunktet et kommunalt ansvar. Det er riktig at mange kommuner, med sårbare fagmiljøer, har betydelige utfordringer. Vi ser at større kommuner, som representanten og jeg er enige om at det er mange fordeler knyttet til, også kan bidra til å få sterkere IKT-miljøer. Det vi nå har tatt initiativet til, sammen med KS, er at vi får et samarbeid mellom stat og kommune i digitalisering av tjenester, slik at vi går på tvers av fovaltningsnivåer – innbyggerne kan forholde seg til tjenesten og ikke til om det er stat eller kommune – og at kommunene nå får midler så de kan bidra til en raskere digitalisering av kommunal sektor. Det tror jeg også vil føre til fremskritt.

Ketil Kjenseth (V) [10:57:24]: Jeg takker for svaret. Oppfølgingsspørsmålet retter jeg til arbeids- og sosialministeren.

Nav er kanskje et av de beste eksemplene på en etat som har mye å hente på systemer som snakker med hverandre, og på en etat som står midt oppe i en revolusjon når det gjelder hvordan digitaliseringen bidrar – forhåpentligvis – til bedre tjenester.

Roboter er en del av framtidens tjenestetilbud. De er best på rutineoppgaver, og det er mange rutineoppgaver i Nav som kan utføres automatisk og frigjøre ressurser til møte med mennesker. Nav har holdt på med digitaliseringsprosjekter over en tiårsperiode, men det er stadig behov for nye og oppdaterte systemer som er tilrettelagt for brukerne.

Nav er dels kommunal og dels statlig. Om lag halvparten av kommunene har latt Nav overta sosialkontoret, de andre har det ikke. Så mitt spørsmål er: Slår arbeidet med digitalisering av Nav ulikt ut i den kommunale og den statlige delen av tjenesten?

Statsråd Anniken Hauglie [10:58:30]: Svaret på det spørsmålet er nok delvis ja. Det er til dels ulike systemer mellom stat og kommune, så digitaliseringen er nok annerledes der. Det er også ulikt hvilken informasjonstilgang man faktisk har fra de ulike informasjonssystemene. Det er jo også en del personvern hensyn som gjør at det ikke er like enkelt å dele en del informasjon. Men den statlige delen av Nav er godt i gang med digitalisering, med å finne nettløsninger, ved å gjøre mer og mer tilgjengelig for folk via nettet. Det største Nav-kontoret i dag er jo nav.no, hvor du kan sitte døgnet rundt og få svar på spørsmål og sende inn skjemaer. Det skal vi gjøre mer av framover også, både fordi det er mer brukervennlig – brukerne ønsker å få mer og mer digitalt – men også fordi det frigjør betydelige ressurser for Nav til å kunne bruke tiden sin på personer med mer sammensatte utfordringer enn de av oss som kan finne svarene selv på nettet.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først representanten Trine Skei Grande.

Trine Skei Grande (V) [10:59:44]: Takk – jeg sto klar, president.

Jeg har tenkt å følge opp med spørsmål til samferdselsministeren. Digitalisering tror jeg mange her i salen mener er en av de viktigste utfordringene for norsk offentlig sektor – bortsett fra dem som mener at den viktigste utfordringen her er å få lønsslippene på papir tilbake igjen – for både kommuner og skoler. Det at vi ser at folk med hjemmetjenester bruker nettbrett offensivt og får bedre tjenester av det, handler om å gjøre Nav mer sjølbetjent – det handler om å gi makt tilbake igjen til borgerne. Nå kan vi virkelig bygge en stat som folk kan styre fra sofaen eller fra kjøkkenbordet, og lage tjenester for dem.

Men i budsjettproposisjonen fra samferdselsministeren står det at det er store geografiske forskjeller med hensyn til hvem som får disse digitale tjenestene gjennom nettet vårt. Hvorfor i all verden kutter man i bredbåndstilførselen – når man vet at vi skal bygge en offentlig stat som er effektiv?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:00:54]: Det er viktig at man har infrastruktur for digitale tjenester tilgjengelig i hele landet, og infrastrukturen gjennom fiber eller mobilnett er særdeles viktig.

Nå er det ikke bare staten som bidrar økonomisk til dette – faktisk bidrar staten til en bitte liten andel av dette. Det viktige her er å få markedet til å fungere. Vi ser at markedet, de store telekomselskapene, investerer over 3 mrd. kr mer i 2017 enn det de gjorde i 2013. Det mener jeg er en mye bedre politikk enn å diskutere noen titalls millioner kroner i forskjell i subsidieordningen. Og vi ser at de fylkene som har hatt dårligst dekning, der situasjonen var dårligst da dagens regjering overtok, er de som har fått den største veksten i bevilgninger. Selv om totalpotten har gått lite grann ned, har pengene blitt mer målrettede. Sogn og Fjordane får nesten 250 pst. mer penger i støtte nå enn under forrige regjering. Hedmark og Oppland, de to andre fylkene som har ligget dårligst an, har fått nesten en dobling av støtten. Så målretting av midler er mye viktigere enn å dele ut penger der markedet fungerer.

Presidenten: Siri Gåsemyr Staalesen – til oppfølgingsspørsmål.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [11:02:05]: Mitt spørsmål går til kommunalministeren.

Fødselsnummersystemet vårt er i ferd med å bli fullt, det er snart ikke flere fødselsnummer igjen. Folkeregisteret er en bærebjelke i samfunnet vårt. Folkeregisteret ligger til grunn for betydelige deler av offentlig administrasjon, forskningsarbeid og samfunnsplanlegging. I tillegg bruker store deler av privat sektor folkeregisteret for å utføre lovpålagte oppgaver. At registeret nå moderniseres, har derfor innvirkning på store deler av offentlig og privat sektor.

Hvordan har kommunalministeren forberedt kommunene på den store reformen som vil bety mye for IKT-systemene i kommunal sektor? Er det planlagt en kompensasjon for kommunene for de merutgiftene denne reformen fører med seg for alle landets kommuner?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:02:54]: Det er riktig som representanten viser til, at folkeregisteret nå moderniseres. Det ansvaret tilligger Finansdepartementet, men det er en viktig felleskomponent for hele den digitale infrastrukturen – for å bruke litt vanskelige ord. Mange forholder seg til folkeregisteret, så det er viktig at det er modernisert og oppdatert.

Alle statlige etater har nå fått et ansvar for å ha dialog med kommunene og kommunal sektor når de gjennomfører digitale prosjekter som har konsekvenser for kommunesektoren. Jeg legger til grunn at det er en dialog Finansdepartementet har med KS – som er kommunenes organisasjon – og i den grad det fører til merutgifter, er det også tradisjon for at det kompenseres.

Presidenten: Heidi Greni – til oppfølgingsspørsmål.

Heidi Greni (Sp) [11:03:58]: Mitt spørsmål går også til kommunalministeren.

Riksrevisjonsrapporten viser at staten årlig bruker 12 mrd. kr til konsulenttjenester, omtrent halvparten er knyttet til IKT, altså om lag 6 mrd. kr.

Innenfor forvaltningsområdet til fem departement brukes det over 1 mrd. kr til konsulenttjenester – justis og helse bruker 2 mrd. kr hver, samferdsel, kunnskap, arbeids- og sosial bruker 1 mrd. kr hver.

Riksrevisjonsrapporten er rettet til Kommunal- og moderniseringsdepartementet, som er ansvarlig for overordnet samordning av statsforvaltningen. Den anbefaler at departementet sammen med Difi er en mer aktiv pådriver for å få statlige virksomheter til å benytte veileder, prosjektmetodikk og annen støtte i forbindelse med kjøp av konsulenttjenester. I svar til Riksrevisjonen sier Sanner at departementet og Difi kun har en veiledende rolle.

Mitt spørsmål er: Vil statsråden sørge for at Kommunal- og moderniseringsdepartementet som ansvarlig departement for samordning i statsforvaltningen tar initiativ til strengere og mer enhetlige retningslinjer for statsforvaltningenes bruk av konsulenttjenester?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:05:15]: Mitt svar på det spørsmålet ligger i svaret jeg har gitt til Riksrevisjonen, jeg har ikke noe annet svar på det. Men det som ligger bak spørsmålet fra Greni, er i hvilken grad staten selv skal bygge opp egen kompetanse i departement og direktorat og ansette flere – eller om man heller skal bruke markedet. Da er mitt svar at i mange tilfeller er det riktig og nødvendig at departement og direktorat kjøper tjenester i markedet av private selskaper fremfor å ansette flere i offentlig sektor. Det mener jeg kan være nødvendig, for det er kompetanse man trenger.

I en del andre tilfeller møter vi kritikk fra Senterpartiet for at byråkratiet vokser for mye. Men vi kan ikke ansette alle i offentlig sektor, vi er nødt til også å bruke markedet der det er nødvendig og riktig. Nå jobber vi med et forslag som ble fremsatt av Venstre, og som de borgerlige partiene sluttet seg til, som også handler om grensen mellom hva staten skal gjøre selv, og hvor man skal bruke markedet. Det vil også kunne gi noen nyttige svar på spørsmålet om hva man skal produsere selv, og hvor man skal bruke konsulenter og private selskaper.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Steinar Reiten (KrF) [11:06:41]: Mitt spørsmål går til arbeids- og sosialministeren.

Rundt omkring i Norge er det tusenvis av foreldre som hver dag gjør en selvoppofrende innsats for å pleie

og gi omsorg til sine alvorlig syke barn, enten sykdommen er akutt eller varig. Det å kunne gi slik omsorg samtidig som en må bære smerten ved å se lidelsene til sine egne barn, er nok en utfordring som må oppleves før en fullt ut forstår hvor tøft det er.

Pleiepengeordningen i folketrygdloven er en ytelse som i vesentlig grad bidrar til at denne byrden er til å leve med for foreldre som til daglig står oppe i en så krevende omsorgssituasjon. Vi i Kristelig Folkeparti mener at det blir altfor snevert å se på dette som en trygde- eller stønadsordning. Dette kan like gjerne defineres som statens og storsamfunnets lønn og honnør til foreldre som daglig gjør en fantastisk innsats for å pleie og lindre lidelsene til egne barn, og som dermed også bidrar til å spare samfunnet for store utgifter over helsebudsjettet.

Kristelig Folkeparti mener det er et politisk ansvar å legge til rette for at barn og familier med ekstra utfordringer får den støtten de trenger. Derfor vil vi ha en bedre pleiepengeordning. Vi er glad for at et samlet storting nå har bedt regjeringen om å komme tilbake med forslag om endringer i pleiepengeordningen som sikrer mer økonomisk trygghet og forutsigbarhet for foreldre med pleie- og omsorgsoppgaver.

De endringene i pleiepengeordningen som ble vedtatt i vår, og som Kristelig Folkeparti ikke stemte for, trer nå i kraft. Kristelig Folkeparti mener at vi derfor er nødt til å se på hva slags endringer vi kan få til i budsjettet for 2018. Vi vil foreslå at det gis 100 pst. kompensasjon i stedet for 66 pst., som ble vedtatt i vår. Vi har også stilt budsjettsspørsmål om andre endringer, uten å få svar fra departementet i tide til framleggelsen av vårt alternative budsjett. Svarene foreligger nå fra departementet, men vi ser at det er lagt inn andre forutsetninger enn dem vi la til grunn for våre spørsmål. Så mitt spørsmål til statsråden blir da: Hva slags tiltak mener hun er mest aktuelle for å bedre pleiepengeordningen?

Statsråd Anniken Hauglie [11:08:40]: Regjeringen la fram forslag til ny pleiepengeordning og fikk vedtatt det i vår – omfattende endringer i en ordning som hadde vært kritisert over mange år, bl.a. av familier som opplevde at de ikke fikk den hjelpen de trengte.

Tidligere var muligheten for å komme inn under ordningen svært begrenset. Man måtte ha barn som ikke hadde varig sykdom, man gikk ut og inn av ordningen, det var lite forutsigbart, det var vanskelig, med mange skønnsvurderinger, og det var svært ulik praksis landet rundt. Det var bakgrunnen for at vi endret ordningen til å innlemme varig syke barn, og til å gjøre det mulig for begge foreldre å ta ut pleiepenger samtidig, også hjemme. Det var det ikke tidligere. Man fjernet dermed mye av den uforutsigbarheten og de skønnsvurderingene som den andre ordningen var kritisert for.

Det betyr at vi har innlemmet dobbelt så mange barn, mellom 8 000 og 9 000 flere barn enn tidligere, og budsjettet er doblet.

Så har jeg sett av diskusjonen nå i høst at det er litt ulik oppfatning av hva pleiepengeordningen skal være. Skal det være en midlertidig inntektssikringsordning for familier som har vært eller er i jobb, som både den gamle og den nye ordningen er? Eller skal det være en statlig pleielønn? Jeg vil tro at det er dette, uavhengig av om man har vært i jobb eller ikke, Kristelig Folkeparti, etter hva jeg forstår, nå tar til orde for. Så det vil være en helt annen ordning enn det regjeringen foreslo og fikk vedtatt i vår.

Vi har ment at den ordningen vi har fått vedtatt, er en svært god ordning. Stortinget fikk også inn en unntaksbestemmelse ved tilbakefall for alvorlig syke barn, som vi mener langt på vei vil dekke opp for den kritikken som har kommet. Men vi vil selvfølgelig gå i dialog med Stortinget om hvilke endringer man skal gjøre. Det er også viktig at Stortinget kommer med en vurdering av i hvilken retning man ønsker å gå: Skal det være en statlig pleielønn, uavhengig av om man har inntekt eller ikke, eller skal det fortsatt være en midlertidig inntektssikring for familier som har vært i jobb, som både den gamle og den nye ordningen legger opp til?

Steinar Reiten (KrF) [11:10:49]: Da Stortinget i vår behandlet pleiepengeordningen, var hensikten den aller beste fra regjeringens side. Det ble foreslått å utvide målgruppen, slik at foreldre til barn med varig sykdom som har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie, også fikk rett til pleiepenger. Det var et grep som vi i Kristelig Folkeparti støttet fullt ut. Imidlertid var en av forutsetningene i regjeringens forslag til endring av pleiepengeordningen at alle foreldre som mottar pleiepenger for sine syke barn, mister retten til full lønnskompensasjon utover et år. Kristelig Folkeparti advarte mot den endringen da saken var oppe i Stortinget, og vi stemte imot å redusere pleiepengesatsen til 66 pst. etter et år. Flere medieoppslag tidligere i høst har dokumentert hvordan denne endringen ble en stor ekstra belastning for foreldre som har barn med alvorlig sykdom, og med behandlingsløp som strekker seg langt utover et år.

Hva mener statsråden om forslaget om å gi 100 pst. kompensasjon istedenfor 66 pst., som ble vedtatt i vår, slik at foreldre med svært syke barn slipper å få en ekstra belastning med å få redusert pleiepengesats etter et år?

Statsråd Anniken Hauglie [11:11:47]: Jeg tror det er enighet i den salen om at vi ønsker å gi en håndrekning til familier som pleier sine alvorlig syke barn. Vi har også sett mange eksempler på hvor krevende det er for mange av disse familiene. Vi ønsker nettopp å legge til rette for gode ordninger for familiene som pleier sine

syke barn. Da vi foreslo å utvide ordningen betydelig ved å innlemme anslagsvis mellom 8 000 og 9 000 flere familier og doble budsjettet med mer enn en halv milliard kroner, så vi oss også nødt til å ha en ramme på det. Det var da vi sa at vi sidestiller kompensasjonen til disse familiene med egen sykdom. Det er sånn at alle andre ytelser i folketrygden er slik at man får 100 pst. det første året ved sykefravær, og så er det 66 pst. hvis man går over på arbeidsavklaringspengeordningen eller uføreordningen, så vi mener det har vært en viss konsistens i den endringen.

Det er for tidlig nå å si at dette vil ha dramatiske konsekvenser. Ordningen trådte i kraft 1. oktober. Foreløpig er det ingen som har kommet inn i den nye ordningen. Vi mener at den er god, men tar til etterretning at Stortinget ønsker endringer.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Olaug V. Bollestad.

Olaug V. Bollestad (KrF) [11:13:07]: Jeg registrerer at statsråden ser på pleiepengeordningen som en trygd. Kristelig Folkeparti ser på det som et arbeid for samfunnet til beste for ungene. I budsjettarbeidet har Kristelig Folkeparti stilt spørsmål om provenyeffekt av flere sider av den pleiepengeordningen som nå er vedtatt. Noen av de mulige forbedringsforslagene for denne pleiepengeordningen medfører ikke nødvendigvis store utgifter for staten, men de har store konsekvenser for familiene. Derfor blir mitt spørsmål: Hva er årsaken til at regjeringen, når vi vet at det ikke er så stor provenyeffekt, ikke allerede i vår foreslo en ordning som ga mer økonomisk trygghet og mer forutsigbarhet for de familiene som sliter – når en vet at effekten økonomisk ikke er stor?

Statsråd Anniken Hauglie [11:14:01]: Den ordningen som vi la fram, og som vi fikk vedtatt, riktignok var det med en endring for de alvorlig syke barna, vil være en betydelig bedre ordning enn den gamle ordningen – en mer forutsigbar ordning, mindre skjønnsutøvelse, flere innlemmes, og færre vil gå ut og inn av ordningen slik som den gamle ordningen la opp til. Så alt i alt vil denne ordningen medføre bedre rettigheter og mer forutsigbarhet for de familiene som nå innlemmes i den. Vi mente at å gå fra 100 pst. til 66 pst. var en rimelig ordning, man sidestilte dermed kompensasjonen for pleie av syke barn med egen sykdom. Og så registrerer jeg at det er ulik oppfatning i denne sal om pleiepengeordningen skal være en midlertidig inntektssikringsordning for familier som har inntekt, slik som den gamle ordningen var, og som den nye legger opp til å være, eller om det skal være en statlig pleielønn for familier som påtar seg pleieoppgaver på vegne av kommunen.

Jeg mener at pleiepengeordningen fortsatt skal være en midlertidig inntektssikringsordning, men jeg registrerer at det er uenighet i salen om dette.

Presidenten: Arild Grande – til oppfølgingsspørsmål.

Arild Grande (A) [11:15:19]: Jeg må si at jeg blir forundret over svaret som statsråden gir på spørsmålet i denne saken. Stortinget har pålagt regjeringen å fremme forslag om en ny og bedre pleiepengeordning. Det ble gjort for flere uker siden. Jeg hadde forventet at regjeringen allerede var i gang med det arbeidet – så vidt jeg husker, var også Høyre med og stemte for det forslaget. Også Arbeiderpartiet støttet det forslaget, fordi vi mener at det haster med endringer. Det er veldig mange som venter på signalene om hvordan den framtidige pleiepengeordningen skal bli. Vi vet at allerede etter ett år vil pleiepengeordningen reduseres fra 100 pst. til 66 pst. av lønnen. For en familie med de aller sykeste barna, hvor begge foreldre må være hjemme, vil det reduseres allerede etter et halvt år, så for noen kan reduksjonen komme allerede i april 2018.

Spørsmålet mitt blir: Kan arbeidsministeren bekrefte at hun nå jobber så raskt at hun vil legge fram et forslag som Stortinget rekker å behandle innen den tid?

Statsråd Anniken Hauglie [11:16:26]: Vi skal selvfølgelig følge opp Stortingets vedtak. Det foreligger også et Dokument 8-forslag fremmet i Stortinget om det samme. Men det er nesten fristende å spørre Arbeiderpartiet tilbake igjen: Ønsker Arbeiderpartiet en statlig pleielønn, slik som Kristelig Folkeparti legger opp til, og som jeg går ut fra skal gjelde uavhengig av om man har vært i inntekt eller ikke? Eller ønsker man at pleiepengene fortsatt skal være en midlertidig inntektssikring for familier som har vært i jobb? De ulike veivalgene man tar, vil ha ganske ulike konsekvenser for hvordan ordningen skal være. Hvis vi nå skal innføre en statlig pleielønn, uavhengig av om man har vært i inntekt eller ikke, og den skal være ubegrenset, uavhengig av alvorlighetsgraden, og det skal være 100 pst. lønn, vil det kreve betydelig mer utredning enn det som budsjettspørsmål har gjort det mulig å kunne gjøre på forhånd.

Så jeg tror nok at vi skal gå i diskusjon og dialog med Stortinget nå: Ønsker vi å gå den ene veien, eller ønsker vi å gå den andre veien? Det vil ha ganske store konsekvenser for hvordan ordningen blir, litt avhengig av hvilket veivalg man tar. Vi er innstilt på å følge opp Stortingets vedtak – men vi må bli enig om hvilken retning vi skal ta, for det er ganske ulike retninger som Stortinget her snakker om.

Presidenten: Sigrid Simensen Ilsøy – til oppfølgingsspørsmål.

Sigrid Simensen Ilsøy (Sp) [11:17:44]: Som statsråden bemerket, var pleiepengeordningen ment som en midlertidig løsning, eller en midlertidig kompensasjon. Men endringen som er gjort – den nye ordningen – har gitt en tidsbegrensning som har rammet noen familier.

Høringen i forbindelse med det representantforslaget som ministeren viste til, avslørte at de familiene som er mest rammet, med de lengste forholdene, har ingen dekning utover de fem årene som nå er begrensningen. Det er knapt 50 personer som oppgis å ha et behov for pleiepenges i tre år eller mer. Dette er foreldrene til de alvorligst syke ungene. Disse ble overført til ny pleiepengeordning fra 1. oktober og får nå maksimalt 260 dager med 100 pst. dekningsgrad. Denne gruppen er ikke stor og utgjør ikke store penger for staten, mens det er store ekstrabelastninger for familiene. Er statsråden enig i at disse familiene har et særskilt behov for pleiepenges med 100 pst. dekningsgrad, også utover ett år?

Statsråd Anniken Hauglie [11:18:47]: Pleiepengeordningen har alltid vært midlertidig. Den har aldri vært en varig ordning. Det har vært en midlertidig ordning for familier. Tidligere måtte man ha barn som ikke hadde varig sykdom. Nå sier man at også barn som har varig sykdom, kan innlemmes. Det var kun svært få som fikk gå utover det man kanskje ville kalle midlertidighet, og det var de familiene som hadde barn med progredierende sykdom, dvs. at man kanskje ser for seg det verst tenkelige utfallet. Så vi må huske hva den gamle ordningen var, og hva den ikke var.

Vi har vært opptatt av å innlemme flere, å gjøre ordningen bedre og mindre skjønnsavhengig og å bidra til at færre familier sendes ut og inn av ordningen, for det var også en realitet tidligere. Vi har ment at 66 pst. kompensasjon etter et år har vært forsvarlig, også fordi man da sidestiller dette med de øvrige ytelsene i folketrygden. Vi mener også at den unntaksbestemmelsen som Stortinget vedtok under sin behandling, i stor grad vil ivareta de familiene, også når man ser ... (Presidenten avbryter.)

Presidenten: Da er tiden ute.

Solfrid Lerbrekk – til oppfølgingsspørsmål.

Solfrid Lerbrekk (SV) [11:20:10]: Eg registrerer at statsråden ikkje har nokre eigne tankar om forbetringar av ordninga, som Stortinget har bede regjeringa om. På høringa om pleiepengeordninga på måndag møtte sju instansar, og alle påpeikte dei same problema. For det første: inntektstapet for dei som har sjuke barn over eit halvt år eller eitt år, for det andre at barn med livstrugande sjukdomar vert kasta ut av ordninga når pleiepengeperioden er over dersom sjukdomen er kro-

nisk, og for det tredje at personar over 18 år med utviklingshemjing ikkje er unnateke aldersgrensa sjølv om dei kan ha ein langt lågare mental alder, og difor treng foreldra sjukehusinnlegging eller sjukeleie.

Kva for konkrete råd har statsråden til familiar som vil oppleve denne inntektsreduksjonen, og til slutt vil mista alle pleiepengane, etter fem år?

Statsråd Anniken Hauglie [11:21:12]: Igjen må jeg understreke at den pleiepengeordningen som vi har foreslått, og som nå nylig har trådt i kraft, har noen likheter med den forrige, og det er at det er en midlertidig inntektssikringsordning for familier som har hatt inntekt. Ulikhetene er store, nemlig at man innlemmer langt flere familier, ikke minst fordi man legger til rette for at de varig syke barna også skal innlemmes, og at nå blir det lettere for foreldrene å ta ut pleiepengar. Samtidig, og det var det heller ikke anledning til tidligere, kan man få pleiepengar etter at barnet har fylt tolv år. Det kunne man ikke tidligere hvis barnet var innlagt på institusjon osv. Jeg mener at kompensasjonsnivået som vi legger opp til, med 100 pst. det første året, og som kan strekkes over en lengre periode, og 66 pst., er forsvarlig.

Så registrerer jeg at Stortinget ønsker å endre på ordningen, men jeg kan stille det samme spørsmålet til SV som jeg stilte til Arbeiderpartiet: Ønsker SV, som Kristelig Folkeparti, at dette skal gjøres om fra en midlertidig ordning for familier med inntekt til å bli en generell statlig pleielønn? Eller ønsker man å beholde midlertidigheten, som både den gamle og den nye ordningen er? Det får jeg ikke svar på.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Else-May Botten (A) [11:22:32]: Her sitter det en statsråd som har ventet på spørsmål, så nå skal få det. Det er samferdselsministeren.

Jeg kommer rett fra Verftskonferansen i Ålesund i dag, og skal hilse fra næringsaktørene der og si at de har forventninger til at statsråden stiller strengere miljøkrav når det gjelder nytt anbud til kystruten vår. Miljøorganisasjonene er også veldig opptatt av dette og sier det samme.

I Nasjonal transportplan er det en målsetting om 50 pst. utslippskutt innen 2030 i transportsektoren. Men i regjeringens eget anbud for kystruten Bergen–Kirkenes for perioden 2020–2029, som i dag opereres av Hurtigruten, er det pris som teller mest. Skipene skal kun ha 25 pst. lavere CO₂-utslipp enn dagens fartøy, og de må benytte landstrøm bare der det er tilgjengelig, altså lave ambisjoner der. I dag er landstrøm tilgjengelig i kun 4 av 34 havner, og jeg er enig med maritim næring og miljøbevegelsen, som mener at dette er altfor lave ambisjoner, ja, at det rett og slett viser mangelen på kli-

maambisjoner som statsråden faktisk har lagt opp til selv.

Mitt spørsmål er ganske enkelt: Hvorfor legger statsråden lavere ambisjoner for utslippsreduksjon i kystruteanbudet enn hva regjeringen selv og Stortinget har forpliktet seg til i både Parisavtalen og i Nasjonal transportplan?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:24:10]: Jeg er stolt av at vi i anbudet til kystruten har lagt inn strengere miljøkrav enn noen tidligere regjering har gjort, slik at vi tar faktisk viktige skritt for å redusere utslipp. En skal ha lavere utslipp enn det som er på dagens skip, et anbud som ble inngått under forrige regjering. Det betyr at det vil bli utslippsreduksjoner. Det betyr at det vil bli tatt i bruk teknologi hvis en bestiller nye skip eller ved oppgradering av eksisterende skip, sammenlignet med det som har vært. Det å gi inntrykk av at det ikke er noen ambisjoner, blir helt feil.

Det at det ikke er veldig mange landstrømsanlegg i dag, er riktig. Det er derfor dagens regjering har satset veldig mye penger gjennom Enova på å kunne bygge ut flere landstrømsanlegg. En kan gjerne ta en diskusjon på hvorfor det ikke har blitt bygd ut mer tidligere. Vel, nå skjer det. Da stiller vi krav om at de skal brukes. Så det skjer mye her som er bra.

I tillegg vet vi at innenfor maritim næring har vi gjennom Nærings- og fiskeridepartementet kommet med veldig mange ulike støtteordninger, som vrakpant på gamle skip, grønn teknologi innenfor skipsfarten o.l. Enova støtter opp om utviklingen av hydrogenferjer. Vi kommer til å ha over 50 skip med batteripakker som trafikkerer ferjenettet vårt innen 2020. Det å gi inntrykk av at det ikke skjer noe, mener jeg er helt feil.

Det er riktig at dagens regjering også har store ambisjoner når det gjelder å kutte uønskede utslipp. Det er primært veitranportsektoren som står for de utslippene. Der gjør vi også de største grepene. Det er nå et enormt salg av utslippsfrie biler eller lavutslippsbiler. Vi ser at med de prognosene som vi har lagt inn i Nasjonal transportplan, vil utslippene kunne reduseres med over 60 pst. i den sektoren. Det betyr altså at det er god grunn til å tro at vi ikke bare kommer til å oppfylle Parisavtalen, men kommer til å overoppfylle den.

Når det gjelder kystruteanbudet, er det viktig at vi skal inngå et anbud som skal gjelde fra 1. januar 2021. Da må vi vite at de skipene som skal trafikkere der, faktisk er mulig å få tilgang til. Det er ikke sannsynliggjort fra industrien at de er på plass. Industrien sier selv 2022 eller senere. Det betyr at det ikke er mulig å ha et anbud som krever teknologi som ikke er tilgjengelig.

Else-May Botten (A) [11:26:21]: Det handler jo om offentlige anskaffelser, og vi har et stort ansvar for å

bruke innkjøpsmakten vår og ta ansvar for klimareduksjoner når det gjelder det. Vi har utrolig mye eksisterende teknologi allerede, og de ambisjonene som ligger i det anbudet som ligger nå, er dårligere enn det man kan levere med dagens teknologi. Det er riktig som statsråden sier, at når det gjelder ferjeanbudene, har vi tatt tak. Der har vi lagt inn 100 mill. kr ekstra for å bidra til den teknologiutviklingen, slik at man også er offensiv med hensyn til det.

Det Difi viste til i anbudssystemet, er at det er fullt mulig å stoppe dette anbudet og legge inn nye kriterier, og jeg tenker at det er viktig å få vite om statsråden faktisk er interessert i å se på dette, vurdere det konkret og høre på næringen og miljøorganisasjonene. Når kan statsråden si at landstrøm er klart i alle de havnene det gjelder for kystruta, når man sier at Enova jobber med det. Hva er framdriften, og når kan det stå ferdig?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:27:25]: Når det gjelder havnene, er det ikke staten som eier det, men det er de lokale aktørene. Da er det opp til dem å sørge for at det legges til rette for å bygge landstrøm. De må søke om det, og vi har da sørget for at Enova har veldig mye penger for å kunne være med og innfri det. Så her er det viktig å ha et godt samarbeid med havnene, og det har i hvert fall vi opplevd at vi har hatt de siste årene.

Når det gjelder påstanden om at det er godt mulig å utsette noe uten at det får konsekvenser. Jeg har sett at Arbeiderpartiet har hevdet det i Teknisk Ukeblad, uten at man har begrunnet det på noen som helst måte. Vi skal altså inngå en kontrakt sommeren 2018 – det er mindre enn ni måneder fra nå. Det å tro at en kan ta en pause og utrede ting i lang tid og så gå rett tilbake og sørge for at de som skal inngå kontrakten i 2018, har full forutsigbarhet for hva de skal bygge, kan regne og ta risiko på et anbud, vil jeg gjerne se godtgjort fra Arbeiderpartiet før vi forholder oss til påstanden. Det har ikke vært godtgjort hos noen aktører. Jeg frykter at en setter hele kystrutetilbudet i fare med den tilnærmingen Arbeiderpartiet har gjort, og det ønsker ikke jeg å bidra til.

Presidenten: Det åpnes for ett oppfølgingsspørsmål – fra Ingalill Olsen.

Ingalill Olsen (A) [11:28:36]: Jeg hører til dem som er glad i Hurtigruten. Jeg bor på et av anløpsstedene, og den utgjør stamveinettet – eller riksvei nr. 1 – for oss kystboere. Langs hele kysten ser vi fram til at denne trafikken skal fortsette, men vi ønsker også at den skal være i en mer miljørettet utgave. Utslipp fra kysttrafikk til havs bør være en viktig del av utslippsreduksjonen i transportsektoren, og det må gi et bidrag til en renere luft. Vet statsråden hva kystruta Bergen–Kirkenes har av utslipp i dag, og er nivået akseptabelt?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:29:26]: Nivået er ikke akseptabelt. Det er derfor vi har stilt krav om at det skal ned. Det ligger i anbudet. Jeg er også veldig glad i kyststruten, som i dag trafikkeres av Hurtigruten. Jeg mener den er en slags institusjon i Norge, en del av det å vise fram Norge for turister, og ikke minst er den viktig for den lokale transporten.

Utfordringen er at man skal dekke et område fra Bergen til Kirkenes, 34 anløp, der mye av dette skjer i arktiske strøk, som er ganske værutsatt. At det går an å seile en batteriferge over en fjord på Vestlandet, er ikke det samme som at denne teknologien vil fungere fra Bergen til Kirkenes med tanke på at vi også skal ha forutsigbarhet når det gjelder sikkerhet, anløp og alt dette. Det er det vi har tatt hensyn til – at man klarer å gjennomføre et anbud der de som skal være med og konkurrere om dette, har forutsigbarhet på at teknologien som kreves, faktisk er tilgjengelig. Det ligger i anbudet at det er fullt lov å levere mye mer enn dette, så alle som er optimistisk på vegne av norsk verftsindustri, vil kunne være med og sørge for at anbudene leverer mye mer enn det som det stilles krav om, hvis man mener det er tilgjengelig.

Presidenten: Den muntlige spørretimen er over.

Sak nr. 2 [11:30:40]

Redegjørelse av utenriksministeren og innvandrings- og integreringsministeren om forhold knyttet til den sikkerhetspolitiske situasjonen i Afghanistan og praksis for retur av tidligere asylsøkere dit.

Statsråd Sylvi Listhaug [11:31:05]: Takk for muligheten til å redegjøre.

Det er viktig at beslutninger fattes basert på et godt faktagrunnlag. Jeg vil på det sterkeste advare mot at Stortinget slutter seg til forslaget om stans i alle returer til Afghanistan. Et slikt vedtak vil kunne ha store uønskede konsekvenser. Det foreslåtte vedtaket innebærer for det første et markant skifte i hvilken type beslutninger som skal være gjenstand for politisk behandling. Men jeg frykter også at vedtaket åpner for økt asyltilstrømning til Norge etter en periode med rekordlave ankomster, da Norge vil være det eneste landet i Europa – så langt vi vet – som vil stanse alle returer til Afghanistan.

UDI og UNE avgjør søknader om asyl etter gjeldende regelverk og informasjon om forholdene i landene søkerne kommer fra. Det gjøres grundige og individuelle vurderinger i hver enkelt sak. Afghanere med behov for beskyttelse får asyl uavhengig av alder. Det skal imidlertid mye til før den generelle sikkerhetssituasjonen er så alvorlig at enhver retur til et land eller et område vil være

i strid med norsk lov og våre internasjonale forpliktelser.

UDI og UNE baserer seg særlig på faktainformasjon fra Landinfo. Landinfo er et faglig uavhengig organ som har markert seg både i inn- og utland med sin kompetanse, og deres rapporter brukes som kilde av utlendingsmyndighetene i mange land. De fleste rapportene til Landinfo samt deres retningslinjer om kilde- og informasjonsanalyse er offentlig tilgjengelig, slik at alle kan se hvordan de arbeider. Det er imidlertid viktig å huske at Landinfo ikke tar del i saksbehandlingen i UDI og UNE, og de tar ikke stilling til om det er forsvarlig å returnere en person til hjemlandet.

I asylforliket av 19. november 2015 mellom alle partier på Stortinget, utenom SV og MDG, heter det bl.a. at man skal:

«Vurderer sentrale sider ved norsk utlendingslovgivning og gjennomgå norsk praksis der Norge har en annen vurdering av beskyttelsesbehovet for ulike nasjonaliteter sammenlignet med praksis i land det er naturlig å sammenligne seg med. Regjeringen bes fortløpende vurdere forslag til lovendringer, forskriftsendringer og justere aktuelle instruksjoner med sikte på å oppnå innstramminger.»

UDI tok i 2015/2016 selv initiativ til en gjennomgang av egen praksis for asylsøkere fra Afghanistan. Gjennomgangen viste at UDI hadde lagt en lavere terskel til grunn for vurderingen av sikkerhetssituasjonen enn hva relevante rettskilder, herunder praksis fra Den europeiske menneskerettsdomstol, andre lands praksis og EUs statusdirektiv skulle tilsi. Den europeiske menneskerettsdomstolen har i en rekke dommer satt en svært høy terskel for at enhver retur vil være i strid med Den europeiske menneskerettskonvensjonen artikkel 3.

UDI har som følge av denne gjennomgangen hevet terskelen for når et område i Afghanistan skal anses som generelt utrygt. Det vil si at det i dag er svært få områder i Afghanistan som regnes som så utrygge at alle som kommer derfra, har rett til beskyttelse – kun provinsene Helmand og Nangarhar. Imidlertid vil det i den enkelte sak – også om vedkommende kommer fra disse to provinsene – vurderes hvorvidt internflukt er en mulighet. Bli det vurdert at dette er mulig, vil de ikke få beskyttelse.

Norge vurderer internflukt når det er mulig. Det gjør også andre europeiske land. Hvis det er mulig å få beskyttelse i eget hjemland, har man ikke krav på internasjonal beskyttelse, verken etter flyktningkonvensjonen eller etter utlendingsloven. For øvrig har UDI – etter at de i 2016 hevet terskelen for når et område er så utrygt at alle som kommer derfra, kan sies å ha et beskyttelsesbehov – også gjort oppmykninger i praksis på bakgrunn av

det UDI har oppfattet som en forverret sikkerhetssituasjon i Afghanistan.

UDI og UNE vurderer situasjonen i de enkelte områdene av Afghanistan nøye, og de vurderer fortløpende om det er behov for endringer i praksis. UDI-direktør Frode Forfang opplyste nylig at de for få dager siden har gjort nok en vurdering av om det er forsvarlig å returnere personer med avslag på asylsøknaden tilbake til Afghanistan. De har ikke funnet grunnlag for å endre sine vurderinger.

Informasjon om andre lands praksis vedrørende asylsøkere fra Afghanistan viser at det ikke er grunnlag for å si at norsk praksis er vesentlig strengere enn andre europeiske land det er naturlig å sammenligne seg med. Det er ingen andre sammenlignbare land – ingen andre sammenlignbare land – som mener at den generelle sikkerhetssituasjonen i Afghanistan, herunder Kabul, tilsier at alle asylsøkere derfra har et beskyttelsesbehov. Meg bekjent er det heller ingen signaler fra andre europeiske land om at de har planer om å stanse returer til Afghanistan på grunn av sikkerhetssituasjonen, heller ikke fra Sverige. Migrationsverket i Sverige uttalte i august at selv om sikkerhetssituasjonen i Afghanistan er alvorlig, er retur mulig til flere områder, herunder til Kabul. FNs høykommissær for flyktninger bistår afghanere med retur fra Pakistan og Iran til hjemlandet. Bare i 2017 har svært mange reist tilbake fra disse landene.

Retur av personer uten beskyttelsesbehov er viktig for å opprettholde tilliten til asylinstituttet. Det er bred enighet på Stortinget om at personer uten lovlig opphold skal returnere. I asylforliket fra 2015 var det å jobbe for rask retur av personer med avslag det første punktet. Det ble understreket at regjeringen skulle prioritere «arbeidet med rask retur av personer som har fått avslag på sin asylsøknad, og i særdeleshet prioritere retur av grupper der dette vil ha effekt på tilstrømningen fremover».

Norge er i front i Europa når det gjelder å gjennomføre returer, også til Afghanistan. Dette skyldes at returarbeidet har vært svært høyt prioritert med midler og høye måltall fra regjeringens side, samtidig som et bredt flertall i Stortinget gjennom asylforliket understreket viktigheten av å prioritere rask retur av personer som har fått avslag. EU har også, spesielt etter flyktningkrisen i 2015, arbeidet hardt for å få til en politisk rammeavtale med Afghanistan som skal legge til rette for returer fra medlemsland. En slik avtale ble signert i oktober 2016. Andre europeiske land kommer til oss for å lære, og flere europeiske land har også inngått egne returavtaler med Afghanistan, og de lykkes nå med å returnere personer også med tvang. Da vil det være oppsiktsvekkende om Norge skulle stanse returene og gå i motsatt retning av resten av Europa.

Vi returnerer voksne over 18 år, men vi returnerer ikke barn til Afghanistan uten at de er i følge med sine foreldre eller har et omsorgstilbud der. Den begrensede tillatelsen som gis til enslige mindreårige mellom 16 og 18 år – og som ikke gir grunnlag for varig opphold – er viktig fordi den kan bidra til å forebygge at familier sender barn fra seg. Barn som har krav på beskyttelse, får det. Dersom det ikke foreligger beskyttelsesbehov, men der sterke menneskelige hensyn taler for opphold, gis det opphold på humanitært grunnlag. Den tidsbegrensede tillatelsen til enslige mindreårige mellom 16 og 18 år gis bare til barn som ikke har annet grunnlag for opphold enn at de mangler forsvarlig omsorg ved retur. Ifølge UDI har 340 enslige mindreårige fra Afghanistan fått en slik begrenset tillatelse hittil i 2017, mens 242 har fått beskyttelse eller opphold på humanitært grunnlag.

Studier gjort av FNs høykommissær for flyktninger, FNs barnefond og International Organization for Migration, IOM, underbygger at ønsket om et bedre liv er en motivasjon for mange migranter. Usikkerhet og konflikt er en medvirkende årsak til at de reiser til Europa, men mulighet for arbeid og utviklingsmuligheter er det motivet som oppgis av de fleste. Dette kan man ha forståelse for, men det gir ikke grunnlag for beskyttelse.

Forskning underbygger at de mindreårige oftest reiser i samråd med familien, og destinasjonsland velges ut fra oppfatningen av hvor det er lettest å få varig opphold. Det er ikke de fattigste familiene som sender barna sine, men de som har egne midler, eller som kan ta opp lån. Menneskesmuglernes prislapp er mellom 3 000 og 20 000 amerikanske dollar.

Det har vært en kraftig reduksjon i antallet enslige mindreårige afghanere som kommer til Norge. I 2015 utgjorde de 65 pst. av alle enslige mindreårige som kom til Norge, og det var nesten 5 500. Per september i år utgjør de kun 21 pst. av enslige mindreårige som har kommet til Norge. Tallet så langt i år er under 200.

Jeg vil også minne om hva den forrige regjeringen skrev i forarbeidene til gjeldende utlendingslov, om departementets adgang til å instruere UDI og UNE om utsatt iverksetting av vedtak. I lovproposisjonen lagt fram av regjeringen Stoltenberg II heter det:

«Det kan riktignok tenkes andre situasjoner hvor det kan bli fremmet ønske om at departementet/statsråden skal utsette iverksettingen av negative vedtak, for eksempel fordi ulike aktører på feltet mener at UDI og UNE tar feil i sine vurderinger av den generelle sikkerhetssituasjonen i asylsøkeres hjemland mv. Departementet mener at det også i tilfeller som dette vil stride mot gjeldende styringsforhold om politiske myndigheter skal ha adgang til å instruere om utsatt iverksetting.»

Dette viser at også den forrige regjeringen, med Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet, fulgte akkurat de samme prinsippene som denne regjeringen: Denne type vurderinger skal ikke være gjenstand for politisk behandling. Fagmyndighetene foretar disse vurderingene på selvstendig grunnlag i henhold til de lover og regler Stortinget har vedtatt.

Jeg har full tillit til utlendingsforvaltningens arbeid. De er våre eksperter på å innhente asylrelevant informasjon fra alle aktuelle kilder og å avgjøre asylsaker etter nasjonal og internasjonal rett. Jeg kan ikke se hvordan man skal kunne sette sammen et ekspertutvalg som vil være bedre i stand til å foreta disse komplekse vurderingene. Jeg vil også minne om at vi allerede har et system der UDI og UNEs praksis er gjenstand for overprøving i domstolene. Det er uklart hvilken status ekspertutvalgets vurderinger er tiltenkt i dette systemet. Det antas at utvalget løpende vil måtte følge med på og beslutte når situasjonen eventuelt er forbedret, slik at returer kan gjenopptas. Innebærer dette også at utvalgets beslutninger skal kunne bringes inn for domstolene? Det framstår også uklart om ekspertutvalget skal vurdere sikkerhetssituasjonen i andre land, eller om det legges opp til forskjellsbehandling mellom Afghanistan-saker og andre asylsaker.

Asylsystemet var tidligere i stor grad gjenstand for politisk påvirkning og innblanding. Dette gikk man med god grunn bort fra. Jeg håper det er flertall for å beholde et asylsystem der enkeltvedtakene fattes uten politisk styring.

Returstans vil uansett gi signaler om en ny og vesentlig mer liberal asylpraksis i Norge sammenholdt med andre land vi gjerne sammenligner oss med. Forskning viser at mulighetene for å kunne bli værende i et land har betydning for hvilket land som velges som destinasjonsland. Dersom Norge stopper alle returer til Afghanistan, frykter jeg en betydelig økning i ankomstene hit.

Også afghanere som allerede oppholder seg ulovlig i andre land i Europa, vil kunne finne det attraktivt å komme til Norge. Det vil være vanskelig for Norge å returnere disse til andre Dublin-land med en annen returpraksis, dersom den norske begrunnelsen for å stanse alle returer til Afghanistan er at det er for utrygt å sende noen tilbake dit.

Oppsummert handler dette om spesielt to forhold:

For det første: Skal Norge som det eneste landet i Europa – etter det jeg kjenner til – stanse alle returer til Afghanistan? Konsekvensen vil bli at Norge har en mer liberal politikk enn Sverige, Tyskland og andre europeiske land. Det kan bidra til at flere afghanske asylsøkere kommer til Norge. Det kan også bety at afghanere som allerede oppholder seg ulovlig i andre europeiske land, finner Norge mer attraktivt. Så lenge vi har en eventuell re-

turstans, kan Norge framstå som en frihavn i Europa for afghanske borgere.

For det andre: Det rokker ved selve prinsippet i asylsystemet om at enkeltsaksbehandling og vurderinger av hvilke land det er forsvarlig å returnere asylsøkere med avslag til, ikke skal være gjenstand for politisk inngripen. Forslaget er en politisering av asylvurderingene.

Jeg håper derfor at stortingsflertallet stemmer imot dette forslaget og støtter opp om de gode og viktige prinsippene som det har vært bred tilslutning til i en årrekke. Forslaget åpner for en uforutsigbar asylpolitikk, der man gjennom forslag i Stortinget griper inn i faglige vurderinger som i dag gjøres av utlendingsmyndighetene. Dette har man med god grunn gått bort fra for lenge siden.

Magne Rommetveit hadde her teke over presidentplassen.

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [11:48:30]: Jeg vil også få takke for anledningen til å redegjøre for det som hører under mitt område.

Norges deltagelse i den internasjonale innsatsen for stabilisering og utvikling av Afghanistan er både langsiktig og omfattende. Tidligere utenriksminister Børge Brende og jeg, som daværende forsvarsminister, redegjorde bredt i Stortinget om Afghanistan og den norske innsatsen 10. januar i år.

Utgangspunktet er det samme i dag som da redegjørelsen ble holdt. Det er gjort framskritt i Afghanistan på en rekke felt, men det er fortsatt store utfordringer knyttet til både sikkerhet og økonomisk utvikling. Utviklingstrekkene er blandede og gir ikke grunnlag for entydige eller enkle konklusjoner.

Behandlingen av redegjørelsene knyttet til Afghanistan-utvalgets rapport i vår viste bred enighet i Stortinget om at nettopp nyansene er viktige i beskrivelsen av situasjonen i Afghanistan. En samlet utenriks- og forsvarskomiteé uttrykte bekymring for situasjonen i landet, men komiteens flertall understreket samtidig at det til tross for en rekke vedvarende svakheter og mangler likevel hadde vært en positiv utvikling. Og videre: «å utvikle en moderne, stabil og demokratisk stat tar tid, og for at målet skal nås kreves det en langvarig innsats i Afghanistan». Regjeringa deler fullt ut denne vurderingen.

På fjorårets store giverkonferanse i Brussel ble Afghanistan og giverne enige om et gjensidig forpliktende rammeverk for fortsatt internasjonal bistand i bytte mot reelle reformer og forbedret styreset. Fra det internasjonale samfunnets side, inkludert fra norsk hold, er det et uttalt krav at den afghanske regjeringa intensiverer reformarbeidet og leverer enda bedre framover, inkludert i kampen mot korrupsjon.

De positive resultatene har ikke kommet raskt nok eller vært store nok til å inngi håp og framtidstro for de brede lag av den afghanske befolkningen. Den væpnede konflikten mellom den afghanske regjeringa og opprørsgrupper fortsetter med stor styrke. Det pågår jevnlig kamphandlinger i mange av Afghanistans 34 provinser, og vi er vitne til gjentatte terrorangrep både på landsbygda og i byene. Både sivile og militære tap er fortsatt betydelige.

Konflikten rammer også Kabul by. I likhet med foregående år har det også i 2017 blitt gjennomført en rekke komplekse angrep i Kabul. De er rettet mot strategisk viktige og høyprofilerte mål, inkludert symboler på det internasjonale nærværet. Dette inkluderer flere angrep gjennomført av IS. En FN-rapport fra august i år beskrev sikkerhetssituasjonen i 2016 og 2017 som forverret. Taliban var på frammarsj og hadde vært i stand til å utøve innflytelse og kontrollere et stadig større geografisk område med en større andel av den afghanske befolkningen.

Ifølge FN var tallet på drepte og skadde sivile som følge av krigshandlinger på topp i 2016. En nedgang på 6 pst. for de tre første kvartalene i 2017 er et framskritt, men det er likevel en beskjeden trøst. De menneskelige konsekvensene av den vedvarende konflikten forblir uakseptable. Den negative sikkerhetssituasjonen gir grunn til fortsatt bekymring, og den illustrerer hvorfor vedvarende internasjonal innsats og bistand er nødvendig i lang tid framover.

Det er bred internasjonal enighet om at konflikten i Afghanistan må løses politisk. Norge har lenge engasjert seg i arbeidet med å formidle kontakter mellom de stridende partene. Vi har også arbeidet for å legge grunnlaget for kvinners deltagelse i en fredsprosess og bidratt til regional dialog og støtte til en fredelig løsning i Afghanistan. I dette krevende bildet er det viktig å opptre langsiktig og forutsigbart. Dette har hele tida vært regjeringas linje, og det vil det fortsette å være. Denne politikken har bred støtte i Stortinget.

Afghanistan forblir et av våre største bistandsland. Vi vil også opprettholde vårt viktige bidrag til opplæring av afghanske sikkerhetsstyrker som ledd i Resolute Support Mission, og i september i år forlenget vi vår strategiske partnerskapsavtale med Afghanistan.

La meg så si noe om Utenriksdepartementets reiseråd, som har blitt omtalt i forbindelse med returene. Det er viktig å presisere hva reiserådene er, og hvem som er målgruppe for reiserådene. Beslutning om reiseråd for norske statsborgere og sikkerhetsvurderinger knyttet til retur av personer til eget hjemland er ulike prosesser med forskjellig formål og ulik målgruppe.

Utenriksstjenesteloven § 1 pålegger Utenriksdepartementet et ansvar for å gi bistand til norske statsborgere i

utlandet. Som en del av den konsulære bistanden tilbyr Utenriksdepartementet råd og veiledning til norske borgere som er på reise i utlandet. Reiseråd og reiseinformasjon publiseres på regjeringen.no og er rettet mot norske reisende som antas ikke å ha inngående kunnskap om lokale samfunnsmessige forhold, språk og sikkerhet. Reiseråd og reiseinformasjon er ikke rettet mot lokalbefolkningen i et land, som har helt andre forutsetninger for å oppholde seg i de aktuelle landene enn det norske reisende har. Vi må ta inn over oss at i mange land står norske reisende overfor andre trusler enn den lokale befolkningen. Kidnapping er et sånt eksempel, som vi dessverre har en del erfaring med fra de seinere årene.

Utenriksdepartementet utsteder offisielle reiseråd når det antas å være grunn til å råde nordmenn fra å reise til et bestemt land, et område eller en region eller til å forlate landet. Årsaken er vanligvis krig, krigslignende tilstand eller andre former for uroligheter som etter en samlet vurdering av sikkerhetsrisikoen tilsier at norske borgere ikke bør reise til stedet eller oppholde seg der. Det er som regel ambassadene som tar initiativ til å anbefale innføring av reiseråd, men innføring av reiseråd er en faglig beslutning som tas i Utenriksdepartementet. UDs reiseinformasjon om sikkerhet for norske statsborgere er basert på ambassadens kunnskap om lokale forhold og informasjon som er tilgjengelig fra lokale myndigheter og andre relevante informasjonskilder.

Reiserådene er i stor grad utarbeidet i samarbeid med andre nordiske land. Det opereres med tre ulike nivåer for reiseråd: laveste nivå, der man bes om å utvise aktsomhet ved reiser til eller opphold i landet, mellomnivå, der det frarådes reise til eller opphold i landet som ikke er strengt nødvendig, og det høyeste nivået, der alle reiser til eller alt opphold i landet frarådes.

Det er for tida utstedt reiseråd for 49 land på ulike nivåer. For Afghanistan er det utstedt reiseråd på mellomnivå og lyder som følger:

«Utenriksdepartementet fraråder reise til eller opphold i Afghanistan som ikke er strengt nødvendig.»

Vi har utstedt reiseråd på mellomnivå også til hele eller deler av andre land, som f.eks. Algerie, Aserbajdsjan, Burkina Faso, Venezuela, Kongo, Egypt, Pakistan og Filippinene.

Utenriksdepartementet vurderer ikke om asylsøkere har et beskyttelsesbehov som tilsier at de ikke kan sendes tilbake til sitt hjemland. For å treffe denne typen beslutninger har vi helt andre prosesser og vurderinger. Det er prosesser og vurderinger som ligger under Justis- og beredskapsdepartementet, og som innvandrings- og inkluderingsministeren nettopp har redegjort for.

Landinfo mottar i noen tilfeller kopi fra utenriksstasjonene om relevante forhold, f.eks. menneskerettighetssituasjonen i et land, men det er Landinfo og ikke Utenriksdepartementet som utarbeider rapporter for utlendingsforvaltningen, altså UDI og UNE, om forhold i land som Norge mottar asylsøkere fra. UDI og UNE vurderer asylsøknader på bakgrunn av bl.a. tilgjengelig landinformasjon innhentet av Landinfo. Disse etatene er våre nasjonale eksperter på å innhente asylrelevant informasjon og å avgjøre asylsaker etter nasjonal og internasjonal rett. Asylrelevant informasjon skiller seg altså fra UDs generelle reiseråd til norske statsborgere som skal reise til et land eller et område. UDs reiseråd er ikke et signal til befolkningen i et land om å unngå opphold i eget land.

Presidenten: Presidenten vil no føreslå at utgreiingane vert følgde av ein kort debatt, jf. § 45 andre ledd bokstav a) og tredje ledd fyrste punktum i forretningsordnen, med den endringa at taletida vert sett til 3 minutt for både representantar og medlemmer av regjeringa.

Presidenten vil også presisera at det då er avgrensa til eitt innlegg frå kvart parti.

– Det er vedteke.

Rigmor Aasrud (A) [11:58:50]: Først vil jeg takke utenriksministeren og innvandrings- og integreringsministeren for redegjørelsene, som er kommet i stand på kort varsel. Det var nødvendig.

På bakgrunn av stort sprik i sikkerhetsvurderingene mellom kilder og mellom land er det mange som har satt store spørsmålstejn ved regjeringens returpraksis til Afghanistan. Når så mange spørsmål stilles og så mange ulike signaler blir gitt, er det grunn til bekymring fra Stortingets side. Hovedbudskapet fra utenriksministeren er at situasjonen i Afghanistan er tilfredsstillende. Jeg vil gjerne be utenriksministeren begrunne det noe nærmere i sitt sluttinnlegg, for opplever utenriksministeren at det fullt ut er samsvar mellom de sikkerhetsvurderingene som gjøres i FN og i EU, og de vurderingene som regjeringen støtter seg til, og som statsråden har redegjort for i dag? Og hvordan vurderer utenriksministeren FN's siste rapport, der det hevdes at det er en stor økning i antall angrep i Afghanistan?

For to år siden fikk innvandrings- og integreringsministeren utvidet fullmakt til å instruere forvaltningen. Vi har i det siste registrert at det settes spørsmålstejn ved forvaltningen av den fullmakten. En ansvarlig opposisjon har ansvar – og må ta ansvar – da. Når forsøk på å ta dette ansvaret avfeies med politisk spill fra regjeringspartiet Fremskrittspartiet, uten at det utvises noen som helst bekymring for realitetene, bidrar nok ikke det til et bedre klima mellom partiene.

Et av områdene vi er urolige for, er at regjeringen og UDIs praksis ikke samsvarer med stortingsflertallets vilje, og det gjelder den høye bruken av midlertidig opphold for enslige mindreårige asylsøkere og tvangsbruken. Derfor har Arbeiderpartiet lagt fram et representantforslag som skal forsikre om at det gjøres vurderinger som ivaretar barns beste og hensynet til barns sårbarhet.

Arbeiderpartiet vil nå gå nøye gjennom de to redegjørelsene som er gitt fra statsrådene, før vi tar stilling til forslaget som er lagt fram av SV, og som skal behandles til uken. Det vil nok også være naturlig at vi vurderer å be regjeringen om å komme tilbake til Stortinget på eget initiativ dersom sikkerhetssituasjonen endres i de landene som Norge returnerer asylsøkere til. Det er viktig at vi kan holdes løpende orientert om akkurat det.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [12:02:14]: Jeg vil benytte anledningen til å takke for veldig gode redegjørelser fra både innvandrings- og integreringsministeren og forsvarsministeren. Det er alltid betryggende og godt å få. Unnskyld, det var fra utenriksministeren – gratulerer, for øvrig. (Munterhet i salen) – Da har vi brakt det på det rene. I vanskelige og kompliserte saker er det alltid betryggende og godt å få god informasjon når man skal fatte vedtak. Jeg er sikker på at alle representantene her er opptatt av både situasjonen i Afghanistan og, ikke minst, dem som flykter fra Afghanistan. Men saken er: Så langt vi kjenner til, er det ingen sammenlignbare land som ikke returnerer asylsøkere til Afghanistan.

Det er viktig at vi får forsikring om at hver søknad blir vurdert grundig, og at det er mulig å få opphold både på bakgrunn av ren forfølgelse og – som ministeren her nevnte – på humanitært grunnlag. Det er heller ingen land vi kjenner til, som har signalisert at de ikke vil sende tilbake dem som har fått avslag. Omfanget av returer fra europeiske land har også økt, nettopp fordi EU prisverdig har fått på plass en politisk rammeavtale med Afghanistan. Det har ført til at man nå har startet returer.

Jeg er bekymret om man nå skulle vedta en stans av retur. Det betyr at signalet går ganske raskt til Afghanistan om at Norge vil bli en frihavn for afghanere – som i senere omgang kanskje vil bli sendt hjem – for det gir faktisk falske forhåpninger. Både sekundær immigrasjon og immigrasjonen til Norge fra Afghanistan vil skje så lenge vi ikke returnerer dem som ikke får opphold. Det har også betydning for Dublin-forordningen at Stortinget vil gjøre slike vedtak.

Jeg vil igjen takke for orienteringen. Vi støtter selvsagt regjeringen i dens råd til Stortinget om at Stortinget ikke går inn og driver saksbehandling og pålegger regjeringen å stoppe retur.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [12:05:26]: Jeg vil først takke for to meget gode redegjørelser fra statsrådene. Dette viser at regjeringen på ingen måte tar lett på situasjonen eller på retur til Afghanistan. Det ligger grundige vurderinger bak det som blir gjort. Det gjør at jeg har en styrket tillit til den ordningen som praktiseres av norske myndigheter i dag, og selvfølgelig ser det som nærmest uansvarlig å gå inn og gjøre dramatiske endringer i den. Det har statsrådene meget tydelig gjort klart for oss.

Jeg synes det er forståelig at folk flest synes det er vanskelig med returer til Afghanistan – det er jo ingen som med lett hjerte kan si at man sender unge personer til et land som er preget av konflikt. Men hvis vi bringer inn litt flere fakta i saken, som denne debatten og denne runden har gjort, blir det lettere å forstå. Når vi fjerner det inntrykket at Norge nærmest er alene om å returnere personer til Afghanistan – slik noen har klart å framstille det som – at Norge har en inhuman politikk som bryter med internasjonale avtaler, og heller peker på at vi ville blitt helt alene i Europa om ikke å returnere dersom vi hadde gått inn for dette forslaget, blir det lettere å forstå hva norske myndigheter gjør, og hvorfor vi gjør det. Det blir også lettere å forstå når vi får uttalelser fra IOM om at av 20 000 returnerte afghanere har de ikke opplevd noen sikkerhetsutfordringer for noen. Det setter ting i et annet perspektiv enn det som dessverre har preget norsk debatt.

Jeg synes også det er merkelig at Arbeiderpartiet trenger betenkningstid på hva de skal gjøre i dette spørsmålet, etter den grundige redegjørelsen og ut fra de konsekvensene som det har blitt redegjort for at et slikt forslag vil ha. Arbeiderpartiet har også fremmet andre forslag i Stortinget som sår tvil om hvilken linje Norge skal legge seg på, og det synes jeg er merkelig. De har heller ingen andre forslag til midlertidighet – annet enn at alle må få bli i Norge uten grunn. Det ønsker heller ikke Arbeiderpartiet, så jeg vil oppfordre Arbeiderpartiet til å bli klare og tydelige på hva de mener, komme på banen i denne debatten for å redegjøre for sitt ståsted i denne saken, slik at vi slipper denne vinglingen, som sender feil signaler ut.

Marit Arnstad (Sp) [12:08:54]: Jeg vil også få lov til å takke statsrådene for redegjørelsen som er gitt. Det var nødvendig at Stortinget nå fikk den muligheten til å få en oppdatert redegjørelse fra regjeringen om situasjonen når det gjelder tilbakesending til Afghanistan, for det er ikke tvil om at det er regjeringens ansvar å ha en løpende oversikt over hvilke returområder som anses trygge for de asylsøkerne som har fått avslag på sin asylsøknad.

Jeg slutter meg derfor også til de spørsmålene som representanten Aasrud stilte, og som det har vært viktig for oss å få en liten utdypning av. Det gjelder de spriken- de signalene som har kommet fra ulike instanser, og hvordan utenriksministeren ser på det. Jeg har også forstått det sånn at det er en viss ulikhet mellom Norges og Sveriges syn på hvilke områder i Afghanistan man anser som trygge. Det kunne jeg også ønske at statsrådene hadde utdypet i sine sluttkommentarer.

Senterpartiet anser disse redegjørelsene som en viktig del av den videre vurderingen som må gjøres i Stortinget. Dette er krevende saker for mange partier. Vi kan tillate oss i denne runden å dempe det retoriske nivået litt og heller være enige om at det er ikke enkle saker, for det gjelder unge mennesker, og mange av dem er i en vanskelig situasjon.

Vi har hatt midlertidig opphold for ungdom mellom 16 og 18 år i Norge siden 2009. Vi har vedtatt og praktisert det, og det er ikke tvil om at det har hatt en forebyggende effekt på hvor mange ungdommer som tar seg til Norge. Men det er også et spørsmål om hvordan den midlertidigheten praktiseres. Det er et spørsmål jeg tror det blir nødvendig å se videre på, bl.a. om det gjelder et sårbarhetskriterium for denne gruppen, og også hvordan det sårbarhetskriteriet i tilfelle blir praktisert overfor enslige mindreårige asylsøkere.

Det er også viktig å se på de midlertidige ordningene som ble vedtatt i forbindelse med asylforliket for to år siden, og ønsket om – eller behovet for – at de skal videreføres eller ikke. Statsråd Listhaug var opptatt av de lange linjene i innvandringspolitikken i Norge. En av de lange linjene er bl.a. uavhengigheten til UNE. Det ble gjort en midlertidig endring for to år siden, som regjeringen ønsker å videreføre. Det mener jeg er et meget krevende spørsmål hvis man skal være konsekvent når det gjelder de lange linjene i norsk innvandringspolitikk.

Senterpartiet synes det er viktig med samtlende løsninger i saker som dette. Det har vi også i mange tilfeller hatt tradisjon for. Enten saken nå blir behandlet i neste stortingsmøte, altså så raskt som mulig, eller gjennom videre arbeid i komiteen, er det viktig for oss å understreke at regjeringen må ha respekt for det arbeidet som pågår i Stortinget, og ikke eskalere eller på noen måte piske opp stemningen når det gjelder antall utsendelser mens Stortinget drøfter et slikt spørsmål – til det er spørsmålet altfor viktig og vanskelig for dem det angår.

Karin Andersen (SV) [12:12:18]: Det viktigste folkerettslige beskyttelsesprinsippet er forbud mot å returnere en person til et område hvor liv og sikkerhet er i fare, og å sikre at en eventuell retur er trygg. Det er det dette handler om. Det handler om et stort språk mellom alle offentlig kjente rapporter fra internasjonale organi-

sasjoner og den vurderingen Norge legger til grunn når det gjelder sikkerheten for returnerte flyktninger – særlig til Kabul.

Dette handler om fakta. Jeg registrerte ikke at statsråden som har ansvar for dette, gikk inn i disse faktavurderingene, på tross av de meget alvorlige forhold som omtales i Landinfos rapporter. De har jeg lest. Men jeg registrerer at statsråd Listhaug velger helt konsekvent å feilinformere om SVs forslag om en midlertidig retur- stans, inntil vi har fått et ekspertutvalg som kan gå gjennom dette systemet. For det vi har fått høre, er at det ikke egentlig er noen sammenheng mellom det Utenriksdepartementet gjør – som jo har stor kjennskap til sikkerhetssituasjonen, spesielt i land der Norge er til stede – og det som gjøres av sikkerhetsvurderinger før retur.

Fra de rapportene som er tilgjengelige, kan vi se at det er en massiv økning i menneskerettighetsbrudd. Det er bruk av tortur ved fengsling, også av barn, det er drap, og det er ingen myndighet som kan beskytte mot forfølgelse i Kabul. I tillegg til det viser tallene at det i Kabul nå er farligere enn i andre provinser som blir ansett for å være mindre trygge. Det er dette spriket i fakta som vi er nødt til å få klarhet i, og som det ikke ble noen klarhet i i statsrådenes innledning. I tillegg til det fikk vi fakta om regjeringens agenda for at færrest mulig av dem med beskyttelsesbehov skal komme til Norge og få beskyttelse her. Det er ikke det SV har spurt om i denne saken. Det er de faktavurderingene som legges til grunn, vi har vært opptatt av. I går kom det en ny rapport fra UNAMA, som også har dokumentert at noe av det som står i Landinfos rapporter ikke lenger stemmer, nemlig at det er en økning i angrep mot spesifikke grupper i samfunnet, som religiøse ledere – hvilket det står i rapportene at det ikke er.

Så jeg ønsker meg en redelig debatt om fakta. Vi kommer tilbake til det under behandlingen av forslagene.

Trine Skei Grande (V) [12:15:46]: Vi i Venstre synes også det er viktig å ha en faglig grundighet når en går inn i drøftinger som dette. Det er også grunnen til at vi tidligere har ønsket å få til en felles nordisk Landinfo, for å sørge for at man kanskje har en enda større faggruppe som kan vurdere – det å tro at et lite sekretariat skal ha oversikt over alle utviklingstrekk i de ulike regionene i hele verden, det er ganske krevende – pluss at det også hadde sikret at man ikke hadde hatt en debatt om hvorvidt Landinfo gir en faglig vurdering knyttet til menneskeretter og internasjonale konvensjoner, eller om de er instruert av politiske myndigheter i hvert enkelt land.

Det er to ting som her oppfattes som urimelig. Det ene er folks oppfatning når vi sender barn som har kommet hit, tilbake til internflukt i det landet de kommer

fra. Det er to innstramminger som er gjort av flertallet i Stortinget, som jeg tror bryter med folks rettsoppfatning, og det er det som skaper utfordringer nå. Det er rimelighetsvurderingen ved internflukt som ble fjernet da Arbeiderpartiet og Senterpartiet gikk inn og bakket regjeringa på en slik endring. Det er den som er hovedutfordringen her nå. Den andre er det som ble innført av den rød-grønne regjeringa som SV har kjempet hardt imot – som jeg påpeker, for de var ikke med på vedtaket – nemlig at man gir midlertidighet til unger. Jeg tror det er det som fundamentalt bryter med folks oppfatning her. Jeg håper både at vi kan få tilbake rimelighetsvurderingen, og at vi slutter å gi midlertidighet til unger som kommer hit. Det håper jeg at det er mulig å skape flertall for når vi nå ser følgene av den politikken vi faktisk har stemt for i denne salen – ikke alle av oss.

Det som er mitt hovedspørsmål etter å ha hørt statsrådenes redegjørelser – som brakte mye faktainformasjon, men det omtalte ikke det som folk blir opprørt av – er: Er det andre land i Europa som sender barn – barn som har kommet dit som barn – tilbake igjen til internflukt i Afghanistan? Jeg tror det er det folk føler er urettferdig. Venstre er ikke strøken på å stoppe alle Afghanistan-returer, men når det gjelder dem som har kommet hit som barn, og som sendes tilbake til internflukt i Afghanistan, tror jeg ikke det er så mange land som gjør det. Jeg tror det er her man finner det som folk oppfatter som grunnleggende urimelig med den politikken som gjennomføres nå. Venstre kommer til å stå på både for å få tilbake rimelighetsvurderingen og for faktisk å behandle barn som barn når de også leverer asylsøknad til Norge.

Torhild Bransdal (KrF) [12:19:02]: Takk for redegjørelser. Redegjørelsen fra innvandrings- og integreringsministeren så jeg på som et eneste forsvar for rådende norsk politikk. Redegjørelsen fra utenriksministeren gikk mer på sikkerhetssituasjonen.

Sett ut fra Kristelig Folkepartis syn kom denne saken opp på grunn av at vi returnerer barn til Afghanistan, til en veldig utrygg framtid. Det ble sagt at de var ikke barn, for de var fylt 18 år, men de sitter faktisk på midlertidig opphold og venter til de er 18 år. Så Kristelig Folkeparti og undertegnede er ikke betrygget av den redegjørelsen vi fikk nå, man er urolig på grunn av at den kanskje ikke tar inn over seg den virkeligheten som er, og de problemene som er med å sende unge tilbake til Afghanistan. Det er visualisert i rapportene, som er nokså entydige. Våre utsendte diplomater i Afghanistan må gjemme seg bak festningsverk tilpasset den spente sikkerhetssituasjonen. Så ser det ut som at det er mye mer problemfritt å returnere barn til et samfunn som blir beskrevet som direkte farlig. Hvordan kan vi, Norge, forsvare den prak-

sisen i det hele tatt? Utenriksdepartementet fraråder alle å reise. Det ble sagt at det var forskjell her mellom det å reise og det med at borgere reiser innenlands. Men vi vet hva de returnerer til: oppgjør med Taliban, oppgjør på grunn av tro, oppgjør på grunn av det at de reiste.

På Utenriksdepartementets nettside står det at sikkerhetssituasjonen er svært utfordrende. Det skjer hyp-pige angrep. Det pågår skarpe sikkerhetsoperasjoner i størsteparten av Afghanistan, og risikoen for å bli rammet av terrorangrep er betydelig. Det samme gjelder drap, kidnapping og kidnappingsforsøk. Jeg ville ikke ha sendt mine unger tilbake dit – det ville jeg ikke. Men disse barna må reise, og det er for meg komplett uforståelig at de må det. Så jeg vil oppfordre partiene i denne sal til å ta et oppgjør med denne praksisen når det gjelder enslige mindreårige, for det er det vi i utgangspunktet snakker om. Jeg vil spesielt utfordre Arbeiderpartiet og Senterpartiet på deres standpunkt. Det er de som sitter med nøkkelen i denne saken. Det er ikke bare betenkelig at vi sender unge tilbake til Afghanistan, det er en praksis vi ikke kan være bekjent av. Så hastevedtaket om å stanse midlertidig i påvente av en videre utredning støtter Kristelig Folkeparti helhjertet.

Une Bastholm (MDG) [12:22:18]: Denne saken handler om folkeretten, men først og fremst handler den om menneskerettigheter, om barnerettigheter.

I går kveld fikk jeg et brev fra Farida, 11-åringen som kommer fra Dokka, og som har ventet i Kabul siden februar 2015 etter at hun og familien ble tvangsutsendt fra Norge. Staten har anket to ganger. Familien har fått medhold i tingretten, og de har fått medhold i lagmannsretten. Nå er saken anket igjen, og hun venter på avklaring, for nå har også Høyesterett tatt opp saken.

Jeg vil lese opp for denne salen litt av det Farida skriver:

«I dette brevet skriver jeg hva som skjer i hverdagen min her i Kabul å hva som skjedde i dag. Etter at jeg fikk lekser av Kari min lærer», som hun fortsatt har kontakt med, «så ble det en boming her i en TV kanal stasjon. Boming skjer ofte her, jeg er veldig redd. Forrige uke torsdag ble det stjålet av en tyv et vannrør utenfor huset som vi bor i, og et vindu ble knust. Etter det er jeg veldig redd om natta å sover ikke bra. Sikkriheten er veldig farlig her. ... Her har jeg ingen venner, går ikke ut, går ikke på skole jeg er bare inne.»

Hun skriver videre:

«Jeg får vondt i hjertet når jeg tenker at staten i Norge leker med mitt liv og det er veldig vanskelig å skjønne. Jeg er et barn dette er ikke min rett.»

Det er ingen tvil om at sikkerhetssituasjonen i Afghanistan har blitt forverret. FNs høykommissær har advart

mot omfattende retur til Afghanistan på grunn av sikkerhetssituasjonen. Vi kan ikke ha én flyktningpolitikk på internasjonale møter og en annen for flyktningene som kommer hit. Vi må vektlegge hva FNs høykommisær for flyktninger mener. Og akkurat nå er det riktig med en umiddelbar og midlertidig stans i utsendingene til Afghanistan.

Spørsmålet er ikke om det er utrygt. Spørsmålet er, selv om det finnes grader av utrygt, hvordan vi forholder oss til hvor utrygt det er. Det er en politisk prioritering hvor listen skal ligge. Da minner jeg også om at det samme sier UDI-direktøren tydelig i et intervju til VG den 6. november. Han sier:

«Tersklene for hva som skal til for at vi ikke kan returnere noen, er et politisk spørsmål. Det er i dag høy terskel for å få asyl, flyktningstatus eller opphold på humanitært grunnlag.»

Forfang sier videre:

«Norsk praksis har gjennom flere år gradvis gått i retning av at man legger seg på minstekravet mot de internasjonale konvensjonene. Vi er på riktig side, men med mindre marginer enn før.»

Justisdepartementet bestemmer hvordan de forholder seg til UDIs praksisforeleggelse. Jeg ønsker derfor å få avklart fra innvandrings- og integreringsministeren nå om Justisdepartementet har avvist noen av UDIs praksisforeleggelse om Afghanistan.

Bjørnar Moxnes (R) [12:25:39]: I rapporten «Forced back to danger. Asylum-seekers returned from Europe to Afghanistan» viste Amnesty International at Norge er det landet i Europa som returnerer flest asylsøkere tilbake til Afghanistan. Norge har sendt mennesker tilbake som er blitt drept, skadet eller lever i frykt på grunn av sin tro.

Da Amnestys medarbeidere var i Afghanistan fra mai til august i 2017, klarte de å spore opp flere av dem som var blitt returnert fra Europa til Afghanistan, og dokumentere hva som har skjedd med dem, deriblant flere fra Norge. Ett eksempel er en kvinne som flyttet med familien sin fra Afghanistan i 2015, da ektemannen hadde blitt kidnappet og grovt torturert og så sluppet fri mot løsepenger. De havnet i Norge etter flere måneder på flukt. Norske myndigheter avsto asylsøknaden deres, de ble returnert i 2016, og noen måneder senere forsvant mannen. Til slutt kom det for en dag at han hadde blitt drept.

Ifølge UN Assistance Mission in Afghanistans årlige rapport ble det i 2016 drept flere sivile enn i noen av de tidligere årene de har dokumentert. Det samme viser rapporten for første halvår i 2017 – og at de fleste av de sivile som blir drept, drepes i hovedstaden, Kabul, på

grunn av selvmordsangrep. Seniorforsker Arne Strand uttaler følgende:

«Kabul er den farligste provinsen i Afghanistan nå. Ifølge FN har Kabul det høyeste antallet sivile drept og skadde. Dermed er det vanskelig å se at Kabul kan defineres som trygt.»

UDI har uttalt at myndighetene har kontroll i Kabul, at det ikke foregår krigshandlinger der, at det er en del terroraksjoner hvor sivile liv går tapt. Forsker Strand påpeker at det ikke går an å skille mellom krigføring og terror i dette tilfellet. UDI har tidligere konkludert med at provinsene Helmand og Nangarhar er generelt utrygge fordi IS og Taliban fører krigshandlinger der, men IS og Taliban tar flere sivile liv gjennom terroraksjonene i Kabul enn i de nevnte utrygge provinsene.

Antallet drept og sårede sivile er et av kriteriene UDI bruker når de vurderer om et område er for farlig til at retur er tilrådelig. Nå er Kabul det området med flest drept og sårede sivile.

For å si det pent så er det høyst uklart om norsk returpraksis er i tråd med folkeretten når det gjelder returer til Afghanistan. Derfor trengs det en umiddelbar stans i alle returer til Afghanistan.

Statsråd Sylvi Listhaug [12:28:58]: Når det gjelder detaljene i vurderingene som Sverige gjør, kontra Norge: Det må vi undersøke og komme tilbake til, men det er ingen tvil om at våre vurderinger i stor grad er i tråd med det andre land rundt oss gjør. Det kan være noen forskjeller mellom de ulike landene på hvilke provinser man anser som utrygge eller ikke.

Senest forrige uke gjorde UDI vurderinger av disse spørsmålene, og jeg vil anta at også UDI har fått med seg den store debatten som har foregått. De har da gått igjennom det og funnet ut at det fremdeles er forsvarlig å returnere personer fra Afghanistan som får avslag, til Afghanistan.

Dette er vanskelige avveininger. Det er mange dilemmaer i disse sakene. Det er mange personer rundt omkring i Norge som har blitt kjent med enkeltmennesker, som har blitt venner med dem, som har truffet dem på fotballbanen, som har hatt dem på asylmottaket, som ser at det er fantastiske mennesker bak disse tallene. Jeg har stor forståelse for at det er vanskelig. Samtidig er det viktig at de som får avslag i Norge, må sendes ut, og det er ikke et kriterium for å få opphold i Norge at man er snill og grei. Det er om man har behov for beskyttelse, som avgjør det.

I Afghanistan er det 34 millioner innbyggere, og av disse er ca. 15 millioner under 18 år. Potensialet er med andre ord veldig stort. Vi kan heller ikke glemme alle disse når vi diskuterer hvordan vi skal bruke pengene

våre på en best og mest mulig effektiv måte for å hjelpe flest mulig.

Norge har fått mye kritikk for returer til Afghanistan. Vi fikk jo allerede i 2005 på plass en trepartsavtale om retur, mellom FNs høykommissær for flyktninger, Norge og Afghanistan, og fikk reforhandlet den i 2011. Det har gjort at Norge i resten av Europa har blitt sett på som svært langt framme i måten vi greier å effektivisere disse returene, for det handler jo om at vi ikke kan undergrave asylsystemet. Derfor kommer andre land etter oss, og da bør ikke vi snu og gå motsatt vei.

Det vil neste uke komme en diskusjon der vi kan gå enda grundigere inn i disse spørsmålene. Enslige mindreårige og de vurderingene der er jo en sak i seg selv. Det er kommet et forslag fra Arbeiderpartiet om endringer i det regelverket de selv innførte i 2009, fordi det kom veldig mange enslige mindreårige, og man så at man måtte gjøre Norge mindre attraktiv. Det skal vi få mange gode diskusjoner på. Så vi kommer tilbake til dette. Nå er tiden ute, dessverre.

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [12:32:21]:

Jeg vil også takke for spørsmål og kommentarer. Det er, så vidt jeg klarte å fange opp, egentlig ett hovedspørsmål som omhandler det som er mitt ansvarsområde her, og det er knyttet til UDs reiseråd og forskjellen på UDs reiseråd og det som eventuelt Landinfo eller andre vurderer.

Det er viktig å understreke, som jeg også redegjorde nokså detaljert for, at reiserådene og reiseinformasjonen som Utenriksdepartementet gir, har et helt annet formål og en annen målgruppe enn bl.a. flyktninger og asylsøkere som returneres. Det er til norske borgere som skal oppholde seg i utlandet, og som jeg også var inne på, har de ofte et annet trusselbilde rettet mot seg enn lokalbefolkningen og de som returnerer til eget hjemland. Derfor kan også vurderingene være forskjellige. Sikkerhetstiltakene vi må iverksette for vårt personell ute på ambassadene, kan derfor også være noe veldig annet enn det som gjelder for lokalbefolkningen, nettopp av de hensyn jeg også nevnte. Trusselbildet ser annerledes ut, det er ofte mange angrep, som vi også har sett i Kabul, som er rettet inn mot mål som har tilknytning til den internasjonale innsatsen, bl.a. Og det er ikke unikt for Norge, dette gjelder også for andre land som har ambassader i Kabul eller i andre risikoutsatte land.

Så det er en krevende og kompleks sikkerhetssituasjon, men den har også betydelige variasjoner. Jeg må nok si at når det gjelder den beskrivelsen som representanten Aasrud ga, om at jeg hadde sagt at sikkerhetssituasjonen var tilfredsstillende, så sa jeg ikke det i min redegjørelse, men jeg prøvde å beskrive en situasjon som er krevende, utfordrende og har betydelige variasjoner.

Jeg vil også understreke at UD gjennom reiserådene eller på annen måte ikke tar stilling til sikkerhetssituasjonen for returnerte. Det ligger ikke under vårt mandat, og den informasjonen som ligger ute på regjeringas nettsider, er altså strengt knyttet til norske borgeres reise til ulike land.

La meg da avslutte med å understreke at som jeg sa i min redegjørelse, så har vi per i dag utstedt reiseråd til 49 land på de tre ulike nivåene jeg redegjorde for tidligere. Det er i dag 23 land som har samme nivå eller strengere nivå på reiserådene sammenlignet med Afghanistan, og det er – igjen – altså beregnet på norske borgeres reise til og opphold i de aktuelle landene, ikke hvordan returnerte eller lokalbefolkningen skal forholde seg, eller deres sikkerhetssituasjon i landet.

Presidenten: Debatten om utgreiinga er med dette avslutta, og presidenten vil foreslå at utgreiinga om forhold knytte til den tryggingpolitiske situasjonen i Afghanistan og praksis for retur av tidlegare asylsøklarar dit, vert lagd ved protokollen.

– Det er vedteke.

Sak nr. 3 [12:35:47]

Ordinær spørretime

Presidenten: Det vert nokre endringar i den oppsette spørsmålslista, og presidenten viser i den samanhengen til den elektroniske spørsmålslista.

Presidenten gjer framlegg om at dei foreslåtte endringane i dagens spørjetime vert godkjende.

– Det er vedteke.

Endringane var desse:

Spørsmåla 11 og 12, frå høvesvis representanten Karin Andersen og representanten Kari Henriksen til helse- og omsorgsministeren, er trekt tilbake.

Spørsmåla 20 og 21, frå høvesvis representantane Liv Signe Navarsete og Carl-Erik Grimstad til forsvarsministeren, må utsetjast til neste spørjetime, då statsråden er bortreist.

Spørsmål 1

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:36:28]: «Statistisk sentralbyrå har en meget viktig rolle i det norske samfunnet, bl.a. som premissleverandør for beslutninger i politikk og forvaltning. For SSB som institusjon vil det være uheldig om den tillitskrisen byrået nå opplever, ikke raskest mulig får en avklaring, slik at byrået får best mulige forutsetninger for å løse sitt samfunnsoppdrag framover.

Hva vil statsråden foreta seg overfor SSB, og har statsråden tillit til at dagens SSB-ledelse er den best egnede til å lede SSB ut av den krisen byrået nå befinner seg i?»

Statsråd Siv Jensen [12:37:04]: Statistisk sentralbyrås oppgaver og samfunnsoppdrag følger av statistikkloven. Her fremgår det at SSB skal produsere statistikk og analyser av viktighet for det norske samfunnet, med så høy kvalitet og så effektivt som mulig.

Ledelsen i SSB har selv satt i gang et arbeid for å effektivisere og modernisere virksomheten. Omorganiseringen har skapt uro, både i og utenfor SSB. Flere har uttrykt bekymring for om SSB i tilstrekkelig grad vil kunne levere gode modeller og analyser til departementene, til Stortinget, til partene i arbeidslivet og til media og allmennheten for øvrig.

Å forsikre meg om at SSB er i stand til å ivareta samfunnsoppdraget sitt, er svært viktig for meg. Derfor inviterte jeg administrerende direktør i SSB til et møte forrige mandag, hvor jeg ba om en orientering. I et nytt møte i dag tidlig har vi igjen diskutert situasjonen. I dagens møte har administrerende direktør lagt frem forslag som jeg nå skal bruke litt tid på å sette meg inn i. Vi har derfor avtalt et tredje møte fredag denne uken. Som statistikkprodusent og leverandør av analyser og beslutningsunderlag til forvaltningen er SSB avhengig av allminnelig tillit – blant oppdragsgiverne, i Stortinget og blant partene i arbeidslivet og andre som bruker tall og analyser fra SSB. Jeg er enig med representanten Gjelsvik i at SSB må få de best mulige forutsetningene for å løse sitt samfunnsoppdrag. Jeg legger til grunn at den prosessen vi nå er i, vil avklare vesentlige spørsmål som er reist.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:39:00]: Jeg takker for svaret, men jeg må allikevel få lov til å følge opp: Hvor lenge skal dette vedvare? Skal Stortinget få melding om stadig nye teselskaper mellom statsråden og SSB-sjefen, eller vil det komme en avklaring?

Som statsråden selv er inne på, står en oppe i en situasjon som er uholdbar, men som også er eskalerende. Det er partene i arbeidslivet som stiller mektige spørsmål, det er forskere, det er økonomer, og det er også politikere, ja sågar representanter fra statsrådets eget parti. Når vil en komme med en avklaring på den situasjonen som SSB nå står oppe i?

Statsråd Siv Jensen [12:39:41]: La meg først si at jeg synes det er noe uærbødig å kalle den prosessen som nå pågår, for «teselskap». Jeg har lyst til å understreke overfor representanten Gjelsvik at jeg tar denne situasjonen svært alvorlig, og jeg mener det tilligger meg å gå grundig inn i denne prosessen, for gjennom det å kunne gi gode svar.

Ja, det pågår mye debatt. Ja, det er mange deltakere i den debatten. Men jeg har et ansvar nettopp i en slik situasjon for å vurdere dette grundig, og det handler om å sikre den uavhengigheten og den tilliten som vi alle sammen er enige om at Statistisk sentralbyrå har hatt og skal ha også for fremtiden.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:40:31]: Jeg takker igjen for svaret. Dette er ikke en situasjon som har oppstått i dag og heller ikke i løpet av de siste ukene. Denne debatten har pågått helt siden utvalget i SSB la fram sin rapport i januar. Parallelt med dette pågår en prosess: Regjeringen har nedsatt et statistikklovutvalg, og samtidig med det foreslår altså SSB, ved å legge fram et forslag, en ganske omfattende omorganisering av sin virksomhet. Mener statsråden det var klokt av SSB å sette i gang det arbeidet? Og, for å komme tilbake til hovedspørsmålet, har statsråden tillit til at dagens ledelse er i stand til å bringe SSB tilbake igjen til den situasjonen en skal være i?

Statsråd Siv Jensen [12:41:11]: Jeg synes jo de spørsmålene som representanten Gjelsvik nå reiser, gjennom sine tre spørsmål, understreker kompleksiteten i denne saken. Jeg er enig i at det er komplekst, jeg er enig i at det er mange debatter, og jeg er enig i at den har pågått lenge. Jeg er også enig i at den må bringes til opphør så fort som mulig. Det holder jeg på med. Jeg gjør det med det største alvor og går inn i det så grundig som jeg bare kan, nettopp for at jeg kan prøve å bidra til at denne saken bringes til ro, og at jeg på et senere tidspunkt kan gi Stortinget mer utførlige svar på en pågående prosess.

Spørsmål 2

Sigrd Simensen Ilsøy (Sp) [12:42:02]: «Norsk lovgivning har gjennom mer enn 100 år tatt på alvor samfunnskontrakten om at vertskommuner for kraftanlegg med tilhørende naturinngrep skal ha sin rettmessige avkastning på den naturkapitalen som lokalsamfunnet har bidratt med. Regjeringen foreslår å fjerne kommunenes adgang til å skrive ut eiendomsskatt på produksjonsutstyr og -installasjoner samt å endre kommunenes adgang til å skrive ut eiendomsskatt på kraftanlegg. Kapitaliseringsrenten foreslås uendret.

Er dette i henhold til nevnte samfunnskontrakt?»

Statsråd Siv Jensen [12:42:40]: Regjeringen er opp-tatt av å forbedre rammebetingelsene for næringslivet. Mange produksjonsbedrifter har gjennomført store investeringer i kostbart utstyr. Når det skal betales en særskilt eiendomsskatt på dette produksjonsutstyret,

innebærer det en ekstra belastning. Eiendomsskatten kan føre til at driften blir ulønnsom. Skatten kan derfor føre til at lønnsomme investeringer likevel ikke gjennomføres. I tillegg er dagens regler kompliserte og har bidratt til en lang rekke rettsaker.

Derfor foreslår regjeringen i neste års statsbudsjett å fjerne eiendomsskatten på produksjonsutstyr og produksjonsinstallasjoner. Dette vil på sikt bidra til enklere og mer forutsigbare regler, samtidig som det gir lavere eiendomsskatt for små og store enkeltbedrifter over hele landet. Regjeringens forslag vil dermed støtte opp under eksisterende næringsvirksomhet og arbeidsplasser lokalt og gi forutsigbarhet for alle som vurderer å etablere ny virksomhet. For eksempel har datasenternæringen trukket frem dagens eiendomsskatte regler som et hinder for å etablere ny virksomhet.

For å dempe de umiddelbare negative konsekvensene for kommunene har regjeringen foreslått at vindkraftverk, vannkraftanlegg og særskattepliktige petroleumsanlegg fortsatt skal betale eiendomsskatt på produksjonsutstyr og produksjonsinstallasjoner. I tillegg har regjeringen foreslått at de nye eiendomsskatte reglene skal fases inn over fem år. Det betyr at kommunene først får full effekt av reglene i 2023. Det gir med andre ord de berørte kommunene god tid til å tilpasse seg reduserte eiendomsskatteinntekter.

Så minner jeg samtidig om at regjeringen har økt kommunesektorens inntekter betydelig i perioden fra 2013 til 2017. Målt per innbygger kan den gjennomsnittlige årlige veksten i de frie inntektene anslås til 0,9 pst. i denne fireårsperioden, mot 0,6 pst. i åtteårsperioden fra 2005 til 2013. Regjeringen legger opp til en vekst i kommunesektorens frie inntekter på om lag 3,8 mrd. kr i 2018. Det gir kommunesektoren økt handlingsrom for å kunne gi bedre tjenester til innbyggerne.

Kommuner med kraftanlegg får ekstra inntekter fra bl.a. eiendomsskatt, konsesjonskraft, konsesjonsavgift og naturressursskatt. Regjeringen foreslår *ikke* å fjerne kommunenes rett til å skrive ut eiendomsskatt på kraftanlegg. Det er heller ikke foreslått endringer i verken konsesjonsavgiftene, konsesjonskraften eller naturressursskatten. Som en følge av at vi foreslår å fjerne eiendomsskatten på produksjonsutstyr og produksjonsinstallasjoner, skal det imidlertid ikke lenger kunne skrives ut eiendomsskatt på overføringsnettet.

En rent faglig vurdering av kapitaliseringsrenten for verdsettelse av eiendomsskatteverdien av kraftanlegg tilsier at den heller burde økes enn reduseres. Det ville gitt *lavere* eiendomsskatteinngang til kommunene.

Sigrd Simensen Ilsøy (Sp) [12:45:40]: Takk for det.

Kapitaliseringsrenten er med på å sette eiendomsskattegrunnlaget for kraftverk. Dette er et verdspør-

mål – om hvordan verdiskapingen skal fordeles mellom vertskommuner og staten/eieren. Både finansministeren og denne representanten vet at det er et politisk spørsmål. Den ujusterte kapitaliseringsrenten reduserer f.eks. verdien av kraftanleggene som Nore og Uvdal kommune beskatter, med 53 pst. på to år. Reduksjonen tilsvarer 20 mill. kr, eller 6,3 pst., av kommunens totale driftsinntekter. For finansministerens hjemkommune, Oslo, ville en slik reduksjon i kommunale inntekter tilsvart 2,2 mrd. kr.

Forslaget om å fjerne eiendomsskatt på produksjonsinstallasjoner og -utstyr vil alene frata Kommune-Norge 1,2 mrd. kr. Fra regjeringshold er kompensasjon for inntektstapet utelukket, og kommunesektoren skal effektiviseres tilsvarende inntektstapet. Regjeringen har i den siste fireårsperioden produsert over 4 000 flere byråkratstillinger. Hva mener finansministeren det er som gjør at kommuner, til forskjell fra staten, skal kunne forventes å effektivisere for et slikt inntektstap på så kort tid?

Statsråd Siv Jensen [12:46:54]: Jeg er ikke helt sikker på hvordan resonnementet om kapitaliseringsrenten plutselig kom over i byråkrati, men la meg først si at regjeringen har jo ikke foreslått å endre kapitaliseringsrenten nå. Det vi derimot ble bedt om av Stortinget høsten 2016, var å vurdere kapitaliseringsrenten. Det har regjeringen gjort.

Det er riktig at kapitaliseringsrenten har betydning for eiendomsskatten. Landssamanslutninga av Vasskraftkommunar ønsker en lavere kapitaliseringsrente. Det ville gitt høyere eiendomsskatt. Men det er ingen tvil om at grunnen til at kommunenes inntekter fra eiendomsskatt på kraftanlegg har falt fra 2016 til 2017, er lavere kraftpriser. Lavere kraftpriser gir altså mindre inntekter til kraftselskapene – og dermed mindre å fordele mellom kraftverkseiere, kommunene og staten. Når selskapene får mindre penger, er det kanskje ikke helt naturlig logikk i å be dem om å betale enda mer til eierne sine.

Sigrd Simensen Ilsøy (Sp) [12:47:58]: Koblingen er inntektene til kommunene, for regjeringens forslag om endring i eiendomsskatten er ikke et forslag for å jevne ut inntektsforskjeller mellom kommuner. Regjeringen tar inntekter fra kraftkommuner og gir penger til dem som eier kraftanlegg og installasjoner – i stor grad staten selv. For å kompensere må kommunene skru opp eiendomsskatten på hytter, boliger og annen næring, som reiseliv, som regjeringen for øvrig har foreslått skal få ytterligere 2 pst. økning i moms.

Regjeringen kutter statens egne utgifter ved å overføre oppgaver eller pålegge nye oppgaver til kommunene, uten at det følger penger med. I tillegg skrur staten opp

egenandelene på tjenester kommunene må kjøpe eller skal få kompensert for fra staten. Ressurskrevende brukere, der innslagspunktet for statlig støtte er økt med flere hundre tusen, forslag til bemanningsnorm i barnehagen, kuttet hjelpestønad og null til enslige forsørgere blir pushet på kommunen: 140 mill. kr. Videre skal kommunen ha oppgaver som går på f.eks. utdanning og omsorgstjenester. Hvordan mener finansministeren regjeringens grep – referert her – bidrar til å gjøre kommunene i stand til å yte gode tjenester for sine innbyggere?

Statsråd Siv Jensen [12:49:05]: Som jeg redegjorde for i mitt første svar, har denne regjeringen styrket kommunenes inntekter hvert eneste år siden den tiltrådte. Det mener jeg er et veldig godt utgangspunkt for at kommunene er i stand til å finansiere de oppgavene de er satt til å forvalte.

Så synes jeg jo at det kanskje er litt spesielt at representantens eneste slutning når det gjelder forslaget om å fjerne eiendomsskatten på maskiner og utstyr, er at de kommunene som blir berørt av det, må svare på det gjennom å øke annen type eiendomsskatt.

Hele poenget med å gjøre disse grepene er å styrke næringsgrunnlaget, styrke det næringslivet som er etablert lokalt, og legge til rette for at det etableres flere arbeidsplasser lokalt. Det er også en styrke for kommunene, og det vil gi fremtidige inntekter til kommunene.

Spørsmål 3

Ingalill Olsen (A) [12:50:18]: Jeg tillater meg å stille følgende spørsmål til samferdselsministeren:

«Hvilke miljøkrav gjelder for kystruta Bergen-Kirkenes i dag, og hvilke krav mener statsråden det er riktig å legge til grunn i tida framover slik at kysttrafikken også bidrar til å redusere utslipp?»

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [12:50:41]: Veldig kort og rett på sak: I dagens avtale med Hurtigruten ligger det ingen særskilte krav til klima og miljø. I det som regjeringen nå har sendt ut på anbud, ligger det inne krav om maksimale CO₂-utslipp for tjenesten, der en sier at utslippene skal reduseres med minimum 25 pst. fra dagens nivå. Vi sier at det skal legges til rette for landstrøm, og at en skal benytte landstrøm der det ligger til rette for det i havn. Og vi sier at en ikke skal benytte tungolje som drivstoff. Det betyr at vi skjerper inn på miljøsidene, både i forhold til det som er globale utslipp og i forhold til lokal forurensning.

Vi har gjennom Enova bidratt kraftig til å støtte opp om utbyggingen av infrastruktur for både miljøvennlige fartøyer og miljøvennlige kjøretøyer. Gjennom Enova, og også andre virkemidler, er vi med på å revolusjonere

skipsfarten, luftfarten og veitransporten, og vi håper også at Norge kan være med på å bidra til mer miljøvennlig jernbane. Det er viktig.

I det anbudet som nå blir lagt ut på kyststruten, er det viktig at vi stiller strengere krav enn i dag nettopp for å være med på å stimulere til utvikling av teknologi for å ta i bruk teknologi. Det reduserer utslippene med 25 pst. Da Hurtigruten for et år siden lanserte muligheten for å bygge to – med en opsjon på ytterligere to – skip med hybriddrift, ville utslippsreduksjonen ha vært rundt 25 pst., etter det vi forstår. Da ble det jublet over som noe veldig offensivt og veldig framtidsrettet. I dagens debatt, som har vært i Stortinget tidligere, høres det plutselig nesten ut som gårdsdagens teknologi. Det vitner litt om behovet for en realitetsorientering om hvor omfattende det er å bygge skip og hvor langsiktige investeringer dette er.

For meg er det viktig at vi skal redusere utslipp, men det er også viktig at vi skal ha et kystrutetilbud som er forutsigbart og trygt for dem som reiser. Det hjelper ikke om vi blir fantastisk flinke på teknologi hvis vi ender opp med at mange anløp i starten av perioden ikke går fordi teknologien viste seg ikke å være moden eller fungere godt nok. Kyststruten anløper 34 havner fra Bergen til Kirkenes. Mange av anløpene er altså i arktiske strøk, i værutsatte strøk, og en del av distansene er ganske lange, og det stiller krav til skipene. Samtidig ligger det i anbudet et krav om en reduksjon på i snitt 25 pst. i løpet av perioden. Det betyr at en kan gå inn med dagens skip, men det betyr at en må ha enda større kutt i slutten av perioden for å utligne, slik at en i snitt får 25 pst. kutt. Det betyr at det er store muligheter for å utvikle teknologi fra norsk verftsindustri, eller fra skipsnæringen generelt, og ta den i bruk gradvis etter hvert som anbudsperioden løper fram. Men det viktige er at en skal innfri de totale målsettingene, som altså er 25 pst. kutt i utslipp.

Ingalill Olsen (A) [12:53:38]: Kystruta, eller hurtigruta, som vi kaller den, er et unikt konsept med en sjarmende kombinasjon av lokaltrafikk, turister og godstransport. Det er dette som er hurtigruta, og det har det vært siden 1898.

De første rederiene bar navnet «dampskibsselskap», og det begrepet sier jo noe om hvordan de kom seg fram. Det viktigste da var å binde kysten sammen, men nå handler det om å bidra til en teknologisk utvikling med hensyn til drivstoff. Her er det viktig at vi kan være med på å utvikle hurtigruta. Der vi før trengte transport av gods og folk, må vi nå ta inn over oss miljøutfordringene.

Jeg vil stille spørsmål til statsråden: Er det mulig fra myndighetenes side å stille ytterligere miljøkrav i løpet av anbudsperioden – altså før 2029?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [12:54:36]: Jeg tror at regelverket for offentlige anskaffelser legger sterke begrensninger på å komme med krav i et anbud etter at avtale har blitt inngått. Den framdriften jeg har tenkt på, er at en skal inngå denne avtalen i løpet av sommeren 2018, fordi den skal tre i kraft fra 1. januar 2021, og da er det viktig at en har tid til å kunne utforme, bygge eller tilpasse skip nettopp for å levere dette. Blir perioden fra kontraktsinngåelse til starten av tjenesteleveransen for kort, frykter vi at mange aktører ikke vil være med på et anbud – rett og slett fordi det blir for mye risiko i det.

Det viktige her er at det ligger mye handlingsrom i å ta grep underveis i form av at det er opp til aktørene å klare måltallene, nemlig 25 pst. utslippskutt. Skulle det f.eks. være Hurtigruten som vinner dette anbudet, kan de videreføre med dagens skip. Det betyr at det må gjøres betydelige investeringer i løpet av perioden. Hvis vi kommer inn med nye statlige krav, mener jeg det vil bli veldig vanskelig å håndtere fra statens side.

Ingalill Olsen (A) [12:55:44]: Jeg takker for svaret.

Utvikling og teknologi kommer ikke av seg selv, verken på land eller sjø. Hvis myndighetene ikke setter krav, er det grunn til å tro at det ikke utvikles ny og rene teknologi. Myndighetskrav driver og det pusher utviklingen i riktig retning. Vil samferdselsministeren være pådriver for at de 34 kystrutehavnene, selv om de er eid av kommunene, blir modernisert, slik at utslippenene går ned og på den måten bidrar til en sideeffekt – at også annen flåte, som fiskebåter eller godsbåter, kan ta i bruk mer miljøvennlig teknologi?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [12:56:26]: Jeg mener at teknologiutvikling kommer av flere årsaker enn bare myndighetskrav. En av de viktigste drivkreftene er nok at rederi eller næringsliv selv kan spare kostnader, redusere risiko o.l. Mye av den teknologiutviklingen som har skjedd i løpet av menneskets historie, har ikke skjedd fordi det har sittet en stat og krevd det, men fordi det styrker konkurransevnen i et marked for en aktør som gjør ting mer effektivt enn konkurrentene.

Energikostnader er en vesentlig del av kostnadene innenfor transport, og det å kunne redusere energikostnadene eller finne billigere drivstoff er en bedre måte, der en ikke nødvendigvis trenger myndighetskrav, men der det er en egeninteresse hos selskapene. Så vil selv sagt myndighetskrav mange steder kunne være en pådriver for at ting skjer, eller at staten gjennom å betale mer for en tjeneste reduserer risikoen for en aktør til å være med på å bidra når det gjelder dette.

Det er viktig å minne om at det som vi spesifikt stiller krav om i et anbud, vil ikke en anbudsaktør kunne få støtte til, f.eks. fra Enova. Det er også begrensninger for

hva vi kan stille krav om, fordi dette (presidenten klubber) er altså en tjeneste der vi kjøper en tilleggstjeneste, som altså er kystruten. (Presidenten klubber igjen.)

Spørsmål 4

Øystein Langholm Hansen (A) [12:57:56]: Jeg har følgende spørsmål til samferdselsministeren:

«Ifølge en pressemelding 25. oktober i år ba regjeringen ESA om utsatt svarfrist på den grunngitte uttalelsen om den norske drosjereguleringen for andre gang.

Kan statsråden gi en nærmere beskrivelse av hvilke faktorer som volder så stort hodebry i denne saken at han på nytt ber om utsettelse, og har regjeringen noen som helst plan for å opprettholde et driftssikkert taxitilbud i hele landet som inngår som del av et nasjonalt kollektivtilbud?»

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [12:58:36]: Jeg takker for spørsmålet.

Jeg mener det som ligger til grunn for måten vi jobber på, nettopp er å sikre et godt, driftssikkert drosjetilbud over hele landet. Det er viktig for oss, og det er det vi må finne en løsning på.

Drosjereguleringen som nå er under vurdering, skjer på bakgrunn av den grunngitte uttalelsen fra ESA 22. februar 2017. Noe av det som ESA utfordret oss på, er bl.a. behovsprøving av drosjeløyver og sentraltilknytningsplikten, og en mener det er i strid med EØS-rettens krav om rett til fri etablering. Vi har bedt om utsettelse rett og slett fordi vi er veldig opptatt av å finne en løsning som er god, og som ivaretar den transportfunksjonen drosjene har.

Det er fort gjort å tenke at i en by som Oslo er det mer enn nok personer eller aktører som ville levert drosjetjenester om det hadde vært et helt fritt marked. Det er også erfaringen fra mange andre land. Vi var i San Francisco for drøyt to år siden. Det vi ble fortalt fra mye av den drosjenæringen vi traff der, var at det ikke er et problem å få tak i drosje i byene. Utfordringen er at det er blitt et problem å få tak i drosjer utenfor byene, for det er færre som kan leve av å drive persontransport individuelt, som drosjer er, rett og slett fordi det blir for mange som er til stede og kjører litt nå og litt da – studenter som sper på inntekten, folk som har litt fritid, folk som er i en overgangsfase mellom ulike arbeidsplasser o.l. Det gjør at den økonomiske situasjonen til å bære det å ha det som sin egen arbeidsplass og brødfø en familie, den forsvant. Det er gjerne såpass mye transport i en by at det

ikke er et problem, men i distriktene er erfaringene mange steder at da får man ikke det tilbudet.

Noe av det vi mener er viktig med drosjenæringen i Norge, er at den er en del av kollektivtransporten – å vite at alt fra eldre til gravide til barn som trenger å få transport, får det tilbudet, og at ikke det avhenger av om studenten akkurat den dagen har fri fra skolen og kan kjøre for Uber. Det er den jobben vi må finne løsninger på. Noen har skissert at det kan bety liberalisering i byene, men fortsatt et konsesjonssystem i distriktene. Det er hele veien avgrensingsproblemer med dette.

Noe av det andre som er viktig, er å ta diskusjonen hvis man liberaliserer dette, om hvilke krav man da eventuelt skal stille til en sjåfør om spesielle kunnskaper når det gjelder å frakte folk, i og med at en har et spesielt ansvar. Hvilke krav skal man eventuelt stille til kjøretøyet? Og hvordan sikrer man transparens i systemet?

Det er mange som vil påpeke at Uber har løst nettopp det, for det er en betydelig transparens – som kunde vil man kunne se hvem sjåføren er, man kan se historikken for det, all betaling skjer digitalt og vil dermed være lett å spore. Nettopp fordi det er både fordeler og ulemper med dette – vi skal prøve å ivareta god konkurranse, og vi skal ivareta samfunnsformål – så tar det litt tid å stoke kortene.

Øystein Langholm Hansen (A) [13:01:47]: Takk for et utfyllende svar.

I regjeringsplattformen fra Sundvolden i 2013, som jeg regner med fortsatt gjelder, står det:

«Drosjepolitikken skal ses på som en del av kollektivpolitikken, og bransjen har et viktig samfunnsoppdrag.»

Diskusjonen har gått om selskapet Uber som delingsøkonomi i form av påstått samkjøring. Dette er avvist av både politi og domstoler, som har straffet sjåførere og selskap for ulovlig drosjevirkosomhet. Regjeringen har dessuten presisert i forslag til lovendring at samkjøring forutsetter at sjåføren skal samme sted som passasjerene, og at dette ikke skal være kommersiell virksomhet.

Kan statsråden stadfeste at drosjevirkosomhet fortsatt skal være et yrke som samfunnet skal kunne stille krav til, og at det derfor ikke er aktuelt å tillate at enhver med egen privatbil skal kunne drive drosjevirkosomhet fra en eller annen digital plattform?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [13:02:50]: Det er viktig at vi har et klart regelverk som gjør at alle som konkurrerer innenfor samme bransje, må forholde seg til det samme regelverket.

Det er mange argumenter på begge sider av denne saken – fra dem som støtter opp om dagens drosjesystem, til dem som er glad i Uber – som jeg mener er både gyldige og interessante å ta med. Jeg tror – som jeg også

merket meg at representanten Marianne Marthinsen sa i 2016 da en diskuterte Uber – at å tro at en bare kan forby ting, og så løser en problemet, det er ikke nødvendigvis en god tilnærming. Så å finne ut hvordan man faktisk finner gode løsninger som folk forholder seg til, det er viktig.

Med referanse til San Francisco: Noe av det en pekte på, var at selv om det er færre drosjesjåførere som kan leve fullt og helt av dette, har det også gjort noe med det svarte piratmarkedet. Det er også fordelene.

Å se på hvordan man kan regulere dette på en måte som gjør at en tillater innovasjon og en tillater aktører – kanskje fjerner løyver i byene, men opprettholder en form for forpliktelse i distriktene – det er noe av den balansen vi må finne her.

Øystein Langholm Hansen (A) [13:03:54]: Takk for svaret nok en gang.

Ved revideringen av yrkestransportloven i 2016 sa den gang statssekretær Nilsen, etter et møte med næringsen, at det skal kreves løyve for å kjøre taxi i Norge, og at det skal alle forholde seg til, ifølge en pressemelding fra Taxiforbundet. Kan statsråden på noen som helst måte garantere at regjeringen vil beholde løyveplikten og behovsprøvingen i dagens system, og dermed beholde kjøreplikten, som fortsatt vil være viktig for å gi et drosjetilbud døgnet rundt i hele landet?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [13:04:34]: Jeg er opptatt av å prøve å definere hva som skal være enderesultatet her, og det er å sikre et godt drosjetilbud i hele landet. Et av alternativene som mange løfter fram, er muligheten for å regulere dette ulikt, avhengig av om det er by eller land. Jeg skal ikke nå begynne å binde meg til hvordan det ser ut, men jeg kan bare understreke at i dag er det sånn at alle som utfører persontransport mot vederlag med personbil, er underlagt de samme krav som lovverk. Det betyr at man skal ha løyve, og man skal ha kjøreseddel.

Når det gjelder behovsprøving, er det overlatt til fylkene. Det betyr at man kan ha ulik politikk ulike steder. Om det skal fjernes? Det mener jeg er en del av den viktige diskusjonen en skal ha, rett og slett for å gjøre en vurdering av konsekvensene av det.

Når det gjelder det som representanten tok opp i forrige spørsmål, dette med samkjøring: Der har man også en gråsoner, som vi har prøvd å få en viss regulering av. Å få flere til å dele bil hvis de skal samme vei, er i utgangspunktet positivt av miljøhensyn og køhensyn, men hvis en driver business på det, var det selvsagt ikke det som var hensikten. Det illustrerer noe av gråsoneproblematikken som vi i fellesskap må finne løsning på.

Presidenten: Vi går til spørsmål nr. 7, fra representanten Une Bastholm til klima- og miljøministeren.

Spørsmål 7

Une Bastholm (MDG) [13:05:57]: «1 oktober i år ble det offentliggjort en studie som viser at mengden insekter i 63 områder er redusert med 75 pst. siden 1990. Insektene er navet i verdens økosystemer. En kollaps i bestanden kan få dramatiske konsekvenser for matforsyning, dyr og fugler. EU-kommisjonen anslår at 87,5 prosent av planteartene i Europa er avhengige av insektbestøving.

Er statsråden enig i at tap av insekter er en kritisk trussel mot matsikkerhet og naturmangfold i Norge, og at vi må gjøre mye mer for å stanse den alvorlige utviklingen?»

Statsråd Vidar Helgesen [13:06:34]: Jeg vil takke for spørsmålet, som er viktig. Det kan virke litt merkelig at noen av verdens minste skapninger kan ha stor betydning for noen av de største spørsmålene i verden. Disse insektene er viktige for å nå mange av FNs bærekraftsmål. Det dreier seg om fundamentale ernæringsspørsmål, det dreier seg om økonomi, det dreier seg ytterst sett også om sikkerhetsspørsmål.

Kunnskapen om insekter og deres betydning i økosystemene er for dårlig, både globalt og i Norge. Den studien som representanten viser til, er gjennomført i Tyskland, og er et viktig bidrag til økt kunnskap.

Tap av insekter er en utfordring som vi må ta på alvor også i Norge. Norsk rødliste for arter i 2015 viser at 18 pst. av bier og humler i Norge er truet av utryddelse. Den viktigste trusselen mot insekter er inngrep i eller forringelse av deres leveområder.

Det er noen leveområder for insekter som er særlig viktige. Det gjelder naturtypene slåttemark, slåttemyr, kystlynghei og hule eiker. Det er naturtyper som har fått en ekstra beskyttelse gjennom ordningen med utvalgte naturtyper. I 2016 ble om lag 4 000 dekar slåttemark skjøttet med penger over Klima- og miljødepartementets budsjett. Antall slåttemarker som skjøttes, har økt fra 469 i 2013 til 607 i 2016.

Vi har nylig sørget for at enda flere hule eiker inngår i ordningen utvalgt naturtype. Dette er eiker i randsone rundt produktiv skog. Dette er «hot spots» for arter, som kan gi levested for opptil 1 500 arter, av disse er en stor del insekter.

Jordbrukssektoren har i 2016 utbetalt skjøtselsmidler fra jordbrukets eget regionale miljøprogram til om lag 2 430 dekar slåttemark, 136 dekar slåttemyr og 174 000 dekar kystlynghei.

Vi har også økt antall områder i ordningen Utvalgte kulturlandskap i jordbruket. Totalt vil antallet dobles til ca. 44 områder fra 2016 til 2020.

Vi har også mer enn doblet bevilgningen til skogvern, og vi har vernet 249 nye skogområder. Det er 3 000 insektarter i Norge som lever i ved. Derfor er satsingen på skogvern et viktig tiltak som bedrer vilkårene for insektene.

Vi bidrar også internasjonalt til FNs naturpanels arbeid når det gjelder pollinering. I partsmøtet for Konvensjonen om biologisk mangfold ble det fattet et vedtak som oppfordrer land til konkret for å følge opp funnene fra Naturpanelets rapport med konkrete tiltak. Det gjør vi bl.a. med en strategi for villbier og andre pollinerende insekter, som landbruksministeren er ansvarlig for.

Den strategien skal etablere felles mål og tiltak på tvers av flere samfunnssektorer. Den kommer til å bli lagt frem i 2018. Jeg kan også informere om at vi kommer med en egen tilskuddsordning for pollinatortiltak i 2018.

Une Bastholm (MDG) [13:09:27]: Det er veldig bra at statsråden sier at regjeringen ser alvorret, og også i ytterste konsekvens ser på dette som en sikkerhetsutfordring. Men alvorret omsettes jo ikke i reelle prioriteringer, selv om det har vært økning på noen områder, som hule eiker og kulturlandskap. Som statsråden nevner, er det nettopp f.eks. i utvalgte kulturlandskapsområder at det kuttes. Tilskuddene til skogvern, truede arter, økologisk grunnkart og vannmiljø kuttes i regjeringens forslag til statsbudsjett. Til sammen kuttes det mellom 100 og 200 mill. kr til naturmangfold og artsmangfold i Norge. I tillegg vet vi at regjeringen har bedt fylkesmennene om å gjøre mindre innsigelser i saker som handler om areal og arealbruk i kommunene. Vi er ikke i nærheten av den kriseplanen vi trenger for insektene. Hvis statsråden mener at dette er viktig, og hvis dere ser på dette som spørsmål om matforsyning og sikkerhet, hvorfor kutter da regjeringen i disse andre postene i budsjettene, noe som er kritisk for naturmangfoldet i Norge?

Statsråd Vidar Helgesen [13:10:37]: Vi ligger, til tross for justeringer foreslått i neste års budsjett, på et historisk høyt nivå når det gjelder skogvernet. Vi overtok lange køer av skogeiere som ønsket å verne skogen, men det fantes ikke tilstrekkelig midler. Nå er den køen i ferd med å bli borte, og vi satser på stadig nye viktige områder for skogvern. Jeg har i sommer gitt Miljødirektoratet i oppdrag å forelegge meg en pakke med tiltak for truet natur, som kommer til å omfatte ca. 90 arter og 60 naturtyper. Det vil omfatte en rekke viktige leveområder for insekter. Den anbefalingen kommer til å fore-

ligge neste år. Så det er mye som skjer, bl.a. som følge av at vi har et historisk høyt nivå på bevilgningene til naturtyper og skogvern.

Une Bastholm (MDG) [13:11:29]: Vi kommer sannsynligvis til å fortsette å være uenige om fokuset i statsbudsjettet. Jeg har lyst til å avslutte denne debatten med en konkret utfordring. De Grønne mener at den nye forskningen på insektdød må være startskuddet for en systemdebatt om årsakene til at livet på jorden forsvinner. Vi trenger mer kunnskap. Men vi vet allerede nok til å slå fast at arealendringer er en hovedårsak. Skal vi beholde viktige insekter i Norge og resten av verden, må vi til syvende og sist bevare tilstrekkelig mange og tilstrekkelig store områder, akkurat som vi har gjort med sild og villrein. Så utfordringen min til statsråden er: I denne strategien som nå er under utarbeidelse, og som jeg forstår ligger under Landbruks- og matdepartementet, hvordan vil man sikre både mål og tiltak som går på tvers av sektorer, på tvers av miljøministerens område, men også kommunalministerens, som har arealpolitikken, samferdselsministerens og landbruksministerens områder, for alle disse sektorene er viktige for å ivareta naturmangfold i Norge?

Statsråd Vidar Helgesen [13:12:31]: Som jeg var inne på, er nettopp noe av hensikten med denne strategien at den skal ta for seg hvordan man på tvers av sektorer kan samspille for å sikre artsmangfold, for å sikre at pollinerende insekter har tilstrekkelige leveområder. Vi arbeider med den, så representanten får avvente strategien før vi går inn i den. Vi har ikke nok kunnskap i Norge, men vi har en del kunnskapsprosjekter som tyder på at situasjonen i Norge ikke er like dramatisk som det den er andre steder. Men den er tilstrekkelig alvorlig til at det kreves en strategi og til at det kreves tiltak, bl.a. det tiltaket vi kommer med neste år, om en ny støtteordning for pollinerende insekter.

Presidenten: Vi går tilbake til spørsmål 5.

Spørsmål 5

Lars Haltbrekken (SV) [13:13:33]: Vi skal over til en større art i naturen:

«Kveite på Sklinnabanken på Namdalskysten er så full av miljøgifter at det er nedlagt fiskeforbud. Mattilsynet vet ikke hvorfor. Avisutklipp fra tidlig 70-tall viser at disse områdene ble brukt som dumpingplass for europeisk industri.

Hva vil statsråden gjøre for å få oversikt over områder langs norskekysten som er brukt som avfallsplass i tidligere tider, og hva vil bli gjort for å rydde opp?»

Statsråd Vidar Helgesen [13:14:07]: Siden det er første gang vi møtes i denne sal, må jeg få lov til å gratulere Lars Haltbrekken som nyvalgt representant. Jeg ser frem til samarbeidet, inkludert det jeg antar blir ganske mange spørsmål i dette formatet.

Nyheten om at kveita utenfor Sklinnabanken inneholder høye nivåer av miljøgifter, er alvorlig. Havressursene våre er verdifulle, og det er viktig i dette tilfellet at vi får klarhet i forholdene. Derfor har jeg bedt Miljødirektoratet sette i gang undersøkelser for å finne mulige årsaker til at det er høyere konsentrasjoner av miljøgifter i kveita i akkurat dette området.

I en foreløpig redegjørelse skriver Miljødirektoratet at de har bedt Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning undersøke om det er forskjeller i kveitenes kosthold som kan være årsaken til at kveita utsettes for ulik eksponering av miljøgifter. Miljødirektoratet har samtidig bedt MAREANO-prosjektet om mer kunnskap om hva som er gjort av kartlegging av havbunnen i områdene. Vi håper gjennom dette å få klarhet i om det kan være gammel dumping av miljøgifter som har forårsaket det høye innholdet av miljøgifter i kveita, eller om det har andre årsaker. Jeg avventer nå de endelige resultatene av Miljødirektoratets undersøkelser og faglige råd, før jeg tar stilling til en videre oppfølging av saken.

Lars Haltbrekken (SV) [13:15:23]: Jeg takker for svaret og ser fram til de undersøkelsene som skal gjøres.

I forslaget til statsbudsjett for 2018 mer enn halverer regjeringen bevilgningene til opprydning av gamle miljøsynder i norske havner. Det store kuttet begrunnes med at arbeidet i Bergen og Sandefjord er ferdig. Men det er flere havner som står i kø for å få fjernet gamle miljøsynder. I Horten, Hammerfest og Ålesund arbeides det nå med planer for å få ryddet opp, men for å komme i gang må man ha sikkerhet for finansieringen over flere år. Kuttet neste år skaper stor usikkerhet for det videre oppryddingsarbeidet i disse havnene, og spørsmålet er: Kan klima- og miljøministeren love at de havnene som jobber på spreng med planlegging nå, vil få forsikringer om penger, slik at de kan planlegge for oppstart av oppryddingen i 2019?

Statsråd Vidar Helgesen [13:16:23]: Budsjettprosessen har sitt forløp, og i det ligger ikke at budsjettspørsmål avklares og offentliggjøres i spørretimen. Det vi har erfaring for, er at den viktige oppryddingsjobben som er gjort i mange fjorder over de siste årene, har skjedd med innsats over flere år og med bevilgninger over flere år. Vi følger der en prioritert liste basert på hvor utfordringene er størst, og når vi går i gang med en ny fjord, bør det være en underforstått forutsetning at arbeidet skal få mulighet til å slutføres over de årene som er nødvendig. Men hvilke prosjekter som kan igangsettes

– og når – i årene fremover, vil følge de årlige budsjettprosessene.

Lars Haltbrekken (SV) [13:17:18]: Jeg takker igjen for svaret, selv om svaret denne gangen ikke beroliget meg like mye som det første svaret.

Jeg vil gå tilbake til kveita. Det er i for seg også noe som gjelder de forurensede havnene, og spørsmålet til statsråden er: Vil statsråden ta initiativ til å sørge for at de som var ansvarlige for dumping av miljøgifter langs norskekysten, og der bedriftene fortsatt er i drift, blir med på å betale for den oppryddingen?

Statsråd Vidar Helgesen [13:17:56]: Først må vi få kartlagt hva som er situasjonen, og om det er mulig å fastslå hva som er årsaken til disse miljøgiftene, og om det eventuelt skyldes dumping fra bedrifter. Dernest må vi ta stilling til hva som kan gjøres for å adressere problemet. Vi har jo erfaring for at det kan være vanskelig å identifisere enkeltkilder, og det kan ofte være slik at bedriftene ikke lenger eksisterer. Men der de eksisterer, har vi erfaring for at det gjennom et samspill mellom offentlige og private midler har vært mulig å få gjort ganske mye. Det gjelder bl.a. i Sandefjord, der Jotun har skutt inn penger til sjøbunnoppyddingen. Men først må vi få kartlagt situasjonen, inkludert om det er mulig å peke på bestemte utslippsskilder og bestemte aktører bak utslippene.

Presidenten: Presidenten gjør oppmerksom på at tillegsspørsmål skal handle om den saken som er tatt opp i hovedspørsmålet.

Vi fortsetter med Haltbrekken – med et nytt spørsmål til klima- og miljøministeren.

Spørsmål 6

Lars Haltbrekken (SV) [13:19:21]: Alle mine spørsmål dreide seg om miljøgifter og forurensning av fjordene, så jeg mener jeg var innenfor.

Mitt andre spørsmål til statsråden er:

«Nærøfjord- og Geirangerfjord-områdene regnes av UNESCO som de aller vakreste fjordlandskapene, og de står på verdensarvlisten. Norge har forpliktet seg til å ta vare på disse områdene. Tross dette: Mer enn halvparten av cruiseskipene som seiler i disse fjordene, er bygget før 2000 og har mangelfull miljøteknisk standard. Bruk av tungolje skjer. Utslipp av kloakk og gråvann skjer også. Luftforurensningen er helsefarlig.

Vil statsråden vurdere å innføre nullutslippssoner i verdensarvfjordene?»

Statsråd Vidar Helgesen [13:20:06]: Det å utvikle grønn skipsfart er et satsingsområde i regjeringens

klimapolitikk. Det er også et område hvor Norge har stort potensial for å bygge grønn konkurransekraft, og vi jobber bredt både nasjonalt og internasjonalt for omlegging til en grønnere skipsfart.

Cruisetraffikken i Norge er økende – den er allerede stor, og den øker sterkt. Mange av skipene er, som representanten Haltbrekken er inne på, store og gamle og forurenser både sjø og luft.

Når det gjelder fjordene på UNESCOs verdensarvliste, som inkluderer Nærøfjorden og Geirangerfjorden, har Norge tatt på seg et spesielt ansvar for å ta vare på disse. Sommeren 2016 bestilte jeg derfor en utredning om utslippene fra skip i verdensarvfjordene, og i juni i år mottok departementet en utredning fra Sjøfartsdirektoratet med en vurdering av utslippene, hva som er handlingsrommet i regelverket for regulering av skipene, og forslag til mulige tiltak. Det arbeidet dannet grunnlag for at jeg i sommer ga Sjøfartsdirektoratet i oppdrag å utforme tiltak for å redusere forurensning fra skipstrafikk i verdensarvfjordene med sikte på å innføre strengere krav fra 1. januar 2019.

Blant tiltakene som skal vurderes av Sjøfartsdirektoratet, er å redusere den synlige røyken fra skipene, lavere utslipp av NOx til luft og lavere svovelinhold i drivstoffet, i tillegg til fartsbegrensning i fjordene samt et forbud mot utslipp av kloakk.

Basert på Sjøfartsdirektoratets anbefalinger vil departementet fastslå hvilke strengere krav til utslipp fra skip som vil bli stilt i verdensarvfjordene. Etablering av nullutslippssoner – hvis det med det menes å forby innseiling med cruiseskip i enkelte fjorder eller deler av fjorder – inngår ikke i oppdraget som nå er gitt til Sjøfartsdirektoratet. Et slikt tiltak per se ville forutsette en betydelig omlegging av dagens virksomhet og være noe som kunne gjøres med et langsiktig perspektiv. Det viktigste nå er å få på plass tiltak som kan innføres raskt. Det må også sies at skjerpede krav til cruiseskip også vil bety at de mest forurensende skipene ikke vil kunne seile inn i en del fjorder, men jeg nøler med å kalle det etablering av nullutslippssoner.

Lars Haltbrekken (SV) [13:22:24]: Jeg takker for svaret. Resten av fjordene og kystområdene er like sårbare for forurensning som verdensarvfjordene, og derfor tror jeg det er viktig at cruisetraffikken reguleres i alle kystområder.

Det er tillatt å slippe ut kloakk 300 meter fra land langs hele norskekysten. Sånne uregulerte utslipp kan i utsatte områder føre til overgjødning, og de kan ødelegge badevannskvaliteten og true fiskehelsen og kvaliteten på fisk i oppdrettsanlegg. I tillegg gir cruiseskipene helseskadelig luftforurensning. Vil ministeren da iverk-

sette strengere krav til utslipp til luft og sjø for cruiseskipene langs hele norskekysten?

Statsråd Vidar Helgesen [13:23:13]: Det er med utgangspunkt i et initiativ rundt verdensarvfjordene jeg har igangsatt dette arbeidet. Det er fordi Norge har et særskilt ansvar for fjordene på UNESCOs verdensarvliste, også et internasjonalt ansvar.

Men jeg har også gjort det klart, bl.a. i samtaler med berørte ordførere for kommuner som har havner i disse verdensarvfjordene, og som har bedt om at dette også skal gjøres på nasjonalt nivå, ikke bare for disse fjordene, at vi nå lar denne prosessen løpe, men det hindrer ikke at vi når rapporten fra Sjøfartsdirektoratet kommer, kan vurdere om dette også bør gjøres nasjonalt.

I tillegg har jeg bestemt meg for, når det gjelder spørsmålet representanten tok opp om kloakkslipp til vann 300 meter fra land, å gi Sjøfartsdirektoratet et tilleggsoppdrag for å sørge for at vi skjerper inn regelverket, slik at det ikke kan slippes ut kloakk så nært land.

Lars Haltbrekken (SV) [13:24:17]: Jeg takker for svaret, særlig siste del av det. Et siste spørsmål – SV fremmet i forrige periode et forslag om forbud mot bruk av tungolje i skipstrafikken også nord for 62. breddegrad. I dag gjelder forbudet bare sør for 62. breddegrad. Dette er et forslag som bl.a. Hurtigruten AS var med på å støtte. Likevel ble det nedstemt av regjeringspartiene i forrige periode. Spørsmålet er da: Vil regjeringen nå innføre et sånt forbud mot tungolje i skipsfarten også nord for 62. breddegrad?

Statsråd Vidar Helgesen [13:25:41]: Vi arbeider for et tungoljeforbud i Arktis. Det gjør vi gjennom Arktisk råd, og det gjør vi gjennom IMO. Det er viktig at denne typen regelverk arbeides frem internasjonalt. Det er vanskelig å oppnå støtte fra enkelte andre arktiske nasjoner, men vi arbeider videre med det. Samtidig har vi innført visse restriksjoner, ikke minst i og rundt Svalbard, når det gjelder tungolje, men hovedsporet fremover vil være å fortsette arbeidet med internasjonal regulering.

Presidenten: Spørsmål 7 er allerede behandlet.

Spørsmål 8

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [13:25:57]: Jeg har stilt følgende spørsmål til barne- og likestillingsministeren:

«Unge i dag lever sine liv på sosiale medier. Forskning viser at dagens unge, spesielt jenter, men også stadig flere gutter, opplever økt utseendepress som følge av «det perfekte» som dyrkes fram på sosiale medier. Dette skaper en følelse av utilstrekkelighet og angst hos mange.

Bruken av sosiale medier har både positive og negative sider. De negative sidene er belastende for de unges psykiske helse.

Hva vil statsråden gjøre for at barn og unge skal få et sunnere forhold til både egen kropp og til sosiale medier?»

Statsråd Solveig Horne [13:26:38]: Jeg vil takke representanten for spørsmålet, og jeg har også svart representanten skriftlig på et spørsmål om nesten det samme temaet.

Det jeg har lyst til å understreke, er at regjeringen har satt press og psykisk helse blant ungdom på dagsordenen gjennom flere arbeider, som i strategien for ungdomshelse og strategien for god psykisk helse.

Så er det også veldig viktig med god forskning. Nylig publiserte Kunnskapsenter for utdanning en rapport om årsakene til stress i skolen, og forskning som helseministeren og jeg har bestilt fra NOVA, er viktig for det videre arbeidet. I januar neste år venter vi resultatet fra NOVA om sammenhengen mellom ungdoms opplevelse av press og psykisk helse på områdene kropp, utseende og sosiale medier.

Årlig møter jeg ungdomsrepresentanter fra fylkenes ungdomsråd. Psykisk helse og press går igjen blant temaer de tar opp. Det viser at ungdommen selv setter dette temaet på dagsordenen og er opptatt av det, og de kommer med forslag som vi politikere lytter til. Livsmestring i skolen er et slikt eksempel som kom fra ungdomsrådene.

For å få et sunnere forhold til egen kropp trenger ungdom gode, faglige svar på sine spørsmål. Svartjenesten ung.no, som blir drevet av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, har 200 fagpersoner som svarer på i alt 80 temaer. Hele 886 000 unike brukere benyttet seg av den tjenesten bare i oktober.

En trygg oppvekst bidrar til å skape robuste barn. Foreldrehverdag.no er etablert, og det er et nettsted som skal skape bevissthet og refleksjon hos foreldrene. Foreldrene har en viktig oppgave som forbilder og kan være en motvekt mot opplevd skolepress og sosiale mediers formidling av kroppsidealer og fokus på utseende.

Neste uke arrangerer jeg et stort innspillsmøte med organisasjoner som er opptatt av hvordan vi kan styrke foreldrerollen. Dette blir også et tema i strategien.

Sosiale medier er positivt og en viktig del av barn og unges hverdag. Men vi vet også at det kan føre til uheldig eksponering og negative opplevelser på nett. Mobbing, trakassering og deling av nakenbilder har blitt en belastning for mange unge. Dette er noe både myndigheter, organisasjoner og voksne må ta på alvor. Jeg vil trekke fram både Kors på halsen, Politiets nettpatrolje, Barne-

vakten og Trygg bruk-senteret. Det er noen av de tiltakene som vi også støtter i dette arbeidet.

Barn som mobbes, får et sterkere rettsvern, og skolen får økte forpliktelser til å følge opp i den nye mobbeloven. Og ungdom jeg møter, snakker om hvor viktig skolehelsetjenesten er.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [13:29:43]: Jeg takker statsråden for svaret. Det er veldig bra at det er fokusert så mye på psykisk helse og press både fra regjeringens ståsted, fra Stortinget og fra samfunnet generelt, og det er igangsatt en rekke tiltak på en del av de områdene. Men jeg er svært opptatt av det som en del fagfolk mener er et veldig nyttig bolverk mot psykiske helseskader også når det gjelder sosiale medier, og det er å bygge selvfølelsen og selvbildet til de unge, for det har vist seg at det som oppleves som negativt for en liten gruppe, ikke gjør det for en større gruppe, som er mye mer robust. Som en del fagfolk sier: Klarer man fra et helt tidlig stadium å gjøre de unge i stand til å se seg selv som gode nok ut fra andre parametere enn f. eks. sosiale medier, håndterer de det som er negativt der, bedre. Da lurer jeg på: Når det gjelder en del av de tingene statsråden ramset opp, er det tenkt at man kan gjøre en enda større innsats for å bygge selvbildet til barn og unge?

Statsråd Solveig Horne [13:30:56]: Representanten er inne på et veldig viktig tema, å kunne bygge selvillit hos de enkelte barn og unge. Men det er også et vanskelig tema, og det er først og fremst viktig at foreldrene er trygge i å kunne gi barna sine en god oppvekst og være de rollemodellene og de foreldrene som skal til for å trygge barna sine. Derfor er jeg veldig glad for at vi også har styrket foreldrestøttende tiltak ute i kommunene, som kommunene også søker på midler til.

Så er det viktig at skolene selv setter dette temaet på dagsordenen, og de strategiene som regjeringen har lagt fram, skal være gode virkemidler som kommunene også kan bruke i dette arbeidet. Jeg har lyst til å understreke at skolehelsetjenesten kan vi ikke få snakket nok om. At kommunene satser på skolehelsetjeneste, ansetter helsesøstre og personer som ungdommer kan treffe, og at dette temaet blir løftet opp, er vel noe av det viktigste vi kan gjøre for å forebygge og hjelpe barn og ungdom til å bli trygge både i sin egen kropp og i sin egen rolle.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [13:32:03]: Takk igjen til statsråden. Jeg er langt på vei enig i veldig mye av det hun sier. Men det jeg er litt opptatt av, er at når det gjelder f.eks. tiltak som Barnevakten eller foreldrehverdag.no, som nå er igangsatt, fokuserer man veldig mye på nettvett og den typen ting, men kompetansen til dem som driver dette, ligger ikke på det psykiske nivået, og de fokuserer kanskje heller ikke veldig på å lære

oss foreldre å bygge barnas selvbilde i enda større grad. Jeg som forelder skulle gjerne likt å ha enda flere verktøy i min verktøykasse, og jeg tror de fleste foreldre kunne trengt å få vite mer om at de kanskje har en stor jobb å gjøre for å hjelpe ungene sine å bli enda sterkere. Jeg lurer på om det er noe statsråden ser for seg at hun kan begynne å jobbe enda mer med, og om det er noen konkrete ting man kan begynne med.

Statsråd Solveig Horne [13:32:59]: I mitt innledende svar viste jeg til det som går på forskning, og det som regjeringen gjør. Men som representanten også er inne på, noe av det viktigste vi kan gjøre, er å trygge foreldrene. I familiemeldingen som regjeringen la fram i forrige periode, hadde vi et eget kapittel om det som går på problematikken rundt store barn, for det er veldig mye både på nett og ellers som går på det å ha små barn, men vi vet at som foreldre står vi i en litt annen situasjon når barna blir større. Samtidig er det mange foreldre som ikke er klar over den virkeligheten som er der ute på nettet, og det er viktig at foreldrene også har kunnskap om dette. Så jeg er glad for at vi har Barnevakten, som også har kurs for en del foreldre, og vi skal videreutvikle foreldrehverdag.no, som er et godt redskap som mange foreldre har etterlyst, som er et sted der en kan finne god kunnskap, og som det er fagfolk som har utviklet. Men dette også blir et videre arbeid i den foreldrestøttestrategien som denne regjeringen nå har startet arbeidet med.

Spørsmål 9

Nicholas Wilkinson (SV) [13:34:13]: Jeg vil stille følgende spørsmål til helse- og omsorgsministeren:

«1. januar 2017 innførte regjeringen innsatsstyrt finansiering for psykisk helsevern. En tydelig forutsetning skulle være at systemet ikke skulle legge føringer for god fagutøvelse. Men vi får allerede rapporter om at finansieringssystemet og kodesystemet i praksis legger hindringer for gode faglige vurderinger. Flere som får hjelp, forteller at systemet gjør hjelpen mindre nyttig.

Hva vil regjeringen gjøre for å sikre et finansierings-system som støtter god faglig behandling i stedet for å legge hindringer?»

Statsråd Bent Høie [13:35:09]: De aktivitetsbaserte finansieringssystemene i helsetjenesten er ikke prioriterings- og beslutningssystemer. Prioriteringene og beslutningene knyttet til hvilke tilbud som skal gis pasientene, skal foretas ut fra helsefaglige hensyn samt de regler og retningslinjer som lover og forskrifter angir.

Fra 2017 er poliklinisk psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert behandling mot rusmiddelavhengighet

inkludert i den innsatsstyrte finansieringsordningen. Ved omleggingen erstattet vi et takstsystem som ble etablert på 1980-tallet, og som utbetalte mer enn halvparten av midlene som kompensasjon for antall utførte timeverk, altså ikke til direkte pasientrettet aktivitet eller til hvilket tjenesteinnhold som har blitt levert, men til hvor mye ressurser – timeverk – som ble brukt. En så stor omlegging vil nødvendigvis kunne oppleves som krevende i begynnelsen.

Vi er nå i det første driftsåret av det nye finansieringssystemet. Systemet må ikke anses som et ferdig utviklet system, snarere tvert imot. Det kommer til å bli løpende utviklet i årene som kommer. Det er allerede i år innført såkalte strukturerte polikliniske dagtilbud. Dette er sammensatte polikliniske tjenestetilbud som skiller seg vesentlig fra ordinære polikliniske konsultasjoner og gruppebehandlinger – både når det gjelder innhold og ressursinnsats. Dette ble innført for å kunne møte behovet for at den enkelte pasient mottar flere behandlingstilbud i løpet av én og samme dag.

Det var en forutsetning for omleggingen til innsatsstyrt finansiering at utvidelsen skulle skje budsjettneutralt, dvs. at staten skal utbetale like mye i 2017 som i 2016 når det korrigeres for forskjeller i aktivitetsnivå og liknende. Helsedirektoratet har analysert aktivitetsdata for perioden til og med september. Konklusjonen er at det innsatsstyrte finansieringssystemet utbetaler for lite i forhold til forutsetningen om budsjettneutralitet. Dette gjelder særlig innenfor psykisk helsevern for barn og ungdom, men også til en viss grad for resten av det nye systemet. Dette vil bli rettet opp i løpet av 2017. Endelig avregning vil bli foretatt i 2018, på lik linje med den etablerte ISF-ordningen innenfor det somatiske helseområdet.

Nicholas Wilkinson (SV) [13:37:37]: Jeg er glad for at statsråden sier at systemet ikke er ferdig. Det velger jeg å tolke som at statsråden må være enig i at det ikke fungerer godt slik det er nå. Psykologforeningen mener at psykisk helsevern ikke kan være en del av denne formen for finansiering. Det spesielle med psykisk helsevern er at diagnoser ikke er en bestemt gruppe som har helt like symptomer, det er samlebetegnelser for liknende symptomer, som kan ha liknende behandlingsforløp. Å gi en prislapp på en type behandlinger innenfor dette er svært alvorlig. Selv om statsråden sier at det ikke skal påvirke prioritering og beslutninger, gis det nå tydelig beskjed fra dem som jobber i helsevesenet, om at det er akkurat det som skjer.

Hofgaard, som er president i Psykologforeningen, sier at de får stadig flere rapporter om at hensynet til inntjening trumfer de faglige vurderingene av hva som er god behandling. Det kommersielle styringssystemet

til Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen trumfer god behandling. Vil statsråden nå lytte til Psykologforeningen og fagfolkene og støtte SVs forslag om å stoppe innsatsstyrt finansiering for psykisk helsevern?

Statsråd Bent Høie [13:38:43]: Vi lytter hele veien til de tilbakemeldingene som kommer på dette systemet. Det er derfor det allerede er gjennomført endringer, nettopp for å hindre denne type spørsmål knyttet til f.eks. det å gi sammensatt hjelp samme dag – at det ikke skal oppleves at en straffes økonomisk for det. De endringene er allerede gjennomført. Det vil kontinuerlig bli foretatt endringer på dette området. Men hvis det er sånn at fagfolk opplever at deres nærmeste ledere ber dem organisere og tilby helsetjenesten på en annen måte enn det som er faglig riktig av hensyn til finansieringssystemet, er det viktig at fagfolkene rapporterer dette til overordnet ledelse, for det er i strid med hensikten og regelverket. Hvis en bruker finansieringssystemet som et prioriteringsverktøy eller faglig verktøy, gjør en feil.

Nicholas Wilkinson (SV) [13:39:50]: Men det er akkurat dette fagfolkene rapporterer om, det er akkurat det fagfolkene sier – de sier at systemet med innsatsstyrt finansiering for psykisk helsevern ikke fungerer. Og så sier statsråden at det ikke skal påvirke beslutninger og prioriteringer i helsevesenet. Man kan spørre seg hvorfor i all verden man gjennomfører en så stor reform hvis man ikke tror det kommer til å bli store endringer når det gjelder hvordan man organiserer seg, og hvordan man jobber.

Jeg vil spesielt løfte noen av dem dette angår, nemlig de unge. Forandringsfabrikken samler kunnskap for barn og unge i psykisk helsevern gjennom Psykiskhelse-Professene. De forteller at det store flertallet av barn og unge ikke engang klarer å snakke om det vonde, det som gjør at de har vansker. De blir ofte presset inn i en diagnose tidligere – i stedet for behandling av symptomene – heller enn å få løst opp problemene som ligger bak. De melder at dette systemet gjør at symptomene og diagnosene presses på dem enda raskere, og at det dermed også blir vanskeligere å få hjelp. Hva tenker statsråden om at ikke bare fagfolkene, men også brukerne i systemet nå advarer mot innsatsstyrt finansiering av psykisk helsevern?

Statsråd Bent Høie [13:40:55]: Jeg har hatt flere møter med Forandringsfabrikken om barn og unges opplevelse av møte med barne- og ungdomspsykiatrien. Den typen beskrivelser som en gir, er også den typen beskrivelser en ga den gangen den aktivitetsbaserte finansieringen var knyttet opp til antall timer som ble gitt – ikke til aktiviteten. Dette er ikke et område der en går fra

rammefinansiering til aktivitetsbasert finansiering, en går fra en type aktivitetsbasert finansiering til en annen type. De opplevelsene en hadde før, har en nå også. Finansieringssystemet er ikke det som kommer til å løse det problemet. Det er helt andre og grunnleggende endringer innenfor psykisk helsevern som allerede er satt i gang, bl.a. etter innspill fra Forandringsfabrikken. De spiller nå en viktig rolle i å møte fagfolk og jobbe med å endre kultur og holdninger i tjenesten.

Spørsmål 10

Ingvild Kjerkol (A) [13:42:08]: «I Dagens Medisin torsdag 26. oktober i år kan vi lese at psykisk helse- og ruspoliklinikker over hele landet sier de taper millioner etter innføring av innsatsstyrt finansiering. Fagfolk advarer mot en praksis der man gjør det som lønner seg for sykehuset, ikke for pasienten.

Hvordan mener statsråden han kan skape pasientens helsetjeneste hvis sykehusene tvinges til å organisere behandlingen på en måte som sikrer inntektene, og ikke på en måte som hjelper pasienter helseministeren har sagt skal løftes spesielt fram?»

Statsråd Bent Høie [13:42:43]: Det aktivitetsbaserte finansieringssystemet i helsetjenesten er ikke et prioriterings- og beslutningssystem. Prioriteringer og beslutninger knyttet til hvilket tilbud som gis pasienten, skal tas ut fra helsefaglige hensyn og de regler og retningslinjer som er i lover og forskrifter.

Fra 2017 er poliklinisk psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert behandling mot rusmiddelavhengighet inkludert i ISF-ordningen. Dette erstatter et takstsystem som ble etablert på 1980-tallet, og som utbetalte mer enn halvparten av midlene som kompensasjon for antall utførte timeverk – altså ikke til direkte pasientrettet aktivitet eller til hvilket tjenesteinnhold som ble levert, men til hvor mye ressurser – timeverk – som ble brukt. En så stor omlegging vil nødvendigvis kunne oppleves som krevende i begynnelsen.

Vi er nå i første driftsår av det nye finansieringssystemet, og dette er ikke et ferdig utviklet system. Snarere tvert imot – det kommer til å bli løpende utviklet i årene som kommer. Det er gjort endringer allerede, f.eks. det å kunne legge bedre til rette for sammensatte polikliniske tjenestetilbud som skiller seg vesentlig fra ordinære polikliniske konsultasjoner og gruppebehandlinger. Dette ble innført for å kunne møte behovet den enkelte pasient har f.eks. for å motta flere behandlingstilbud i løpet av én og samme dag.

Det var en forutsetning for omleggingen at en skulle være budsjettøytral, dvs. at staten skulle utbetale like mye i 2017 som i 2016 når det korrigeres for forskjeller i

aktivitetsnivå o.l. Analysene fra Helsedirektoratet som omfatter perioden til og med september, viser at en har utbetalt for lite i forhold til forutsetningene om budsjettøytralitet. Dette gjelder spesielt innenfor psykisk helsevern for barn og unge, men også til en viss grad resten av det nye systemet. Dette vil bli rettet opp i løpet av 2017. Endelig avregning blir foretatt i 2018, på lik linje med den etablerte ISF-ordningen som gjelder for resten av helsetjenesten.

Jeg ser ikke bort fra at noe av den uroen som kommer fram i artikkelen i Dagens Medisin 26. oktober, nettopp skyldes at systemet så langt har utbetalt mindre enn forutsatt. Dette vil, som sagt, bli rettet opp. Jeg vil gjenta og understreke at det aktivitetsbaserte finansieringssystemet i helsetjenesten ikke er et prioriterings- og beslutningssystem, at det er viktig at tjenesten føler trygghet for at dette skal være et budsjettøytralt system, og at de feilene som oppdages, rettes opp fortløpende.

Ingvild Kjerkol (A) [13:45:17]: Ved Nordlandssykehuset kommer de også veldig dårlig ut med omleggingen til ISF, som er forkortelsen. Klinikksjef ved psykisk helse- og rusklinikken sier at særlig barne- og ungdomspsykiatrien kommer dårlig ut fordi de har mer indirekte pasientkontakt. De samarbeider utstrakt med annet hjelpetilbud som skole, barnevern og helsesøster, akkurat sånn som vi politikere ønsker at de skal jobbe – helhetlig mot ungen eller ungdommen dette gjelder, og som trenger hjelp.

Hva synes helseministeren om at han lager systemer som hindrer denne gode, helhetlige måten å jobbe på – jeg hører at statsråden sier at det ikke skal være et prioriteringssystem, men hva når det hindrer god praksis?

Statsråd Bent Høie [13:46:12]: Dette skal ikke hindre god praksis. Derfor vil det også kontinuerlig bli foretatt forbedringer. Men det er også viktig å understreke at på samme måte som i resten av helsetjenesten skal ikke finansieringssystemet være det som bestemmer organiseringen av tilbudet, det er hensynet til pasienten og det som er god faglighet. Hvis fagfolk opplever at deres nærmeste ledere bruker finansieringssystemet som et argument for ikke å organisere arbeidet på en god faglig måte, er det viktig at man gir beskjed om det, for da misbrukes finansieringssystemet til noe annet enn det det er ment som.

Ingvild Kjerkol (A) [13:46:48]: Nå er det sånn at det meldes fra hele landet – i artikkelen i Dagens Medisin melder både Telemark, Nordlandssykehuset, UNN i Tromsø, Oslo universitetssykehus og Helse Bergen om de samme negative virkningene. Kan helseministeren nå garantere at han vil rette opp dette, når han sier at det skal være tilpasninger underveis og man skal følge

utviklingen nøye? Var ikke dette egentlig et eksperiment for å prøve å motbevise det som fagfolk og politiske motstandere har sagt hele tiden, nemlig at den gylne regel er et dårlig mål fordi den ikke virker, fordi sykehusene er finansiert sånn som de er, med ISF i somatikken og rammebevilgninger innen rus og psykisk helse?

Statsråd Bent Høie [13:47:37]: Ja, det er nettopp det som er poenget. En av hovedbegrunnelsene for den gylne regel er at den somatiske delen av helsetjenesten har mye sterkere vekstkraft bak seg, bl.a. på grunn av at den er omfattet av innsatsstyrt finansiering. En måte å rette opp det på er å innføre innsatsstyrt finansiering innenfor rus og psykisk helse, som har vært varslet over flere år, som en har forberedt seg på over lang tid. Den oppstarten som nå skjer, foregår svært begrenset, med en liten andel innenfor polikliniske konsultasjoner, nettopp for å gjøre omleggingen mer forutsigbar, og at en kan fange opp utfordringer underveis. Den underfinansieringen som en opplever fordi en ikke har truffet med tanke på budsjettneutralitet, har jeg sagt vil bli rettet opp i løpet av 2017.

Spørsmål 11

Fra representanten Karin Andersen til helse- og omsorgsministeren:

«Lavterskel tilgjengelig helsehjelp uten ventetid er svært viktig for å hindre at psykisk sykdom utvikler seg, og svært viktig for å redusere behov for reinnleggelse. Ventetid og mangel på hjelp er et helseproblem. Lavterskel psykisk helsetilbud uten ventetid er også viktig for dem som rammes av annen sykdom, fordi forekomsten av psykiske problemer er høy hos de med somatisk sykdom. Sosialistisk Venstreparti foreslår derfor en øremerket opptrappingsplan for slike tilbud i kommunene.

Vil statsråden støtte dette?»

Presidenten: Dette spørsmålet er trukket tilbake.

Spørsmål 12

Fra representanten Kari Henriksen til helse- og omsorgsministeren:

«Helseforetakenes «sørge-for»-ansvar innebærer anskaffelsesprosesser. Helfo har egne anskaffelsesprosesser, og pasientene kan velge med utgangspunkt i fritt behandlingsvalg. Regjeringen har oppretta en tredje «hybrid» ved at Helfo godkjente behandlingsplasser innen tverrfaglig spesialisert rusbehandling. Mange av disse er vurdert som ikke godkjente i HF og RHF's ordninger, men har fått avtale med Helfo om å levere rusbehandling.

Er det kvantitet eller kvalitet regjeringen på denne måten vil tilby rusavhengige?»

Presidenten: Dette spørsmålet er trukket tilbake.

Spørsmål 13

Kjersti Toppe (Sp) [13:48:53]: «Flere helseforetak diskuterer i disse dager hvordan kutt i pasienttilbud for neste år skal fordeles. Det gjelder i høyeste grad også psykisk helsevern. I Helse Bergen må foretaket ut fra budsjettsituasjonen legge ned en avdeling ved Sandviken sykehus og legge ned Jobbfast, Norges eneste helse-tilbud for varslere.

Vil statsråden forsvare den pressede situasjonen i psykisk helsevern, og hva vil han gjøre for å ivareta viktige tilbud, som Jobbfast, og hindre nedbygging av psykisk helsevern generelt?»

Statsråd Bent Høie [13:49:30]: Etter det jeg forstår, skal Helse Bergen i arbeidet med budsjettet for 2018 justere kostnadene med om lag 150 mill. kr sammenlignet med budsjettet for 2017. Dette er et omfattende arbeid hvor det er naturlig at helseforetaket vurderer alle sider ved virksomheten og prioriterer ressursbruken framover.

Arbeidet med 2018-budsjettet baserer seg på de budsjettforutsetningene som de fikk fra Helse Vest i juni 2017, og det vedtatte langtidsbudsjettet for sykehuset. Sykehuset har ennå ikke fått endelige budsjetttrammer for 2018 fra Helse Vest basert på statsbudsjettet for 2018.

En del av budsjettarbeidet ved sykehuset tar utgangspunkt i strukturelle tiltak og omstilling. Flere forhold gjør det nødvendig å vurdere strukturelle tiltak i sykehuset. Dette gjelder bl.a. innføring av ny mottaksmodell, ytterligere dreining fra døgnopphold til dag- og poliklinisk behandling, omstilling til mer dagkirurgi og å fokusere på liggetid i spesialavdelingene. Behovet for strukturelle tiltak vil gjelde både innen psykisk helsevern, rusområdet og somatikk. Som en del av omstillingsarbeidet skjer det nå omorganisering ved Sandviken sykehus med større vekt på poliklinisk behandling og styrket døgntilbud til de pasientene som har de største behovene.

Jobbfast ble etablert i 2012 som et femårig forskningsprosjekt. Prosjektet er organisert som et poliklinisk tilbud for å utrede, behandle og rehabiliterer pasienter som opplever å ha nedsatt helse som følge av psykososiale konflikter i arbeidslivet, mobbing, seksuell og annen trakassering og varsling. Det er laget en rapport høsten 2016 om status og utfordringer etter fire års drift.

Jeg legger til grunn at Helse Vest ivaretar sitt sørgefor-ansvar på en god måte, og at endringsprosesser lokalt skjer på en åpen og inkluderende måte, i god dialog med de ansatte og med fagfolk.

Kjersti Toppe (Sp) [13:51:27]: Det som statsråden kallar for justering av kostnader, er i realiteten smertefulle kutt i pasientbehandling i føretaket. Summen har auka frå 150 mill. kr til 200 mill. kr, som vi no må kutta for å koma i mål til neste års budsjett. Strukturelle tiltak vert innførte, ikkje på grunn av faglege ønske, men på grunn av den pressa økonomiske situasjonen. Det gjeld i sjukehuset generelt, men det gjeld òg i psykisk helsevern – med nedlegging av ei avdeling.

Men til Jobbfast, som er eit nasjonalt tilbod: Stortinget har ønskt å styrkja – og vedtatt å styrkja – varslarvernet. Dei får pasientar frå heile landet. Ser ikkje statsråden at Jobbfast er eit tilbod som må haldast oppe, og som ikkje kan leggjast ned på grunn av den økonomiske situasjonen?

Statsråd Bent Høie [13:52:35]: Jeg regner med at representanten Toppe er enig i at alle helseregioner og alle sykehus må forholde seg til de budsjetttrammene som Stortinget har vedtatt, og at helsetjenesten ikke står i en særstilling og kan bruke mer penger enn det Stortinget har bevilget. Det gjelder Helse Bergen og Helse Vest og alle andre helseregioner. De har et ansvar for å sørge for at de har grunnlag for å foreta nødvendige investeringer for framtiden, og at en må holde seg til de budsjettene som Stortinget har vedtatt, også på det området. Det gjør at hvis en et år bruker mer penger enn det en har fått, må en nødvendigvis gjennomføre endringer for å klare å holde de rammene som samfunnet har stilt til disposisjon for helsetjenesten.

Kjersti Toppe (Sp) [13:53:27]: Sjølv sagt må alle helseregionar innretta seg etter budsjettet, men alle helseministrar må òg innretta seg etter realiteten der ute når ein trass alt sit med det øvste politiske ansvaret. Når det er massive kutt i psykisk helsevern – i alle helseregionar – burde det òg bekymra ein statsråd. Og når ein i Helse Bergen òg må gå til det skrittet å leggja ned tilbod som fungerer utover sørgefor-ansvaret i deira helseregion, nemleg at ein har eit nasjonalt tilbod for varslarar og andre som har vorte mobba eller trakasserte i arbeidslivet, burde ein som helseminister stått opp og sagt at dette tilbodet må vi vidareføra i ei eller anna form – om det så ligg til Helse Bergen eller eit anna helseføretak – dette tilbodet skal regjeringa sørjia for å vidareføra. Jobbfast er eit nasjonalt tilbod, og det er det einaste tilbodet som no står i fare for å verta lagt ned på grunn av den økonomiske situasjonen.

Statsråd Bent Høie [13:54:36]: Helse Bergen har ikke vedtatt sitt budsjett for 2018 ennå. Ledelsen i Helse Bergen er i et omfattende arbeid sammen med de ansatte og tillitsvalgte i gang med å se etter hvilke tiltak, hvilke endringer som er nødvendig å gjøre for å forholde seg til de rammene som Stortinget har vedtatt.

Jeg har lagt fram et statsbudsjett for 2018 som også legger til rette for en god vekst i sykehusenes økonomi, der det også vil bli stilt krav om at veksten innen psykisk helsevern og rus skal være høyere enn veksten innen annen sykehusbehandling. Men jeg tror at å følge representanten Toppes råd om at jeg som helseminister skal gå inn i den type arbeid, mens ledelsen og de ansatte jobber sammen, og huke av hvilke endringer som jeg eventuelt er imot, for så å tvinge fram at en må se på andre tilbud, er en måte å lede helsetjenesten på som jeg advarer sterkt imot.

Spørsmål 14

Mani Hussaini (A) [13:55:49]: «Flere ungdommer enn noen gang sliter med psykiske vansker. Skolehelsetjenesten blir pekt på som avgjørende for forebygging av psykiske vansker blant ungdom.

Hvor mye av pengene som regjeringen bevilget til skolehelsetjenesten i 2016 og 2017, ble brukt til å ansette flere helsesøstre, hvor mange flere årsverk tilsvarer dette, og hvorfor har regjeringen allergi mot å øremerke mer penger til skolehelsetjenesten?»

Statsråd Bent Høie [13:56:21]: Det er alvorlig at flere barn og unge sliter med psykiske helseutfordringer. Derfor har regjeringen barn og unges psykiske helse som et veldig høyt prioritert område. Et viktig tiltak er nettopp å styrke helsestasjons- og skolehelsetjenesten.

I 2017 er tjenesten totalt styrket med over 1 mrd. kr, hvorav 734,4 mill. kr skjer gjennom kommunerammen. De øremerkede tilskuddene er på 251,3 mill. kr til skolehelse og helsestasjon, 29,2 mill. kr til utviklingen av skolehelsetjenesten i de videregående skolene og 4,3 mill. kr til områdesatsingen i Oslo indre øst. Det å øremerke 300 mill. kr til en tjeneste vil jeg ikke betegne som allergi mot øremerking. I så fall er det en svært svak allergi.

En ser tydelige resultater av regjeringens satsing. Antall årsverk har økt med 648 fra 2013 til 2016. Hele 418 av disse årsverkene kom i 2015–2016. Resultater for 2017 med en betydelig fortsatt satsing får vi se når tallene kommer i juni 2018. Regjeringen foreslår også å videreføre midlene til tjenesten i 2018 med 753 mill. kr i kommunerammen og 287,1 mill. kr i øremerkede tilskudd til denne tjenesten.

Helsedirektoratet har fått i oppdrag å kartlegge personellsituasjonen i de to deltjenestene. På denne måten vil vi kunne sette inn enda mer målrettede tiltak når det gjelder både antall årsverk og sammensetting av yrkesgrupper, for å møte befolkningens behov og utfordringer.

Det er viktig å huske på at det skjer mye positivt i tjenestene som ikke er like lett å måle, bl.a. knyttet til tverrfaglig samarbeid og kompetanseutvikling. I strategien for god psykisk helse, Mestres hele livet, foreslår regjeringen å utrede en utvidelse av formålet for helsestasjons- og skolehelsetjenesten til også å inkludere oppfølging og behandling.

Vi vil også utrede hvordan ulike tjenester til barn og unge kan koordineres bedre, bl.a. kommunale tjenester til barn og unge og samordning av individuelle planer på ulike sektorområder. 0–24-samarbeidet er et tverrsektorielt samarbeid som skal føre til en mer helhetlig innsats overfor sårbare barn og unge i alderen 0–24 år.

Vi skal lage en opptrappingsplan for barn og unges psykiske helse. Grunnlaget til den er allerede lagt i Mestres hele livet.

Fra 2020 er det lovfestet at alle kommuner skal ha psykologkompetanse. Det har vært en solid økning i rekrutteringen av psykologer i kommunene fra 2013 til 2017. I 2013 hadde 95 kommuner psykolog. I dag er tallet over 280. Rekrutteringen har ført til flere lavterskeltilbud, bedre forebyggende helsearbeid og mer samarbeid med andre kommunale tjenester og med spesialisthelsetjenesten.

Mani Hussaini (A) [13:59:26]: Det er mange av dem som sliter med psykiske vansker, som vegrer seg for å snakke med en voksen person. Når de først har bygd mot til nettopp å gjøre det og oppsøker skolehelsetjenesten, møter de ofte en stengt dør. Den døren har vært stengt så lenge statsråd Høie har vært statsråd. For altfor mange mennesker er det situasjonen, at man bestemmer seg for å snakke med voksne, og så møter man den stengte døren. At det er bra noen steder, er ikke godt nok for alle dem som kunne ha trengt en helsesøster å snakke med.

Derfor er spørsmålet: Hvis regjeringen mener at man skal bruke én milliard til skolehelsetjenesten, hvorfor øremerker man ikke mer av midlene når man vet at det vil føre til at det blir ansatt flere helsesøstre?

Statsråd Bent Høie [14:00:22]: Jeg er helt enig i at for mange barn og unge ikke møter en åpen dør når de har behov for hjelp i skolehelsetjenesten og helsestasjonstjenesten. Det er derfor jeg som helseminister har prioritert dette området så høyt. Så det er betydelig færre som møter en stengt dør i dag enn da Arbeiderpartiets leder Jonas Gahr Støre var helseminister. Bare fra 2015

til 2016 kom det 418 flere årsverk i disse tjenestene. Det vil jeg tro fører til betydelig flere åpne dører.

Det er faktisk sånn at da jeg overtok, var situasjonen at tilbudet til barn og unge innenfor psykisk helse i kommunene hadde blitt stadig dårligere de siste årene, med færre årsverk for barn og unge. Denne utviklingen har vi ikke bare stoppet, men vi har også snudd utviklingen, sånn at nå styrkes tilbudet årlig. Jeg er helt enig i at dette er det viktig å prioritere. Det er derfor regjeringen sammen med Venstre og Kristelig Folkeparti har klart å prioritere dette når vi har muligheten til det, og ikke bare snakke om det.

Mani Hussaini (A) [14:01:25]: Jeg håper regjeringen velger å se framover når den skal diskutere politikk og ikke bare henger seg opp i fortiden. Vi lever i 2017 nå. Situasjonen er alvorlig for altfor mange. Altfor mange møter en stengt dør, og det er på statsråd Høies vakt.

Vi i Arbeiderpartiet har bevilget mer penger, øremerket mer penger til skolehelsetjenesten hvert eneste år i våre alternative statsbudsjetter og kommer forhåpentligvis også til å gjøre det når vi lanserer budsjettet vårt i neste uke. Vi har gått til valg på at vi skal innføre en bemanningsnorm for skolehelsetjenesten jf. det Helsedirektoratet mener man skal ha.

Da er spørsmålet: Hvor langt unna er regjeringen å oppfylle bemanningsnormen for skolehelsetjenesten som Helsedirektoratet foreslår?

Statsråd Bent Høie [14:02:15]: Anbefalingene knyttet til normer for skolehelsetjenesten og helsestasjonene ble lagt fram av Helsedirektoratet i går. De anbefaler ikke en juridisk bindende norm for antall årsverk i tjenestene, men de anbefaler å jobbe videre med å ha en faglig anbefaling for kommunene. Det må vi komme tilbake til når vi har fått satt oss inn i anbefalingene fra direktoratet.

Men det er ingen tvil om at den betydelige satsingen på nærmere 1 mrd. kr til denne tjenesten de siste fire årene har gitt resultater, og vi er nærmere anbefalingene fra direktoratet nå enn da regjeringen overtok ansvaret.

Spørsmål 15

Tellef Inge Mørland (A) [14:03:11]: Jeg tillater meg å stille følgende spørsmål:

«I regjeringens forslag til neste års statsbudsjett legges det reelt sett opp til et kutt i stønaden til tannbehandling for svake grupper. Tannlegeforeningen mener det er «i strid med den tverrpolitiske enigheten om at det er behov for å styrke refusjonsordningen på tannhelsefeltet til sårbare pasientgrupper».

Er statsråden enig i at god tannhelse er viktig også for den psykiske helsen, og hvorfor velger han i så fall å kutte i pasientenes trygdestønad til nødvendig tannhelsebehandling?»

Statsråd Bent Høie [14:03:42]: Budsjettforslaget som representanten sikter til, gjelder antakelig presiseringer i vilkårene for stønad til tannbehandling for personer som har sterkt nedsatt evne til egenomsorg på grunn av varig sykdom eller varig nedsatt funksjonsevne. Helfo har gjennomført en systematisk analyse av tannlegenes innsendte krav etter denne ordningen for årene 2012 til 2015. I perioden ble det til sammen utbetalt om lag 335 mill. kr i stønad. Analysen viser at praktiseringen har gått langt utover det som har vært Stortingets intensjon og formål med ordningen, og utover de forutsatte vilkårene i regelverket.

Stønadsordningen var tidligere under folketrygdens bidragsordning. Eksempler på tilstander som ga mulighet til bidrag til tannbehandling, var revmatisme, lammeelse, hjerneskade og alvorlige psykiske lidelser. Fra 2008 ble det gjort forenklinger i stønadsordningen som innebar at det ikke lenger ble krav om søknad og forhåndsgodkjenning. Det ble opp til tannlegen å vurdere i hvilken grad pasientens tilstand falt inn under vilkårene for stønad.

En stor andel av de innsendte kravene inneholder ikke dokumentasjon fra lege eller psykolog, slik vilkårene forutsetter. Krav om stønad sendes også ved tilstander tannlegene selv benevner som tannlegeskrekk eller odontofobi, uten at det foreligger annen dokumentasjon. Det har derfor vært nødvendig å foreslå presiseringer i vilkårene, slik at stønadsordningen praktiseres i samsvar med Stortingets formål og intensjon.

Med tilskuddsmidler fra kap. 770 post 70 er det de siste årene bygd opp et behandlingstilbud i den fylkeskommunale tannhelsetjenesten til personer som har vært utsatt for tortur og/eller overgrep, og til personer med odontofobi, dvs. sterk angst for tannbehandling. Psykologer inngår i behandlingsteamene. Regjeringen foreslår å styrke dette tilbudet ved å omdisponere 10 mill. kr av de innsparte 30 mill. kr til denne ordningen.

Det er også andre stønadsordninger til tannbehandling fra folketrygden som personer med psykiske lidelser kan benytte seg av. Dette gjelder særskilt personer med omfattende munntørrehet, hvor årsaken er bivirkninger ved bruk av legemidler.

Jeg kan ikke se at de presiseringene som er foreslått i folketrygdens stønadsordninger, og som innebærer en reduksjon i folketrygdens utbetalinger, innebærer et kutt i stønaden til tannbehandling for svake grupper.

Tellef Inge Mørland (A) [14:06:14]: Jeg takker for svaret, men jeg lurer på om statsråden fikk med seg hva Fattignettverket Norge var mest opptatt av da de møtte til høring i helse- og omsorgskomiteen i forbindelse med arbeidet med statsbudsjettet. De var mest opptatt av tenner, og som de sier, er det veldig stigmatiserende å mangle flere tenner eller ha store betennelser. Det kan også gjøre det vanskeligere for folk å få jobb. Også Pensjonistforbundet var opptatt av at mange ikke får god nok tannbehandling, og at det kan medføre både dårligere fysisk og psykisk helse og sosial isolasjon.

Når det gjelder det punktet som statsråden tar opp, vil jeg for det første si at hvis man tar vekk 30 mill. kr og gir 10 mill. kr tilbake igjen, er det en fryktelig dårlig deal for de gruppene det måtte gjelde. Tannlegeforeningen peker i sin uttalelse på at de endringene som nå gjøres i statsbudsjettet, vil innebære kutt i stønaden til de pasientene som trenger det mest. Framfor å kutte i stønaden til tannbehandling for personer med sterkt nedsatt evne til egenomsorg ved varig sykdom gjennom innstramninger i vilkårene, ber Tannlegeforeningen om at man heller må gjøre det enklere å framskaffe den nødvendige dokumentasjonen, for behovene er der, ut ifra de tilbakemeldingene jeg får.

Er statsråden enig med Tannlegeforeningen i at dette er en utfordring?

Statsråd Bent Høie [14:07:26]: Helfos grundige analyse av dette tilsier veldig klart at denne ordningen har blitt brukt utover det som har vært intensjonen med ordningen. Hvis en etter de nye presiseringene av vilkårene vil være i stand til å dokumentere det behovet som pasienten har, på en bedre måte, vil en også få dekning. Men det er grunn til å tro at den tydeliggjøringen av vilkårene som vi foreslår i statsbudsjettet, vil føre til reduserte utgifter på denne posten. Noen av de reduserte utgiftene bruker vi til å styrke tilbudet til personer med tannlegeskrekk etter f.eks. overgrep og tortur, der de får et godt tilbud i et team hvor også psykolog inngår. Med de store behovene som finnes på både tannlegefeltet og de andre områdene innenfor helsetjenesten, mener jeg det ville vært feil å fortsette med en praksis der disse midlene ble brukt utover det som var hensikten med ordningen. Men hvis en kan dokumentere behovet, vil en også få dekning av utgiftene.

Tellef Inge Mørland (A) [14:08:30]: Statsråden sier at ordningen har blitt brukt utover intensjonen, og da har man valgt å omdisponere midlene til andre typer tiltak. Betyr det at dagens regjering er bekvem med en situasjon der f.eks. – ifølge Fattignettverket Norge – over 100 000 mennesker ikke har mulighet til å gå til en nødvendig tannhelsebehandling?

Ut fra mitt ståsted er det fortsatt en betydelig utfordring at det går noen sosiale skiller mellom hvem som har råd, og hvem som ikke har råd til den typen behandling, og at det i verste fall er en utfordring når vi ønsker at flest mulig skal komme i arbeid, nettopp fordi det er sosialt stigmatiserende, og det medfører også psykiske belastninger for dem det gjelder.

Betyr dette at det statsbudsjettet regjeringen har lagt fram, egentlig innebærer et mål om å redusere ambisjonsnivået når det gjelder tannhelse, og sånn sett heller ikke bidrar til at flest mulig skal kunne beholde tennene sine lengst mulig, også blant dem som tilhører særlig sårbare og utsatte grupper, og at man ikke ser behovet for noen utvidelser med tanke på hvem statlige ordninger skal omfatte på dette feltet?

Statsråd Bent Høie [14:09:31]: Gjennom de siste fire årene har vi gjort en rekke styrkinger på tannlegfeltet som nettopp bidrar til å gi bedre dekning for personer med f.eks. tannsykdommer og personer som har utfordringer knyttet til tannhelse, og som har store behov. Det er nødvendige prioriteringer som er gjort. Men jeg mener også at det er riktig at det regelverket vi har, og de intensjonene som ligger i det, blir fulgt. Hvis ikke det blir fulgt, er det nødvendig med innskjerpinger. Noen av de pengene som spares ved at en i større grad vil forholde seg til det regelverket som er, brukes også til å styrke tilbudet til en utsatt gruppe.

Det kan alltid være behov for å utvide skjermingsordninger og bedre tilbudet innenfor helsetjenesten, men det må vi eventuelt komme tilbake til i framtidige budsjetter.

Spørsmål 16

Elise Bjørnebekk-Waagen (A) [14:10:39]: «Den viktigste årsaken til at unge mennesker blir uføretrygdet, er psykiske problemer. Antall uføre mellom 20 og 29 år er doblet på 10 år. Tidlig innsats, lavterskeltilbud og godt koordinerte tjenester med faglig høy kvalitet der folk bor, er den riktige medisinen. De siste årene er det blitt bevilget rekordmye penger til flere helsesøstre. Men pengene når ikke frem.

Hvordan skal statsråden sikre gode lavterskeltjenester ute i kommunene når overføringene i ytterste konsekvens går til asfalt og ikke til forebygging?»

Statsråd Bent Høie [14:11:16]: Det er riktig at psykiske plager og lidelser ligger bak en stor andel av sykefravær og uførestatistikken i Norge. Det er ikke riktig at pengene som er bevilget til helsestasjons- og skolehelsetjenesten, ikke når fram. Lengre tids sykefravær kan gi dårligere helse for den enkelte og øke risikoen for varig

utstøting fra arbeidslivet. Tilknytningen til arbeidslivet er derfor både en viktig faktor for bedringsarbeid og i seg selv en beskyttende faktor for sykdomsutvikling.

Fordi arbeid i mange tilfeller bør være en del av behandlingen, vil mange trenge bistand fra både Nav og helsetjenesten for å greie å stå i eller komme tilbake igjen til arbeidslivet. Derfor satser regjeringen på å jobbe videre med å utvikle gode samhandlingsmodeller mellom helsetjenesten og Nav og videreføre tiltakene i oppfølgingsplanen for arbeid og psykisk helse som utløp i 2016. 38 mill. kr er foreslått videreført til tiltak innen arbeid og psykisk helse i 2018.

Tiltak som jobbmestrende oppfølging, individuell jobbstøtte, Rask psykisk helsehjelp og Raskere tilbakeordningen har gitt svært gode resultater. Blant annet har personer med moderate til alvorlige psykiske lidelser gode muligheter til å komme i og bli i arbeid når det tilbys oppfølging med samtidig helsemessig og arbeidsrettet rehabilitering – i tett samarbeid med helse- og arbeidstjenesten. Flere steder er aldersgrensen for rask psykisk helsehjelp nå 16 år.

Det er alvorlig at flere barn og unge sliter med psykiske helseutfordringer. Derfor har regjeringen psykisk helse og barn og unge som et prioritert område. Ett av de mange tiltakene har vært nettopp å styrke helsestasjons- og skolehelsetjenesten.

I 2017 er tjenesten totalt sett styrket med om lag 1 mrd. kr, hvorav 734 mill. kr er i kommunerammen, og henholdsvis 251 og 29 mill. kr er øremerket til tjenesten og til utvikling av skolehelsetjenesten i de videregående skolene. Et annet viktig tiltak som bidrar til bedre lavterskeltjenester i kommunene, er kravet om at alle kommuner må ha psykologkompetanse i 2020.

Vi ser nå tydelige resultater av regjeringens satsing på denne tjenesten. Antall årsverk har økt med 648 fra 2013 til 2016. Hele 418 av disse årsverkene kom i 2015–2016. Resultatene for 2017 kommer først i 2018. Samtidig har vi også hatt en betydelig økning i antall kommuner med psykologkompetanse, fra 95 kommuner i 2013 til 280 kommuner i 2017.

Elise Bjørnebekk-Waagen (A) [14:14:00]: Jeg registrerer at det er bevilget 1 mrd. kr, og det er fint og flott. Men når vi i sommer på NRKs nettsider kunne lese at det var null vekst i nye årsverk til helsesøstre i fire av ti kommuner i skolehelsetjenesten og på helsestasjonene, mener jeg det er grunnlag for bekymring, og man kan derfor stille seg spørsmålet om pengene kommer dit de skal.

Mitt spørsmål er: Har statsråden vurdert det effektive virkemiddelet øremerking? Så kan man også spørre seg: Når de minste kommunene ikke får nok penger å rutte med av staten, hvordan skal man da klare å sortere

knapper og glansbilder når de ikke engang er øremerket?

Statsråd Bent Høie [14:14:44]: Øremerking brukes. Som sagt er det nærmere 300 mill. kr av den ene milliard som er øremerket. Men vi har sett at det har vært veldig effektivt å kombinere frie midler med en andel øremerkede midler. En av grunnene til det er at det er faktisk kommuner som har gjort jobben sin, som har satset på denne tjenesten. Hadde en gjort som Arbeiderpartiet foreslår, og øremerket alle midlene, hadde en i realiteten straffet de kommunene som har gjort jobben. Det vet vi av erfaring at ofte fører til dårligere tjenester.

Samtidig er det også sånn at øremerking har det med seg at en veldig ofte i kommunene opplever det som midlertidige tilbud, og når øremerkingen fases ut, fases også tilbudene ut. Derfor er kombinasjonen av øremerking og frie midler en ordning som ser ut til å gi bedre og varige tilbud.

Elise Bjørnebekk-Waagen (A) [14:15:45]: Man kan jo sette spørsmålsteget ved hvor varig og effektivt det er når fire av ti kommuner rapporterer om noe annet.

Men jeg ønsker å følge opp med en bindende minimumsnorm. Stortinget har tidligere bedt regjeringen utrede en bindende minimumsnorm i skolehelsetjenesten, og det har vært varslet at man skal få en tilbakemelding fra regjeringen på nettopp dette i løpet av 2017. Så mitt spørsmål er: Når kan vi forvente en tilbakemelding på den utredningen?

Statsråd Bent Høie [14:16:17]: Oppdraget ble gitt til Helsedirektoratet, og Helsedirektoratet overleverte sin rapport til Helsedepartementet i går. De anbefaler ikke en juridisk bindende norm for skolehelsetjenesten og helsestasjonstjenesten. De anbefaler fortsatt at en utreder videre en faglig anbefalt norm, nettopp fordi en juridisk bindende norm vil kunne låse tjenestene fast til løsninger som ikke nødvendigvis er de beste, og dessuten vil en juridisk bindende norm også være for inngripende overfor kommunen. Så den faglige anbefalingen fra Helsedirektoratet er ikke en juridisk bindende norm. Departementet vil nå gå gjennom rapporten og komme med våre tilbakemeldinger til Stortinget på bakgrunn av det.

Spørsmål 17

Cecilie Myrseth (A) [14:17:18]: «8 000 barn og voksne i psykisk helsevern opplever i dag forsinkelser i forløpet og en ventetid på 50 dager før helsehjelpen kan starte. Cirka 30 prosent av henvisningene til psykisk

helsevern for voksne avvises uten at pasienten er undersøkt. Det er dobbelt så stor risiko for å bli avvist i psykisk helsevern som til ortopedisk undersøkelse.

Når statsråden nå planlegger å innføre pakkeforløp i psykisk helsevern, hvordan skal han sikre at pakkeforløpene kommer alle som har behov for det, til gode?»

Statsråd Bent Høie [14:17:55]: Jeg deler representanten Myrseths bekymring for både barn og voksne som må vente lenge på behandling. Derfor har jeg gitt et tydelig oppdrag til helseregionene om å arbeide for kortere ventetider og null fristbrudd. Målet om å unngå fristbrudd er tilnærmet oppfylt for både barn og voksne på dette området.

Jeg erfarer at det er urovekkende store geografiske variasjoner i tjenestetilbudene. Variasjonene i andel avviste pasienter er et eksempel på dette. I strategien for psykisk helse som ble lagt fram i august, Mestres hele livet, beskriver regjeringen en rekke områder hvor det er behov for endring og utvikling – bl.a. kompetanse, utvikling av kunnskap, implementering av nye arbeidsmåter, samhandling og faglig ledelse. Dette er områder som har betydning i tilknytning til de spørsmålene som representanten tar opp. Jeg vil komme tilbake til Stortinget når det gjelder hvordan vi skal følge dette opp videre.

Utvikling og implementering av pakkeforløp for psykisk helse og rusområdet er ett sentralt tiltak. Hensikten er å bedre samhandlingen mellom tjenestenivåer og sektorer, mer standardiserte prosedyrer for utredning, mer forutsigbarhet og bedre brukerinnflytelse.

De første pakkeforløpene har vært ute på høring og skal implementeres i 2018. Det er et mål at alle pasienter som har behov for det, skal komme inn i et pakkeforløp. Det er foreløpig ikke definert et eksakt mål for hvor stor andel av pasientene dette skal gjelde, men dette inngår i arbeidet – som vi nå er i gang med – med å forberede implementeringen av pakkeforløpene og videre utvikling av flere kvalitetsindikatorer på dette området.

Det er nettopp de utfordringene som representanten tar opp, pakkeforløpet kan være med på å løse – å sikre at pasientene får hjelp, at en når fastlegene opplever at de kommer til kort i å henvise pasienten, faktisk blir sett og hørt. Vi har også eksempler fra helsetjenesten der alle som blir henvist, får møte og blir vurdert av spesialisthelsetjenesten. Så dette er ikke umulig, men det krever endringer i tjenesten. Jeg er helt overbevist om at nettopp innføring av pakkeforløp vil være et viktig redskap for å få til nødvendige endringer i denne tjenesten, til beste for pasientene, spesielt barn og unge.

Cecilie Myrseth (A) [14:20:16]: Jeg takker statsråden for svaret.

Jeg er ganske sikker på at også statsråden leser Dagens Medisin, hvor fagfolk over hele landet fortviler og nå

melder om tapte inntekter ved sine klinikker som følge av omleggingen til en innsatsstyrt finansiering i poliklinikker for psykisk helsevern og rus.

Børge Mathiassen, som er klinikkleder ved BUP Universitetssykehuset Nord-Norge, sier til Dagens Medisin 5. november at han «må si opp ti prosent av behandlerne dersom tapet ikke dekkes». Særlig er det barne- og ungdomspsykiatriske klinikker som rammes. Hvordan mener statsråden dette henger sammen med hans påstander om god sykehusøkonomi og satsing på psykisk helse for barn og unge?

Statsråd Bent Høie [14:21:06]: Helsedirektoratets gjennomgang av aktivitetstillene til og med september i år bekrefter det inntrykket som kommer fram i Dagens Medisin. Det betyr at den omleggingen som ble gjort fra 1. januar, ikke er budsjettneutryl, slik intensjonen var. Derfor vil dette bli rettet opp i løpet av året. Helseregionene vil bli kompensert, som de blir ellers når det gjelder innsatsstyrt finansiering.

Cecilie Myrseth (A) [14:21:35]: Regjeringen la nå fram et svakt sykehusbudsjett for 2018. Legeforeningen poengterte også i sitt høringsinnspill til budsjettet at årets driftsbevilgning ikke er god for å fullfinansiere en aktivitetsvekst på 2 pst. I tillegg blir alle sykehusene pålagt krav om effektivisering. Kan statsråden garantere at sykehusene i nord ikke får kutt i sine bevilgninger, og at budsjettforliket ikke vil føre til ytterligere innsparringstiltak?

Statsråd Bent Høie [14:22:06]: Forslaget til statsbudsjett for 2018, som er lagt fram for Stortinget, innebærer at en har foreslått en aktivitetsvekst på 2 pst. i sykehusene. Det er en aktivitetsvekst på nivå med det som har vært de siste årene, og med det beste som Stoltenberg II-regjeringen noen gang fikk vedtatt.

Det som er viktig, er at sykehusene og helseregionene selvfølgelig forholder seg til de budsjettene som Stortinget vedtar. Dette er et budsjett som legger til rette for en vekst utover det som er den demografiske utviklingen i befolkningen. Noen ganger klarer ikke sykehus eller avdelinger å holde budsjettene og bruker mer penger enn det de har fått tildelt. Da er de nødt til å gjennomføre tiltak for å komme i samsvar med budsjettene igjen. Jeg regner med at representanten er enig i at verken avdelinger, sykehus eller helseregioner har rett til å bruke mer penger enn det Stortinget har bevilget.

Spørsmål 18

Ingrid Heggø (A) [14:23:27]: «I Rogaland har ein gjort seg gode erfaringar med at brannvesenet saman

med andre etatar hjelper bebuarar som er sterkt hjelpe-trengande, men som av ulike grunnar ikkje får hjelp. I ein serie i Stavanger Aftenblad ser ein store manglar i hjelpa til personar med alvorleg psykisk sjukdom og store rusproblem.

Korleis tenker statsråden at dei ulike hjelpeetatane kan samarbeide betre i det daglege for å hjelpe denne gruppa?»

Statsråd Bent Høie [14:24:09]: Jeg har lest serien i Stavanger Aftenblad med stor interesse. Det er min egen lokalavis, så den leser jeg godt! Jeg synes det er veldig spennende det som kommer fram der om brannvesenets betydning og innsats, og møtet med den enkelte. Vi ser også i den serien, dessverre, at tjenesten samlet sett har kommet til kort når det gjelder enkelte brukere.

En gang for lenge siden da jeg ble helsepolitiker i en kommune, hørte jeg ganske ofte fra administrasjonen i kommunen at vi hadde enkelte innbyggere som var håpløse og ikke mulig å hjelpe. Min erfaring nå tilsier at det ikke er det enkelte mennesket som er håpløst, men av og til er tjenestene våre håpløse, organisert på en slik måte at vi ikke er i stand til å hjelpe dem som har de aller største behovene. Vi ser at det en bl.a. har fått til gjennom såkalte FACT-team og ACT-team, der spesialisthelsetjenesten sammen med kommunen jobber i team rundt den enkelte – og dette er nettopp i den brukergruppen som ofte har sammensatte og store psykisk helseproblemer og rusproblemer – gir veldig gode resultater. En klarer å bo, en klarer å få aktivitet, og en klarer å inngå i utdanning og arbeid. Det forteller meg nettopp at mange av disse har opplevd å møte håpløse tjenester, som har blitt endret, og har igjen blitt gitt håp.

Tirsdag i neste uke kommer jeg derfor til å besøke Stavanger og være med brannvesenet og se på deres arbeid, men også se på det andre arbeidet som Stavanger kommune sammen med Helse Stavanger gjør på dette området, for å se om det er nye ting som vi kan lære av det og bidra med i videreutviklingen av tjenester for dem iblant oss som har de største behovene, og som representerer den største sosiale ulikheten i det norske samfunnet. Dette er mennesker med en forventet levealder som er 20 år kortere enn befolkningen ellers. Dessverre er en vesentlig forklaring på det at de ikke får grunnleggende hjelp for sine helseutfordringer.

Ingrid Heggø (A) [14:26:20]: Eg deler verkelegheitsforståinga til statsråden, og det er nettopp difor eg stiller spørsmål om kva ein vil gjera med det. For eg har òg lese i Stavanger Aftenblad at statsråden seier at kritikarane har rett i at denne gruppa får eit altfor dårleg tilbod i dag – som statsråden òg svarte.

Etter fire år som ansvarleg statsråd for desse sterkt hjelpetrengande strittar statsråden litt imot å ta ansvar,

føler eg. Ingen av dei regionale helseføretaka har greidd å nå regjeringas mål om at psykisk helsevern skal prioriterast høgre enn sjukehusbehandling. I august konkluderte Helsedirektoratet med at det ikkje er grunnlag for å konkludera at psykisk helsevern er prioritert høgre enn somatisk verksemd i helsevesenet. Kven meiner statsråden har ansvaret for at regjeringa når sine egne mål?

Statsråd Bent Høie [14:27:14]: Jeg har ansvaret for at vi når målene, men jeg er også av den klare oppfatning at utfordringene på dette området er så store at det heller ikke er mulig å rette dem opp i løpet av fire år. Også derfor er jeg glad for å få muligheten til å fortsette å jobbe med dette området. Prioriteringen av området er veldig tydelig i oppdragene. Jeg er heller ikke fornøyd med helseregionenes oppfølging av det. Det tror jeg ikke det er noen i ledelsen i noen av helseregionene i Norge som ikke er klar over og jobber med å få rettet opp.

Det har skjedd forbedringer. Jeg nevnte mulighetene som ligger i ACT- og FACT-teamorganisering, som bl.a. gir en 70 pst. reduksjon i tvangsbruk. I 2016 fikk 75 slike tiltak støtte til sitt arbeid, og i 2017 har 18 nye team blitt etablert og deltar nå i opplæringsløpet for nye teamansatte. Så her er det behov for å fortsette og å styrke dette arbeidet.

Ingrid Heggø (A) [14:28:25]: Regjeringa la fram eit veldig svakt sjukehusbudsjett for 2018. Sjukepleiarforbundet sa då at sjukehusa har vorte underfinansierte i ei rekkje år, og at dagens budsjett ikkje rettar opp i dette. Kan statsråden garantera at Helse Vest og Helse Førde, som eg høyrer til, vil få ein reell auke i rammene i 2018, og at helseføretaka faktisk prioriterer psykisk helsevern?

Statsråd Bent Høie [14:29:01]: I statsbudsjettet for 2018 er det lagt til rette for en aktivitetsvekst utover det den demografiske utviklingen tilsier, og det betyr økte rammer. Så det ligger i det forslaget som regjeringen har fremmet for Stortinget. Historisk sett er det et godt sykehusbudsjett, faktisk på nivå med det aller beste som den regjeringen Senterpartiet satt i, fikk vedtatt. Det betyr at å styrke sykehusenes økonomi har vært en prioritert oppgave for denne regjeringen, og det viser også budsjettet for 2018.

Spørsmål 19

Jan Böhler (A) [14:30:10]: Det er en stor ting for Norge at vi har fått en kvinnelig utenriksminister, så det er en glede å gratulere med det og stille følgende spørsmål:

«Norge har en lang tradisjon for å gå foran internasjonalt i kampen for kvinners rettigheter og mot tvangsekteskap. Samtidig som Saudi-Arabia har fått sete i FNs likestillingskommisjon, opplever vi at kvinner i landet som motsetter seg tvangsekteskap, blir fengslet, bortført og forsvinner, slik vi har sett tidligere i år i Dina Ali-saken og nå sist med Amna Al-Juaid.

Hvilke tiltak vil Norge sette inn for å legge konkret press på Saudi-Arabia for å få løslatt disse og andre kvinner som rammes av landets kjønnsapartheid?»

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [14:31:01]: Tusen takk for gratulasjonen, det setter jeg stor pris på.

Jeg vil understreke at jeg deler den bekymringen representanten Böhler har over kvinners situasjon i Saudi-Arabia. I kontakten Norge har og har hatt med Saudi-Arabia over tid, har vi alltid aktivt fremmet kvinners rettigheter. Det er helt åpenbart at ulikhetene i menns og kvinners posisjon, og ikke minst kvinners stilling og posisjon, i Saudi-Arabia er uakseptable. Saudiske kvinner har begrenset selvbestemmelse. Det er fortsatt sånn at religion, slekt og familie er avgjørende for både livsvalg, armslag og muligheter, og det er langt igjen til universelle standarder og normer er oppfylt.

Min forgjenger Brende tok opp kvinners rettigheter under sine besøk i landet og redegjorde for dette i Stortingets spørretime 26. april i år. Dette er noe Norge vil fortsette med: å fremme de universelle menneskerettighetene i politiske samtaler med Saudi-Arabia. I tillegg til kontakt på politisk nivå tar Norge også opp menneskerettighets spørsmål med Saudi-Arabia i multilaterale sammenhenger, som f.eks. i FNs menneskerettighetsråd. Der er Norge blant landene som har fremmet flest anbefalinger til Saudi-Arabia, i forbindelse med de faste landgjennomgangene.

Vår ambassade i Riyadh følger menneskerettighetssituasjonen i Saudi-Arabia tett, rapporterer hjem til departementet og tar også opp enkeltsaker med lokale myndigheter. Vi er i regelmessig kontakt med saudisk sivilsamfunn og menneskerettighetsaktører. Ambassaden deltar i rettshøringer av menneskerettighetsaktivister der det er mulig. Vår ambassadør møtte senest 22. oktober den saudiske justisministeren og formidlet norsk holdning til bruk av dødsstraff. I tillegg til offentlige uttalelser og direkte dialog med myndighetene er det viktig for å oppnå langsiktige resultater. Sivilsamfunnsaktører understreker at Norge og andre bør opprettholde dialogen med saudiske myndigheter på dette området.

Når det gjelder kvinnene Dina Ali og Amna Al-Juaid, er dette saker som ambassaden vår følger, og tar opp med relevante myndigheter. Her hjemme har vi nettopp hatt et møte i UD med den saudiske ambassadøren

i Oslo for å etterspørre mer informasjon om de aktuelle kvinnene og for å uttrykke vår bekymring over kvinners rettigheter generelt i landet. I møtet understreket UD behovet for større åpenhet om forholdene i de institusjonene der kvinner som f.eks. er i konflikt med sine familier, befinner seg. En konklusjon er at det legges opp til et besøk fra den saudiske nasjonale menneskerettighetskommisjonen til Norge våren 2018 for en bred diskusjon om menneskerettigheter, inkludert saudiske kvinners rettigheter. Det legges opp til at kommisjonen skal møte relevante norske aktører.

Jeg mener at den internasjonale oppmerksomheten om kvinners situasjon i Saudi-Arabia kan ha medvirket til den forsiktige oppmykningen vi ser på noen områder. La meg likevel understreke at disse positive, forsiktige tegnene til lettelse på noen av restriksjonene for kvinner i Saudi-Arabia er velkomne, men de er langt fra tilstrekkelige. Det er langt igjen.

Jan Böhler (A) [14:34:05]: Jeg takker statsråden for et opplysende svar, et svar som også omtalte mange viktige initiativer som Norge tar.

Jeg er veldig glad for at man sier konkret at det ikke bare er mer generelle ting man snakker om, men at man også har tatt opp disse kvinnenes situasjon og etterspurt mer informasjon. Det blir veldig viktig hvilke svar den informasjonen gir. Jeg prøvde selv å skrive et innlegg med spørsmål til den saudiarabiske ambassadøren da han var ute og snakket positivt i Aftenposten, men fikk ikke noe svar da. Det dialogmøtet i 2018 virker også som en god framgangsmåte, så jeg synes absolutt det var gode ting i statsrådets svar.

Det er veldig bra at det er kvinneaktivister som nå står på i Saudi-Arabia selv, det er jo noe nytt at de setter i gang aksjoner osv., så jeg vil spørre: Gir det at Saudi-Arabia nå er med i likestillingskommisjonen, er gått inn der, en plattform for særegne initiativ som er sterkere enn tidligere?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [14:35:13]: Det er en god anledning for Norge og andre land til å bruke de multilaterale plattformene vi har. Vi ser at vi – etter min oppfatning – sammen med andre internasjonale aktører på en god måte har brukt FNs menneskerettighetsråd som en arena for å fremme anbefalinger i de periodiske gjennomgangene.

I 2016 arrangerte ambassaden vår i Riyadh et seminar med likestillingsombud Hanne Bjurstrøm. Det var nok også et visst nybrottsarbeid. Men møter med ressurspersoner i Saudi-Arabia for samtaler, for informasjons- og erfaringsutveksling, er faktisk en veldig viktig del av det arbeidet vi gjør når det gjelder menneskerettigheter.

Det er helt klart at den forsiktige oppmykningen vi ser, er også fra vår side ansett å være veldig positiv, men vi må samtidig ikke stirre oss blinde på den og tro at den nå representerer en total endring i det saudiarabiske samfunnet. Derfor er det viktig å fortsette vår dialog og ikke minst fortsette både bilateralt og multilateralt.

Jan Böhler (A) [14:36:22]: Jeg takker for tilleggs svaret med nye opplysninger om ting som er gjort.

Det som jeg tror det er viktig å være oppmerksom på, er at Saudi-Arabia, ifølge dem som er aktive i landet og jobber for kvinners rettigheter og menneskerettigheter der, også kan bli mer restriktive når det settes i gang aktivt arbeid i landet både av kvinneaktivister der og internasjonalt. De opplever innstramming og at de signalene som er gitt om bilkjøring og sånt, er mer pynt, kakepynt, og at det som er de reelle innstrammingene, er fengslinger av kvinner som er aktive, og som motsetter seg dette på en mer åpen måte enn tidligere, og straffereaksjoner som gjøres bl.a. overfor dem som er aktive i sosiale medier. Så det er viktig – og det er sikkert statsråden klar over – ikke å la seg blende av hva man sier, og det kan være fare for dobbeltkommunikasjon.

Det jeg vil spørre om, er: Ser statsråden hvor stor påvirkning Saudi-Arabia og deres syn på kvinner har på sunnimuslimere verden over, også her i Norge gjennom finansiering av moskeer osv., og at det faktisk betyr noe også her i Norge hvordan vi markerer oss?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [14:37:32]: Det er åpenbart at ulike religiøse ledere over innflytelse også på andre verden over, altså utover der de holder til. Det er en utfordring vi ser i mange land, og som vi også tar på stort alvor.

Jeg tror også det er viktig å være klar over at når vi innretter vårt menneskerettighetsarbeid, bruker vi, som jeg var litt inne på, mange ulike kanaler, men vi vektlegger også mye dialog med de som er menneskerettighetsforkjempere selv, for vi vil heller ikke at vårt arbeid skal gjøre dem mer utsatt enn de allerede er. Derfor var bl.a. EU-delegasjonen vår i et møte med saudiske menneskerettighetsaktivister i Brussel for bare noen få dager siden. De var veldig klare på at de ønsket offentlig oppmerksomhet. De ønsket også at vi skulle opprettholde dialogen med saudiske myndigheter for på den måten å bidra til endring. Det tenker jeg også er et viktig signal å ta med seg.

Spørsmål 20

Fra representanten Liv Signe Navarsete til forsvarsministeren:

«Under debatt i NRK 13. oktober i år kritiserte hovudtillitsvald i Hæren, Pål B. Nygaard, regjeringa sin landmaktproposisjon. Nygaard viste til at regjeringa gjer lite anna enn å flytte rundt på soldatar og materiell. Han meiner det korkje vert tilført nye stillingar eller stridsvogner. I debatten uttala forsvarsministeren at Nygaard måtte gå tilbake og lese proposisjonen.

Kan statsråden klargjere om regjeringa i Prop. 2 S (2017-2018) foreslår 200 nye stillingar i Hæren, og kor i proposisjonen dette står?»

Presidenten: Dette spørsmålet er utsatt til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 21

Fra representanten Carl-Erik Grimstad til forsvarsministeren:

«Mannskapsmessen ved Fredriksvern i Stavern har stått nedbrent siden et lynnedslag i 2014. Den ble inntil da benyttet av Justissektorens kurs- og øvingsavdeling. Forsvarsbygg er eier av messen og av området for øvrig.

Akter statsråden å skjære igjennom og restaurere bygget for å sikre framtidig bruk til glede for studentene ved Politihøgskolen, UP og kursdeltakere ved Justissektorens kurs- og øvingsavdeling?»

Presidenten: Dette spørsmålet er utsatt til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 22

Petter Eide (SV) [14:38:48]: «Politiet har hjemmel for å stoppe individer og be om identifikasjon. Slike ID-kontroller rettes vanligvis mot steder hvor politiet av erfaring har kjennskap til at personer uten lovlig opphold befinner seg. I mangel av konkret kjennskap vil det være utseendet som er grunnlaget for hvem politiet kontrollerer. Politiet har fått kritikk for at de vilkårlig kontrollerer personer med mørk hudfarge.

Hvordan vil statsråden sikre at kontrollene ikke er støtende eller diskriminerende?»

Statsråd Per-Willy Amundsen [14:39:32]: For å avdekke personer uten lovlig opphold kan politiet gjennomføre utlendingskontroller. Kontrollen er hjemlet i utlendingsloven § 21, og Politidirektoratet har i rundskriv 2001/021 gitt nærmere retningslinjer for politiets utøvelse av utlendingskontroll på territoriet.

Et av vilkårene for å gjennomføre en utlendingskontroll er at den ikke skal fremstå som vilkårlig eller diskriminerende. Tid, sted og situasjon skal gi grunnlag for kontroll. I tillegg er etterretningsinformasjon, modus og

tendenser en del av vurderingen. Formålet med kontrollen skal dessuten kommuniseres på en god måte. Det er derfor ikke riktig at utseendet er grunnlag for hvem politiet kontrollerer, som stortingsrepresentanten legger til grunn i sitt spørsmål.

Utlendingskontroll er viktig for å forebygge og bekjempe kriminalitet. Aktiv kriminalitetsbekjempelse, herunder å hindre ulovlig innvandring og opphold, skal foregå over hele landet som en del av politiets ordinære virksomhet. Det innebærer at politiet utfører utlendingskontroll i sammenheng med andre typer kontroller i politidistriktet, som f.eks. kontroll av næringsvirksomhet, ordenstjeneste, trafikkontroll o.l.

Grunnutdanningen i politiet skal gjøre politipersonellet i stand til å møte ulike grupper i samfunnet med respekt og toleranse, uavhengig av alder, kjønn, kultur, livssyn og virkelighetsoppfatning. Enhver kontroll av personer skal skje etisk og forsvarlig, og det er en forutsetning at utlendingskontroller skal utføres på en legal og profesjonell måte. Det er viktig for politiet å opprettholde et godt tillitsforhold til befolkningen også i en kontrollsituasjon. Diskriminering skal ikke forekomme, og politiet jobber kontinuerlig med å øke bevisstheten rundt nettopp denne typen problemstilling.

Petter Eide (SV) [14:42:09]: Tusen takk for svaret, men han svarte vel ikke helt på mitt spørsmål. Jeg er opptatt av å vite hvordan statsråden skal hindre at kontrollene virker støtende og diskriminerende. Jeg er selvfølgelig kjent med hvilke hjemler politiet har for å drive ID-kontroller. Grunnen til at jeg stiller spørsmålet, er at Bergens Tidende nettopp har gjort en undersøkelse der de ringte rundt til alle politidistriktene. Det viste seg da at de ulike politidistriktene ikke loggfører ID-kontroller, og at de heller ikke fører statistikk over ID-kontroller, så verken politidistriktene, POD eller statsråden har oversikt over hvor mange og hvem som faktisk blir kontrollert. Derfor repeterer jeg spørsmålet: På hvilken måte kan statsråden arbeide for at politiets arbeid ikke virker støtende og diskriminerende?

Statsråd Per-Willy Amundsen [14:43:10]: Politidirektoratets såkalte territorialkontrollrundskriv stiller opp de forskjellige hjemlene for kontroll og redegjør for kunnskapstilmærkingen til politiets kontroll. Det fremgår tydelig av direktivet at det skal føres fortegnelser over hendelser og foretatte kontroller av antatte utlendinger. Politidirektoratet har utviklet teknologiske løsninger, dvs. håndholdte enheter, for personkontroll, som automatisk registrerer kontrollen og hjemmelsgrunnlaget. Deler av dette tas i bruk i 2018, og Politidirektoratet vil oppdatere rundskrivet i tråd med dette. Jeg legger også til grunn at Politidirektoratet sørger for at politidistriktene følger de rundskrivene, og de ret-

ningslinjene som direktoratet har gitt, dvs. at man fører en fortegnelse over hendelsene.

Petter Eide (SV) [14:44:12]: Takk igjen til statsråden. Jeg er selvfølgelig klar over at politiet har disse hjemlene, og at de er pålagt å loggføre. Problemet er at det gjør de ikke. Så mitt spørsmål er: Hva vil statsråden gjøre med at politidistriktene faktisk ikke følger det rundskrivet som de er blitt utstyrt med? Vi står her overfor en gruppe personer hvorav mange kommer fra land hvor de har svært liten tillit til politiet. De kan være flyktninger eller asylsøkere, og de oppfatter i sine hjemland politiet som overgripere. Jeg er bekymret over at ID-kontrollene, som er basert på utseende, virker stigmatiserende, og det svekker også integreringen av denne gruppen.

Jeg har to spørsmål: Hvordan skal statsråden sikre at politiet gjør jobben sin – loggfører og fører statistikk? I tillegg: Hvordan vil statsråden at politiet skal bygge tillit overfor akkurat denne spesielle gruppen?

Statsråd Per-Willy Amundsen [14:45:12]: I mitt svar nettopp redegjorde jeg for at rundskrivet skal følges, man skal loggføre, og det legger jeg til grunn at Politidirektoratet følger opp gjennom dette året, og også når vi nå tar i bruk digitale verktøy som gjør kontrollen enklere.

Det regelverket som ligger til grunn, skaper nettopp, når det praktiseres, en situasjon som ikke skal oppfattes som diskriminerende eller stigmatiserende. Jeg har stor tillit til at norsk politi i sitt daglige virke legger det til grunn for sitt arbeid – vi har en god opplæring gjennom grunnutdanningen til politiet, og det er også basert på det antall klager som er kommet, som er få, særlig de siste årene. Så det er godt grunnlag for å si at politiet praktiserer dette regelverket på en god og fornuftig måte og ikke legger grunnlag for at borgere skal føle seg stigmatisert.

Spørsmål 23

Presidenten: Dette spørsmålet, fra Marit Arnstad til kunnskapsministeren, vil bli tatt opp av representanten Marit Knutsdatter Strand.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [14:46:33]: Spørsmålet lyder:

«Professor Trond H. Diseth og overlege Stein Førde har gjennom utredninger påvist at undervisningen ved mange skoler skjer etter metoder som gir elevene betydelige belastninger og i sin virkning har fellestrekk med mobbing. De trekker særlig fram den utstrakte bruken av læringsmål og «selvevaluering» som årsak til at et

økende antall elever påføres alvorlige sammensatte fysiske og psykiske plager som også fører til sykehusinnleggelse.

Vil statsråden ta grep for å redusere omfanget av tester som gjør elever syke?»

Statsråd Henrik Asheim [14:47:20]: Jeg er opptatt av at barn og unge skal ha det bra på skolen. De må trives og føle seg trygge for at de skal kunne lære og utvikle seg. Det er svært ulike og sammensatte årsaker til at barn og ungdom blir stresset og utvikler psykiske plager. Noen av årsakene kan ligge i skolen, men mange ligger også utenfor det skolen kan påvirke.

En ny rapport som er bestilt av Kunnskapsdepartementet, peker på at stress i skolen skyldes en ubalanse mellom krav og forventninger på den ene siden og støtte og ressurser på den andre siden. Det handler om forventninger elevene har til seg selv, og forventninger de føler kommer fra skolen, lærerne, foreldrene og samfunnet hvor de senere skal ut i jobb og lykkes.

Omfanget av prøver varierer i skolen. Fra nasjonale myndigheter er det krav om at nasjonale prøver i regning, engelsk og lesing gjennomføres på 5., 8. og 9. trinn. Disse prøvene er ikke tellende for elevenes karakterer. Det er også fire obligatoriske kartleggingsprøver fordelt på 1., 2. og 3. trinn. Disse kartleggingsprøvene skal brukes av skolen og lærerne til å gi bedre støtte til elever som trenger ekstra oppfølging tidlig i opplæringen. Elevene har også en muntlig og en skriftlig eksamen etter 10. trinn i grunnskolen. Det er liten grunn til å tro at det er omfanget av disse obligatoriske prøvene alene som skaper stress og psykiske plager i skolen.

Prøver kan oppleves som stressende, men jeg vil minne om at prøver også er et verktøy for å vurdere hva elevene har lært, og for å finne ut hvordan undervisningen kan tilpasses den enkeltes behov. Skolen skal stille krav og ha forventninger til elevene, med utgangspunkt i elevenes egne forutsetninger. Elevene må få utfordringer som gjør at de strekker seg. Det kan oppleves som press, men det kan også være nødvendig for å prestere og utvikle seg. Dersom elevene utsettes for langvarig negativt stress, kan det ha alvorlige helsekonsekvenser. Lærere og skoleledere må ta på alvor elever som gir uttrykk for at de av ulike grunner har en for krevende skolehverdag, eller som har psykiske plager. Lærere må bruke sitt profesjonelle skjønn og bestemme hva som er best for den enkelte elev.

Skolene kan gjøre mye for å motvirke stress. Variert undervisning som engasjerer og utfordrer, er viktig. Skolene må også sørge for jevn arbeidsbelastning og hjelpe elevene til å sortere og prioritere. Et sosialt godt læringsmiljø, hvor elevene føler seg trygge, motvirker også stress.

Alle som jobber med barn og unge, bør ha en bevisst holdning til hvordan krav og forventninger kommuniseres for å unngå negativt stress. Vi er derfor nå i gang med å fornye læreplanverket for skolen. Folkehelse og livsmestring er ett av tre tverrfaglige temaer som skal inn i skolens læreplaner. Om dette temaet har vi bl.a. skrevet at det skal gi elevene kompetanse som fremmer god psykisk og fysisk helse. Det skal bidra til at elevene lærer å håndtere medgang og motgang og personlige og praktiske utfordringer på en best mulig måte.

Avslutningsvis er det også helt grunnleggende at barn og unge må få hjelp når de trenger det. Regjeringen har derfor foreslått å bevilge over 1 mrd. kr til helsestasjoner og skolehelsetjenesten i 2018. Dette er en videreføring av storsatsingen fra 2017.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [14:50:26]: Takk for svaret.

Gitt alvoret i situasjonen hadde jeg nok forventet meg en klarere ransakelse av egen politikk fra statsrådens side, for dette spørsmålet kan ikke bagatelliseres og avfeies. I tillegg til det jeg refererte til i spørsmålet mitt, er det flere undersøkelser som alle peker i samme retning, og som viser at elevene betaler en høy pris for testing, bruken av læringsmål og prestasjonsjag. Medisinsk ekspertise påpeker at det gir psykiske arr når seksåringer, åtteåringer og tenåringer uke etter uke pålegges å sette karakterer på egne prestasjoner og stemple seg selv med surt fjes eller ved å sette ring rundt «høy», «middels» eller «lav» måloppnåelse. Dette har konsekvenser.

Vil statsråden sette i gang tiltak for å forbedre systemet og ta bort det negative presset?

Statsråd Henrik Asheim [14:51:31]: Jeg mistenker at også representanten Knutsdatter Strand selv kjenner godt til skolen og hvordan det er å jobbe i skolen. En av de tingene som jeg er veldig opptatt av, og som jeg mener at også Stortinget må være opptatt av, er å gi lærerne tillit som fagpersoner. Det betyr f.eks. at jeg som statsråd ikke kan gå inn og pålegge en form for pedagogikk. Det ville være en veldig skadelig måte å styre norsk skole på. Jeg har litt problemer med å forstå hva Senterpartiet egentlig mener i disse spørsmålene, for de har altså vært imot det kompetanseløftet som vi har gjennomført for lærere. De har snakket veldig mye om at det kompetanseløftet er en mistillit mot lærerne. Her får jeg spørsmål om hva jeg kan gjøre for å overstyre lærernes faglige skjønn.

Jeg mener – i motsetning til representanten Knutsdatter Strand – at det er veldig viktig å gi lærerne den tilliten de har som utdannede pedagoger, men vi skal sør-

ge for å ha f.eks. et læreplanverk og en skole som sørger for at vi har færre kompetansemål, men tydeligere mål, f.eks. at livsmestring og det å håndtere stress er en viktig kompetanse som elevene skal lære.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [14:52:33]: Jeg opplever ikke at jeg får svar på spørsmålet mitt.

Det er klart at Senterpartiet er for kompetanse i skolen, men når det får tilbakevirkende kraft og samtidig avskiltes flere tusen fagarbeidere i norsk skole, er vi kritiske.

Nå har vi medisinsk belegg for – som jeg viste til i mine tidligere innlegg – at enkelte tiltak i norsk skole gjør elever både psykisk og fysisk syke. Mener ikke statsråden at vi politikere har et moralsk ansvar for å følge opp dette?

Statsråd Henrik Asheim [14:53:10]: Jeg mener at vi har et politisk ansvar for å sørge for at vi har en skole som ruste elevene for den hverdagen de lever i. Da vi fikk denne rapporten, fikk vi også resultatene fra en undersøkelse om når elevenes stress har økt. Da så vi f.eks. at det i 2009 var et ganske betydelig hopp i stresset hos elever. I 2009 kom det ikke noen nye nasjonale prøver. Jeg tror representanten Knutsdatter Strands eget parti satt i regjering på det tidspunktet. Det ble heller ikke gjort noen store endringer i norsk skole. Det som kom i 2009, var iPhone. Den ble allmenneie. Det betyr igjen at det oppdraget vi har, og den fornyingen vi nå har av skolens oppdrag, handler om å ruste elevene til å håndtere en helt ny tid, som stiller helt andre og tøffere krav til dem som elever.

Jeg mener at det er veldig viktig å ha det kompetanseløftet som dere er imot, fordi det også endrer måten man underviser på, og hvilket fokus man har. Men i tillegg er jeg veldig opptatt av at vi nå må ha tillit til skolen og lærerne, slik at de kan sørge for faktisk å gjøre jobben sin best mulig. Jeg er helt overbevist om at lærerne i klasserommet kan dette mye bedre enn meg, som er kunnskapsminister.

Presidenten: Sak nr. 3 er dermed ferdigbehandlet.

Sak nr. 4 [14:54:14]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Jeg antar at ingen av de to herværende i salen ønsker ordet før møtet kan avsluttes? – Møtet er hevet.

